

BIBELN

DEN HELIGA SKRIFT

Svenska Folkbibeln 2015

Svenska Folkbibeln 2015

Reviderad från Svenska Folkbibeln 98 och grundtexten.

Gamla testamentet © 1998, 2015, Stiftelsen Svenska Folkbibeln, Stockholm

Nya testamentet © 1996, 1998, 2015, Stiftelsen Svenska Folkbibeln, Stockholm,
och Stiftelsen Biblicum, Ljungby

Uppslagsdel

© 2008, Stiftelsen Svenska Folkbibeln

Huvudförlag

XP Media

www.xpmedia.org

Sättning

ADD Reklambyrå

Tryck och bindning

2023, New Life Ministries, Japan

ISBN 978-91-986730-3-6 (Storstilsbibel A4 svart cabraskinn)

ISBN 978-91-986730-4-3 (Storstilsbibel A4 röd skinnimitation)

BIBELN

DEN HELIGA SKRIFT

Gamla och Nya testamentets kanoniska böcker

Svenska Folkbibeln 2015

Gamla Testamentet

1 Mos	Första Moseboken	1
2 Mos	Andra Moseboken	64
3 Mos	Tredje Moseboken	115
4 Mos	Fjärde Moseboken	152
5 Mos	Femte Moseboken	199
Jos	Josua	243
Dom	Domarboken	272
Rut	Rut	301
1 Sam	Första Samuelsboken	306
2 Sam	Andra Samuelsboken	345
1 Kung	Första Kungaboken	378
2 Kung	Andra Kungaboken	418
1 Krön	Första Krönikeboken	458
2 Krön	Andra Krönikeboken	492
Esra	Esra	535
Neh	Nehemja	547
Est	Ester	564
Job	Job	574
Ps	Psaltaren	602
Ords	Ordspråksboken	680
Pred	Predikaren	709
Höga	Höga Visan	719
Jes	Jesaja	725
Jer	Jeremia	786
Klag	Klagovisorna	852
Hes	Hesekiel	860
Dan	Daniel	919
Hos	Hosea	938
Joel	Joel	948
Amos	Amos	952
Ob	Obadja	960
Jona	Jona	962
Mika	Mika	965
Nah	Nahum	971
Hab	Habackuk	974
Sef	Sefanja	977
Hagg	Haggai	980
Sak	Sakarja	983
Mal	Malaki	994

Nya Testamentet

Matt	Matteusevangeliet	998
Mark	Markusevangeliet.	1043
Luk	Lukasevangeliet	1071
Joh	Johannesevangeliet	1117
Apg	Apostlagärningarna.	1150
Rom	Romarbrevet	1194
1 Kor	Första Korintierbrevet.	1212
2 Kor	Andra Korintierbrevet.	1230
Gal	Galaterbrevet	1241
Ef	Efesierbrevet	1248
Fil	Filipperbrevet	1254
Kol	Kolosserbrevet	1259
1 Tess	Första Tessalonikerbrevet	1264
2 Tess	Andra Tessalonikerbrevet.	1268
1 Tim	Första Timoteusbrevet.	1270
2 Tim	Andra Timoteusbrevet.	1275
Tit	Brevet till Titus	1279
Filem	Brevet till Filemon	1282
Hebr	Hebreerbrevet.	1284
Jak	Jakobs brev	1298
1 Petr	Första Petrusbrevet	1303
2 Petr	Andra Petrusbrevet	1309
1 Joh	Första Johannesbrevet.	1313
2 Joh	Andra Johannesbrevet.	1318
3 Joh	Tredje Johannesbrevet	1319
Jud	Judas brev	1320
Upp	Uppenbarelseboken.	1322
	Uppslagsdel	1343

Första Moseboken

Världens skapelse

1 ¹I begynnelsen skapade Gud himmel och jord. ²Jorden var öde och tom, och mörker var över djupet. Och Guds Ande svävade över vattnet.

³Gud sade: "Varde ljus!" Och det blev ljus. ⁴Gud såg att ljuset var gott, och han skilde ljuset från mörkret. ⁵Gud kallade ljuset dag, och mörkret kallade han natt. Och det blev afton och det blev morgon, den första dagen.

⁶Gud sade: "Mitt i vattnet ska finnas ett valv som skiljer vatten från vatten." ⁷Gud gjorde valvet och skilde vattnet under valvet från vattnet över valvet. Och det blev så. ⁸Gud kallade valvet himmel. Och det blev afton och det blev morgon, den andra dagen.

⁹Gud sade: "Vattnet under himlen ska samlas till en enda plats så att det torra blir synligt." Och det blev så. ¹⁰Gud kallade det torra land, och vattensamlingen kallade han hav. Och Gud såg att det var gott.

¹¹Gud sade: "Jorden ska frambringa grönska, fröbärande örter och fruktträd, som bär frukt med frö efter sina slag på jorden." Och det blev så. ¹²Jorden frambringade grönska, fröbärande örter efter sina slag och träd som bär frukt med frö efter sina slag. Och Gud såg att det var gott. ¹³Och det blev afton och det blev morgon, den tredje dagen.

¹⁴Gud sade: "På himlavalvet ska finnas ljus som skiljer dagen från natten. De ska vara tecken som utmärker högtider, dagar och år, ¹⁵och de ska vara ljus på himlavalvet som lyser över jorden." Och det blev så. ¹⁶Gud gjorde de två stora ljusen, det större att härska över dagen och det mindre att härska över natten, och likaså stjärnorna. ¹⁷Han satte dem på himlavalvet till att lysa över jorden, ¹⁸att härska över dagen och natten och att skilja ljuset från mörkret. Och Gud såg att det var gott. ¹⁹Och det blev afton och det blev morgon, den fjärde dagen.

Första Moseboken kallas också Genesis (grekiska för "ursprung") och Bereshit (hebreiska för "i begynnelsen", 1:1). Enligt judisk och kristen tradition är de fem Moseböckerna skrivna av profeten Mose (jfr 2 Mos 17:14, 24:4, 34:27, 5 Mos 31:9, 24), som troligen levde ca 1526-1406 f Kr.

Efter en inledning om världens skapelse (1:1-2:3) skildras den fortsatta historien i tio huvudavsnitt. De fem första skildrar urhistorien: Edens lustgård och syndafallet (2:4f), människornas växande ondska (5:1f), Guds dom genom syndafloden och förbundet med Noa (6:9f), människornas spridning över jorden (10:1f) samt Sems släkttavla fram till Abraham (11:10f). De fem sista handlar om hur det utvalda gudsfolket Israel får sin ringa början genom patriarkerna Abraham och Isak (11:27f), Ismael (25:12f), Jakob (25:19f), Esau (kap 36) och Josef (37-50). Josef dog troligen ca 1800 f Kr (se 2 Mos 12:40 med not).

1:1 *I begynnelsen* Annan översättning: "Genom Förstlingen" (Kristus, jfr Joh 1:3, Kol 1:16, Hebr 1:2).

1:1 *himmel och jord* Ordagrant: "himlarna och jorden". Bibeln skiljer mellan flera nivåer i himlarna, fysiska och andliga (jfr t ex Neh 9:6, 2 Kor 12:2).

1:6 *ett valv* Annan översättning: "en utbredning" (även i vers 7-20). Jfr Job 26:7, 37:18, Jes 42:5.

1:1 Ps 33:6, 90:2, 102:26, 104:2f, 136:5f, Joh 1:3, Kol 1:16, Hebr 11:3. **1:3** Ps 33:9, 104:30, 2 Kor 4:6. **1:6** Job 37:18, Jer 10:12, 51:15. **1:7** Job 38:8f, Ps 148:4, Jes 40:22, 42:5, 44:24. **1:9** Ps 33:7, 104:6f, Jer 5:22, 2 Petr 3:5. **1:14** Ps 74:16, 104:19, Jer 31:35. **1:16** Ps 136:7f, 147:4, Jes 40:26.

²⁰Gud sade: "Vattnet ska vimla av levande varelser, och fåglar ska flyga över jorden på himlavalvet." ²¹Och Gud skapade de stora havsdjuren och alla levande varelser som rör sig och som vattnet vimlar av, alla efter deras slag, och alla bevingade fåglar efter deras slag. Och Gud såg att det var gott. ²²Gud välsignade dem och sade: "Var fruktsamma och föröka er och uppfyll vattnet i haven. Och fåglarna ska föröka sig på jorden." ²³Och det blev afton och det blev morgon, den femte dagen.

²⁴Gud sade: "Jorden ska frambringa levande varelser efter deras slag, boskapsdjur, kräldjur och jordens vilda djur efter deras slag." Och det blev så. ²⁵Gud gjorde jordens vilda djur efter deras slag, boskapsdjuren efter deras slag och markens alla kräldjur efter deras slag. Och Gud såg att det var gott.

²⁶Gud sade: "Låt oss göra människor till vår avbild, lika oss. De ska råda över havets fiskar och himlens fåglar, över boskapsdjuren och hela jorden och alla kräldjur som rör sig på jorden." ²⁷Och Gud skapade människan till sin avbild, till Guds avbild skapade han henne, till man och kvinna skapade han dem. ²⁸Och Gud välsignade dem och sade till dem: "Var fruktsamma och föröka er, uppfyll jorden och lägg den under er. Råd över havets fiskar, himlens fåglar och alla djur som rör sig på jorden."

²⁹Och Gud sade: "Se, jag ger er alla fröbärande örter på hela jorden och alla träd med frukt som har frö. Det ska ni ha till föda. ³⁰Och åt jordens alla djur, åt himlens alla fåglar och allt som krälar på jorden, allt som har liv, ger jag alla gröna örter till föda." Och det blev så. ³¹Gud såg på allt som han hade gjort, och se, det var mycket gott. Och det blev afton och det blev morgon, den sjätte dagen.

2 ¹Så fullbordades himlen och jorden med hela sin härskara. ²På sjunde dagen hade Gud fullbordat sitt skapelseverk, och han vilade på sjunde dagen från hela det verk som han gjort. ³Och Gud välsignade den sjunde dagen och helgade den, för på den dagen vilade han från hela sitt verk som han hade skapat och gjort.

I. HIMLENS OCH JORDENS FORTSATTI HISTORIA 2:4-4:26

⁴Detta är himlens och jordens fortsatta historia sedan de skapats, när HERREN Gud hade gjort jord och himmel.

⁵Markens alla buskar fanns ännu inte på jorden och markens alla örter hade ännu inte vuxit upp, för HERREN Gud hade inte låtit det regna på jorden och det fanns ingen människa som kunde bruka den. ⁶Men en dimma kom upp ur jorden och vattnade hela marken. ⁷Och HERREN Gud

1:20 *fåglar* Hebr. *of*, "flygare", betecknar även andra flygande djur än fåglar (jfr 3 Mos 11:19-20).

1:26 *Gud sade: "Låt oss ..."* Hebr. *Elohím* (Gud) är egentligen en pluralform. Gud talar om sig själv som "oss" även i 3:22, 11:7. Se not till 1:1.

1:26 *hela jorden* Andra handskrifter (Peshitta): "jordens vilda djur".

1:27 *till sin avbild* Annan översättning: "i sin avbild" (alltså Kristus, jfr 2 Kor 4:4, Kol 1:15f).

1:27 *man och kvinna* Ordagrant: "hankön och honkön" (samma ord i 6:19f). Versen citeras av Jesus i Matt 19:4, Mark 10:6.

2:1 *hela sin härskara* Hebr. *savá* betecknar antingen änglarnas här (jfr t ex Ps 103:21) eller helheten av allt som blev skapat (jfr t ex Ps 33:6).

2:2 Citeras i Hebr 4:4.

2:4 *fortsatta historia* Hebr. *toledót*, ett uttryck som anknyter till det föregående (här skapelsen, 1:1-2:3) och redogör för dess fortsättning. Se inledningsnoten för de tio *toledót*-avsnitten.

2:4 *HERREN* Hebr. *JHVH*, det heliga gudsnamnet (se 2 Mos 3:14f med not).

2:6 *en dimma* Annan översättning (så Septuaginta): "ett källflöde".

2:7 *människan ... jord* På hebreiska *adám ... adamá*.

formade människan av jord från marken och blåste in livsande i hennes näsa. Så blev människan en levande varelse.

⁸HERREN Gud planterade en lustgård i Eden, österut, och satte där människan som han hade format. ⁹Och HERREN Gud lät alla slags träd växa upp ur marken, ljuvliga att se på och goda att äta av. Mitt i lustgården satte han livets träd och trädet med kunskap om gott och ont.

¹⁰Från Eden gick det ut en flod som vattnade lustgården och sedan delade sig i fyra huvudgrenar. ¹¹Den första heter Pishon. Det är den som flyter runt hela landet Havila, där det finns guld. ¹²Guldet i det landet är gott, och där finns också bdelliumharts och onyxsten. ¹³Den andra floden heter Gihon. Det är den som flyter runt hela landet Kush. ¹⁴Den tredje floden heter Tigris. Det är den som flyter öster om Assur. Den fjärde floden är Euftrat.

¹⁵HERREN Gud tog mannen och satte honom i Edens lustgård för att odla och bevara den. ¹⁶Och HERREN Gud gav mannen denna befallning: "Du kan äta fritt av alla träd i lustgården, ¹⁷men av trädet med kunskap om gott och ont ska du inte äta, för den dag du äter av det ska du döden dö."

¹⁸HERREN Gud sade: "Det är inte bra att mannen är ensam. Jag ska göra en medhjälpare åt honom, en som är hans like."

¹⁹HERREN Gud hade format alla markens djur och himlens alla fåglar av jord. Han

förde fram dem till mannen för att se vad han skulle kalla dem. Så som mannen kallade varje levande varelse, så blev dess namn. ²⁰Och mannen gav namn åt alla boskapsdjur, åt himlens fåglar och markens alla vilda djur. Men åt Adam fanns ingen medhjälpare som var hans like.

²¹Då lät HERREN Gud en tung sömn falla över mannen. När han hade somnat, tog han ut ett av hans revben och fyllde dess plats med kött. ²²Och HERREN Gud byggde en kvinna av revbenet som han tagit från mannen och förde fram henne till honom.

²³Då sade mannen:

"Äntligen! Hon är ben av mina ben och kött av mitt kött. Hon ska heta kvinna, för av man är hon tagen."

²⁴Därför ska en man lämna sin far och sin mor och hålla sig till sin hustru, och de ska bli ett kött. ²⁵Och mannen och hans hustru var båda nakna utan att vara blyga för varandra.

Syndafallet

3 ¹Men ormen var listigare än alla markens djur som HERREN Gud hade gjort. Han sade till kvinnan: "Har Gud verkligen sagt att ni inte får äta av alla träd i lustgården?" ²Kvinnan svarade ormen: "Vi får äta av frukten från träden i lustgården, ³men om frukten på trädet mitt i lustgården har Gud sagt: Ät inte av den och rör inte vid den, för då kommer ni att dö." ⁴Då sade

2:9 *Livets träd* En symbol för Guds eviga liv (se 3:22, Ords 3:18, 11:30, Upp 2:27, 22:2).

2:10 *Eden* Betyder "ljuvlighet" eller "fruktbarhet". Dess plats är okänd men bör ha legat i trakten kring Mesopotamien.

2:11 *landet Havila* Betyder "sandlandet". Syftar troligen på arabiska halvön (jfr 10:29, 25:18), som är rik på guld, onyx och doftande rökelsekåda (bdellium).

2:13 *Kush* Betecknar normalt Nubien söder om Egypten. Det har föreslagits att ordet här syftar på kassiternas land i bergen mellan Irak och Iran.

2:14 *Tigris* Hebr. *Hiddēkel* (jfr Dan 10:4).

2:18 *en som är hans like* Ordagrant: "liksom mittemot honom" (som motsvarar, stämmer).

2:21 *revben* Hebr. *sēla* kan också översättas "sida". Det sumeriska ordet för revben (*ti*) kan också översättas "liv" (liksom Eva, jfr not till 3:20).

2:23 *ben av mina ben* Skelettets ben, kroppens innersta och tåligaste del, symboliserar människans kärna och väsen (jfr Ps 32:3, 139:15).

2:23 *kvinna ... man* På hebreiska *ishá ... ish*.

2:24 Citeras av Jesus i Matt 19:5, Mark 10:7 och av Paulus i 1 Kor 6:16, samt med syftning på Kristus i Ef 5:31.

3:1 *alla* Annan översättning: "något".

2:9 1 Mos 3:22, Ords 3:13, 18, Upp 2:7, 22:2. **2:17** Rom 5:12, 6:23, Jak 1:15. **2:18** Pred 4:8f, 1 Kor 11:8f. **2:22** 1 Kor 11:8, 1 Tim 2:13. **2:24** Matt 19:5, Mark 10:7f, Ef 5:31. **2:25** 1 Mos 3:7. **3:1** Joh 8:44, 2 Kor 11:3, Upp 12:9. **3:3** 1 Mos 2:16f.

ormen till kvinnan: "Ni ska visst inte dö!
⁵Men Gud vet att den dag ni åter av den kommer era ögon att öppnas, och ni blir som Gud med kunskap om gott och ont."

⁶Och kvinnan såg att trädet var gott att äta av och en fröjd för ögat. Trädet var lockande eftersom det gav förstånd, och hon tog av frukten och åt. Hon gav också till sin man som var med henne, och han åt.
⁷Då öppnades ögonen på dem båda, och de märkte att de var nakna. Och de fäste ihop fikonlöv och gjorde sig höftskynken.

⁸Vid kvällsbrisen hörde de HERREN Gud vandra i lustgården. Och mannen och hans hustru gömde sig för HERREN Guds ansikte bland lustgårdens träd. ⁹Men HERREN Gud kallade på mannen och sade till honom: "Var är du?" ¹⁰Han svarade: "Jag hörde ljudet av dig i lustgården och blev rädd eftersom jag är naken. Därför gömde jag mig." ¹¹Då sade han: "Vem har berättat för dig att du är naken? Har du ätit av trädet som jag förbjöd dig att äta av?" ¹²Mannen svarade: "Kvinnan som du satte vid min sida, hon gav mig av trädet och jag åt."
¹³Då sade HERREN Gud till kvinnan: "Vad är det du har gjort?" Kvinnan svarade: "Ormen förledde mig och jag åt."

Syndafallets följder

¹⁴Då sade HERREN Gud till ormen:

"Eftersom du gjort detta, ska du vara förbannad bland alla boskapsdjur och vilda djur. På din buk ska du gå, och jord ska du äta så länge du lever. ¹⁵Jag ska sätta fiendskap mellan dig och kvinnan och

mellan din avkomma och hennes avkomma. Han ska krossa ditt huvud och du ska hugga honom i hälen."

¹⁶Till kvinnan sade han: "Jag ska göra din möda stor när du blir havande. Med smärta ska du föda dina barn. Till din man ska din åtrå vara, och han ska råda över dig."

¹⁷Till Adam sade han: "Du lyssnade på din hustru och åt av trädet som jag befallde dig att inte äta av. Därför ska marken vara förbannad för din skull. Med möda ska du livnära dig av den så länge du lever. ¹⁸Törne och tistel ska den bära åt dig, och du ska äta av markens örter. ¹⁹I ditt anletes svett ska du äta ditt bröd tills du vänder åter till jorden, för av den är du tagen. Jord är du, och jord ska du åter bli."

²⁰Mannen gav sin hustru namnet Eva, för hon blev mor till allt levande. ²¹Och HERREN Gud gjorde kläder av skinn åt Adam och hans hustru och klädde dem.

²²HERREN Gud sade: "Se, människan har blivit som en av oss med kunskap om gott och ont. Nu får hon inte räkka ut handen och ta även av livets träd och så äta och leva för evigt." ²³Och HERREN Gud skickade bort dem från Edens lustgård för att bruka jorden som de tagits från. ²⁴Han drev ut människan, och öster om Edens lustgård satte han keruberna och det flammande svärdets lågor för att bevaka vägen till livets träd.

Kain och Abel

4 ¹Mannen låg med sin hustru Eva, och hon blev havande och födde Kain. Då sade hon: "Jag har fått en man från HERREN."

3:7 fikonlöv Påminner om lönnlöv och är det största lövet i Mellanöstern.

3:10 ljudet av dig Annan översättning: "din röst".

3:15 Profetia om Kristus, "född av kvinna" (Gal 4:4, Upp 12:5), och hans seger över ormen, alltså djävulen (Upp 12:9). Jfr Hebr 2:14, Kol 2:15.

3:20 Eva ... levande Namnet Eva (på hebreiska *Chavá*) är bildat av *chaj*, "levande".

3:24 keruberna Bevingade änglaväsen med egenskaper från människa, lejon, tjur och örn (Hes kap 1, 10, Upp 4:6f).

4:1 låg med Ordagrant: "kände" (hebreiskt uttryck för sexuell gemenskap, även i 4:17, etc).

4:1 Kain ... fått Namnet Kain liknar hebr. *kaníti*, "fått/förvärvat". Han nämns i 1 Joh 3:12 och Jud vers 11 som ett avskräckande exempel.

4:1 från HERREN Annan översättning: "med HERRENS hjälp", eller "nämligen HERRENS man", dvs den som utlovades i 3:15.

3:4 Joh 8:44, 2 Kor 11:3. **3:6** 2 Kor 11:3, Rom 5:12, 1 Tim 2:14, Jak 1:14f, 1 Joh 2:16. **3:7** 1 Mos 2:25. **3:13** 2 Kor 11:3. **3:15** Rom 16:20, Hebr 2:14f, 1 Joh 3:8. **3:16** 1 Kor 11:3, Ef 5:22f, 1 Tim 2:11f, 1 Petr 3:1f. **3:17** Rom 8:20. **3:19** Ps 90:3, 104:29, Pred 12:7, 2 Tess 3:10. **3:24** Jer 46:10, Hes 1:4f, 10:1f.

²Hon födde en son till, Abel, Kains bror. Abel blev herde och Kain blev jordbrukare.

³Efter en tid hände sig att Kain bar fram en offergåva åt HERREN av markens gröda. ⁴Även Abel bar fram sin gåva av det förstfödda i sin hjord, av djurens fett. Och HERREN såg till Abel och hans offer, ⁵men till Kain och hans offer såg han inte.

Då blev Kain mycket vred och hans blick blev mörk. ⁶Och HERREN sade till Kain: "Varför är du vred och varför är din blick så mörk? ⁷Är det inte så att om du gör det som är gott, ser du frimodigt upp, men om du inte gör det som är gott, då lurar synden vid dörren. Den har begär till dig, men du ska råda över den."

⁸Kain talade med sin bror Abel, och medan de var ute på marken överföll Kain sin bror och dödade honom. ⁹Och HERREN sade till Kain: "Var är din bror Abel?" Han svarade: "Jag vet inte. Ska jag hålla reda på min bror?" ¹⁰Då sade han: "Vad har du gjort? Hör, din brors blod ropar till mig från marken! ¹¹Nu är du förbannad mer än den jord som har öppnat sin mun för att ta emot din brors blod av din hand. ¹²När du brukar jorden ska den inte längre ge dig sin gröda. Kringflackande och hemlös ska du vara på jorden."

¹³Kain sade då till HERREN: "Mitt brott är för stort för att förlåtas. ¹⁴Se, i dag driver du mig bort från åkerjorden, och jag är dold för ditt ansikte. Rotlös och hemlös blir jag på jorden, och vem som helst som möter mig kan döda mig." ¹⁵Men HERREN sade till honom: "Kain ska bli hämnad sju gång-

er om, vem som än dödar honom." Och HERREN satte ett tecken på Kain så att ingen som mötte honom skulle döda honom.

¹⁶Så gick Kain bort från HERRENS ansikte och bosatte sig i landet Nod, öster om Eden.

Kains släkttavla

¹⁷Kain låg med sin hustru, och hon blev havande och födde Henok. Och Kain byggde en stad och kallade den Henok efter sin son.

¹⁸Åt Henok föddes Irad, och Irad blev far till Mehujael. Mehujael blev far till Metushael, och Metushael blev far till Lemek.

¹⁹Lemek tog sig två hustrur, den ena hette Ada och den andra Silla. ²⁰Ada födde Jabal. Han blev stamfar till dem som bor i tält och är boskapsskötare.

²¹Hans bror hette Jubal. Han blev stamfar till alla dem som spelar harpa och flöjt.

²²Silla födde också en son, Tubal-Kain. Han var smed och gjorde alla slags redskap av koppar och järn. Tubal-Kains syster hette Naama.

²³Lemek sade till sina hustrur:

"Ada och Silla, hör på mig! Ni Lemeks hustrur, lyssna till mina ord: Jag dödar en man för ett sår och en ung man för ett blåmärke. ²⁴Om Kain blir hämnad sju gånger, blir Lemek det sjuttiosju gånger."

Set

²⁵Adam låg återigen med sin hustru, och hon födde en son som hon gav namnet Set. Hon sade: "Gud har gett mig en annan

4:2 *Abel* Betyder "vindpust, förgänglighet" (jfr Pred 1:2). Som oskyldigt dödad framhålls han i Hebreerbrevet som en förebild till Kristus (Hebr 12:24).

4:4 *såg till Abel och hans offer* Hebr 11:4 förklarar: "Genom tron bar Abel fram ett bättre offer än Kain", alltså ett offerlamm som förebild till Kristus (jfr 3:21, 22:7, 2 Mos 12:21f, Jes 53:7, Joh 1:29).

4:8 *talade med sin bror Abel* Många handskrifter och antika översättningar tillägger: "Låt oss gå ut på marken."

4:13 *förlåtas* Annan översättning: "bäras".

4:15 *satte ett tecken* Jfr liknande skyddstecken i Hes 9:4, Upp 7:3.

4:16 *Nod* Betyder "hemlös" (jfr vers 14).

4:21 *flöjt* Benflöjten är det tidigaste instrument som påträffats arkeologiskt.

4:22 *Tubal-Kain* Namnet Tubal (10:2) förknippas med Taurusbergen i östra nuvarande Turkiet. Där har metallföremål påträffats redan från stenålderstid, då det förekom kallsmide av ren koppar och meteoritjärn.

4:25 *Set ... gett* Namnet Set betyder "ge/sätta/ersätta".

avkomling i stället för Abel, eftersom Kain dödade honom.”

²⁶Också Set fick en son och han gav honom namnet Enosh. Vid den tiden började man åkalla HERRENS namn.

II. ADAMS FORTSATTA HISTORIA 5:1-6:8

5 ¹Detta är boken om Adams fortsatta historia. När Gud skapade människor gjorde han dem lika Gud. ²Till man och kvinna skapade han dem. Han välsignade dem och gav dem namnet människa den dag de skapades.

³När Adam var 130 år fick han en son som var lik honom, hans avbild. Han gav honom namnet Set. ⁴Sedan Adam fått Set, levde han 800 år och fick söner och döttrar. ⁵Adams hela ålder – den tid han levde – blev 930 år. Därefter dog han.

⁶När Set var 105 år blev han far till Enosh. ⁷Sedan Set hade fått Enosh levde han 807 år och fick söner och döttrar. ⁸Sets hela ålder blev alltså 912 år. Därefter dog han.

⁹När Enosh var 90 år blev han far till Kenan. ¹⁰Sedan Enosh hade fått Kenan levde han 815 år och fick söner och döttrar. ¹¹Enoshs hela ålder blev alltså 905 år. Därefter dog han.

¹²När Kenan var 70 år blev han far till Mahalalel. ¹³Sedan Kenan hade fått Mahalalel levde han 840 år och fick söner och döttrar. ¹⁴Kenans hela ålder blev alltså 910 år. Därefter dog han.

¹⁵När Mahalalel var 65 år blev han far till Jered. ¹⁶Sedan Mahalalel hade fått Jered levde han 830 år och fick söner och

döttrar. ¹⁷Mahalalels hela ålder blev alltså 895 år. Därefter dog han.

¹⁸När Jered var 162 år blev han far till Henok. ¹⁹Sedan Jered hade fått Henok levde han 800 år och fick söner och döttrar. ²⁰Jereds hela ålder blev alltså 962 år. Därefter dog han.

²¹När Henok var 65 år blev han far till Metushela. ²²Och sedan Henok hade fått Metushela vandrade han med Gud i 300 år och fick söner och döttrar. ²³Henoks hela ålder blev alltså 365 år. ²⁴Sedan Henok så hade vandrat med Gud fann man honom inte mer, för Gud hade hämtat honom.

²⁵När Metushela var 187 år blev han far till Lemek. ²⁶Sedan Metushela hade fått Lemek levde han 782 år och fick söner och döttrar. ²⁷Metushelas hela ålder blev alltså 969 år. Därefter dog han.

²⁸När Lemek var 182 år fick han en son. ²⁹Han gav honom namnet Noa, för han sade: ”Han ska trösta oss under vårt arbete och våra händers möda, när vi brukar jorden som HERREN har förbannat.” ³⁰Sedan Lemek hade fått Noa levde han 595 år och fick söner och döttrar. ³¹Lemeks hela ålder blev alltså 777 år. Därefter dog han.

³²När Noa var 500 år blev han far till Sem, Ham och Jafet.

Människornas ondska växer

6 ¹När människorna började föröka sig på jorden och döttrar föddes åt dem, ²såg Guds söner att människornas döttrar var vackra, och de tog till hustrur alla de ville ha. ³Då sade HERREN: ”Min Ande ska inte bli kvar i människorna för alltid på grund av deras förvillelse. De är kött och deras tid ska vara hundraåttio år.”

5:5 *den tid han levde* Den första människan (2:7) hade en skenbar ålder redan sin första dag.

5:21 *Henok* Betyder ”invigd”. En profetia av Henok återges i Judas brev vers 14. Se även Hebr 11:5.

5:25 *Metushela* Kan översättas ”hans död sänder”. Året han dog kom floden (jfr 7:6).

5:29 *Noa ... trösta* Hebr. *núach* betyder ”vila”, *nuchám* betyder ”tröstad”.

5:32 *Sem, Ham och Jafet* Betyder ”namn”, ”varm” och ”utvidga” (jfr 9:27).

6:3 *bli kvar i* Annan översättning: ”kämpa med”.

6:3 *på grund av deras förvillelse. De är kött* Andra handskrifter (Septuaginta): ”eftersom de är kött”.

6:3 *hundraåttio år* Antingen tiden fram till floden, eller den framtida människans livslängd. En vishetstext från syrisk Emar (1200-tal f Kr) talar om 120 år som människolivets övre gräns.

⁴Vid denna tid, då Guds söner gick in till människornas döttrar och dessa födde barn åt dem, och även senare, levde våldsverkarna på jorden. Detta var forntidens våldiga män som var så ryktbara.

⁵Och HERREN såg att människornas ondska var stor på jorden och att deras hjärtans alla tankar och avsikter ständigt var alltigenom onda. ⁶Då sörjde HERREN att han hade gjort människorna på jorden, och han var bedrövad i sitt hjärta. ⁷HERREN sade: "Människorna som jag har skapat ska jag utplåna från jordens yta – både människor och fyrfotadjur, kräldjur och himlens fåglar. Jag sörjer att jag har gjort dem."

⁸Men Noa hade funnit nåd inför HERRENS ögon.

III. NOAS FORTSATTA HISTORIA 6:9-9:29

⁹Detta är Noas fortsatta historia. Noa var en rättfärdig man och fullkomlig bland sina samtida. Han vandrade med Gud. ¹⁰Och Noa blev far till tre söner, Sem, Ham och Jafet.

¹¹Men jorden blev mer och mer fördärvad inför Gud och full av våld. ¹²Gud såg på jorden, och se, den var fördärvad, eftersom alla människor levde i fördärv på jorden.

Floden förutsägs och arken byggs

¹³Då sade Gud till Noa: "Jag har bestämt mig för att göra slut på allt levande, för jorden är full av våld på grund av dem.

Se, jag ska förgöra dem tillsammans med jorden. ¹⁴Gör dig en ark av goferträ, inred den med kamrar och bestryk den med jordbeck både på insidan och utsidan. ¹⁵Så ska du göra arken: Den ska vara trehundra alnar lång, femtio alnar bred och trettio alnar hög. ¹⁶Högst upp ska du göra en öppning för ljuset, en aln hög, runt hela arken. En dörr till arken ska du sätta på sidan. Du ska inreda den så att den får en undervåning, en mellanvåning och en övervåning.

¹⁷Se, jag ska låta floden komma med vattnet över jorden för att förgöra alla varelser under himlen som har livsande. Allt på jorden ska förgås. ¹⁸Men med dig vill jag upprätta mitt förbund. Du ska gå in i arken med dina söner, din hustru och dina sonhustrur. ¹⁹Av allt levande, av alla varelser, ska du föra in ett par i arken för att de ska överleva tillsammans med dig. Hankön och honkön ska det vara. ²⁰Av fåglarna efter deras slag, av fyrfotadjuren efter deras slag och av alla kräldjur på marken efter deras slag ska ett par av varje slag gå in till dig för att förbli vid liv. ²¹Och du ska ta med dig all slags föda, sådant som kan ätas, och samla i förråd. Det ska tjäna som mat för dig och dem."

²²Och Noa gjorde så. Han gjorde i allt som Gud hade befallt honom.

Floden kommer

7 ¹HERREN sade till Noa: "Gå in i arken med hela din familj. Dig har jag nämligen funnit rättfärdig inför mig i detta

6:4 *Guds söner* Uttrycket används om änglar (Job 1:6, 38:7, Ps 89:7) men även om människor som är trogna Herren (5 Mos 14:1, Matt 5:9, Luk 20:36, Rom 8:14f).

6:4 *våldsverkarna* Hebr. *nefilím*, ordagrant: "de fallna". Septuaginta: "jättarna" (jfr 4 Mos 13:34).

6:12 *alla människor* Ordagrant: "allt kött" (även i 6:13, 17, 7:21, 9:11, 15, 17).

6:14 *ark* Hebr. *tevá* betyder "låda" eller "kista" (jfr förbundsarken, 2 Mos 25:10f).

6:14 *gofeträ* Okänt träslag. Normalt byggdes skepp av barrträ som cypress eller ceder (Hes 27:5).

6:14 *jordbeck* Hebr. *kófer* kan också översättas "försoning" (jfr 3 Mos 16:34, Job 33:24).

6:15 *trehundra ... femtio ... trettio alnar* Närmare 150 x 25 x 15 meter. Moderna lastfartyg byggs efter liknande proportioner.

6:17 *floden* Flera antika flodberättelser har bevarats i Mesopotamien. Den mest kända ingår i Gilgamesheposet, troligen nertecknat under patriarktiden ca 2000 f Kr, med många paralleller till Bibelns skildring men även skillnader (t ex en kubformad ark). Troligen är dessa övriga flodberättelser minnen av samma händelse.

släkte. ²Av alla rena fyrfotadjur ska du ta med dig sju par, hanne och hona, men av sådana fyrfotadjur som inte är rena ett par, hanne och hona, ³likaså av himlens fåglar sju par, hanne och hona, för att en avkomma ska leva vidare över hela jorden. ⁴Om sju dagar ska jag låta det regna på jorden i fyrtio dagar och fyrtio nätter, och jag ska utplåna från jorden alla varelser som jag har gjort.” ⁵Och Noa gjorde i allt som HERREN hade befallt honom.

⁶Noa var sexhundra år när floden kom med sitt vatten över jorden. ⁷Han gick in i arken med sina söner och sin hustru och sina sonhustrur undan flodens vatten. ⁸Av både rena och orena fyrfotadjur, av fåglar och av allt som krälar på marken ⁹gick två och två, hanne och hona, in till Noa i arken, så som Gud hade befallt Noa. ¹⁰Och efter de sju dagarna kom flodens vatten över jorden.

¹¹Det år då Noa var sexhundra år, på sjuttonde dagen i andra månaden, bröt alla det stora djupets källor fram, himlens fönster öppnades, ¹²och det regnade över jorden i fyrtio dagar och fyrtio nätter. ¹³Just den dagen gick Noa in i arken tillsammans med sina söner Sem, Ham och Jafet, sin hustru och sina tre sonhustrur. ¹⁴De hade med sig alla djur efter deras slag: vilda djur och boskapsdjur, kräldjur som rör sig på jorden och fåglar, alla flygande varelser. ¹⁵De gick in till Noa i arken, två och två av allt levande, det som hade livsande i sig. ¹⁶De som gick in var hanne och hona av allt levande, så som Gud hade befallt Noa.

Och HERREN stängde igen om honom.

¹⁷Floden kom över jorden i fyrtio dagar, och vattnet steg och lyfte arken så att den

höjde sig över jorden. ¹⁸Vattnet tilltog och steg högt över jorden, och arken flöt på vattnet. ¹⁹Och vattnet bredde ut sig mer och mer över jorden, tills det täckte alla höga berg under hela himlen. ²⁰Femton alnar över topparna steg vattnet, och bergen blev övertäckta.

²¹Då dog allt levande på jorden: fåglar och boskapsdjur, vilda djur och alla smådjur som rörde sig på jorden, likaså alla människor. ²²Allt som fanns på torr mark omkom, allt som hade livsande i sig. ²³Alla levande varelser på jordens yta utplånades, både människor och fyrfotadjur, kräldjur och himlens fåglar. De utplånades från jorden. Bara Noa och de som var med honom i arken räddades. ²⁴Och vattnet stod högt över jorden i hundrafemtio dagar.

Floden upphör

8 ¹Men Gud tänkte på Noa och på alla vilda djur och alla boskapsdjur som var med honom i arken, och han lät en vind gå fram över jorden, så att vattnet sjönk undan. ²Djupets källor och himlens fönster stängdes och regnet från himlen upphörde. ³Vattnet drog sig tillbaka från jorden mer och mer. Efter hundrafemtio dagar började det avta. ⁴Den sjuttonde dagen i sjunde månaden stannade arken på Araratbergen. ⁵Vattnet fortsatte att minska fram till den tionde månaden. Första dagen i den månaden blev bergstopparna synliga.

⁶Efter fyrtio dagar öppnade Noa luckan som han hade gjort på arken ⁷och lät en korp flyga ut. Den flög fram och tillbaka, tills vattnet hade torkat bort från jorden.

7:2 *rena fyrfotadjur* Boskapsdjur som kunde användes till offer (8:20, jfr 3 Mos 11). De skulle därför tas med i sju par.

7:20 *Femton alnar* Ca 7 meter.

7:23 *De utplånades ... Noa ... räddades* Floden under Noas tid används i NT som en bild av den yttersta domen, både av Jesus (Matt 24:37f, Luk 17:26f) och av Petrus (2 Petr 2:5, 3:5f). Se även Hebr 11:7 och 1 Petr 3:20.

8:4 *Araratbergen* Ligger i östra Turkiet mot gränsen till Armenien.

8:7f *korp ... duva* Fåglar användes allmänt av sjömän för att avgöra var det fanns land. Korpar visade riktning mot land medan duvor visade om landet låg nära.

⁸Sedan lät han en duva flyga ut för att få se om vattnet hade sjunkit undan från jordens yta. ⁹Men duvan hittade ingen plats där hon kunde vila sin fot utan kom tillbaka till honom i arken, eftersom vatten täckte hela jorden. Då räckte Noa ut handen och tog in duvan till sig i arken. ¹⁰Sedan väntade han ytterligare sju dagar innan han lät duvan flyga ut ur arken än en gång. ¹¹Mot kvällen kom hon tillbaka till honom, och se, då hade hon ett friskt olivlöv i näbben. Noa förstod då att vattnet hade sjunkit undan från jorden. ¹²Men han väntade ännu sju dagar innan han lät duvan flyga ut igen. Då kom hon inte mer tillbaka till honom.

¹³Det sexhundraförsta året, på första dagen i den första månaden, hade vattnet torkat bort från jorden. Då tog Noa av taket på arken och såg att jordytan hade torkat. ¹⁴Och den tjugosjunde dagen i andra månaden var jorden alldeles torr. ¹⁵Då talade Gud till Noa och sade: ¹⁶"Gå ut ur arken med din hustru, dina söner och dina sonhustrur. ¹⁷Låt alla de djur, allt levande som du har hos dig, gå med dig, både fåglar och fyrfotadjur och alla kräldjur som rör sig på marken, så att de växer till och blir fruktsamma och förökar sig på jorden."

¹⁸Så gick Noa ut med sina söner, sin hustru och sina sonhustrur. ¹⁹Och alla fyrfotadjur och kräldjur, alla fåglar och alla djur som rör sig på jorden, alla efter sina slag, gick ut ur arken.

Noas offer och Herrens löfte

²⁰Noa byggde ett altare åt HERREN och tog av alla rena fyrfotadjur och av alla rena fåglar och offrade brännoffer på altaret. ²¹När HERREN kände den ljuvliga doften, sade han till sig själv: "Härefter ska jag inte mer förbanna marken för människans skull, för hennes hjärtas tankar är onda ända från ungdomen. Jag ska aldrig mer döda allt levande så som jag nu har gjort.

²²Så länge jorden består ska sådd och skörd, köld och värme, sommar och vinter, dag och natt aldrig upphöra."

Gud sluter förbund med Noa

9 ¹Gud välsignade Noa och hans söner och sade till dem: "Var fruktsamma, föröka er och uppfyll jorden. ²Frukta och skräck för er ska komma över alla djur på jorden och alla fåglar under himlen, över allt som krälar på marken och över alla fiskar i havet. De är givna i er hand. ³Allt som rör sig och lever ska ni ha till föda. Så som jag har gett er de gröna örterna ger jag er nu allt detta.

⁴Men kött som har kvar sitt liv, nämligen sitt blod, ska ni inte äta. ⁵Och för ert eget blod, alltså ert liv, ska jag kräva rävenskap. Jag ska utkräva det av alla djur, och likaså av människorna. Av var och en som dödar sin broder ska jag utkräva den människans liv.

⁶Den som spiller människoblod, hans blod ska utgjas av människor, för Gud har gjort människan till sin avbild. ⁷Men var fruktsamma och föröka er. Väx till på jorden och föröka er på den."

⁸Vidare sade Gud till Noa och hans söner: ⁹"Se, jag ska upprätta mitt förbund med er och era efterkommande efter er ¹⁰och med alla levande varelser som är hos er: fåglar, boskapsdjur och jordens alla vildda djur, alla som har gått ut ur arken, alla djur på jorden. ¹¹Jag ska upprätta mitt förbund med er: Aldrig mer ska allt liv utrotas genom flodens vatten. Aldrig mer ska en flod komma och fördärva jorden."

¹²Och Gud sade: "Detta är tecknet på det förbund som jag för all framtid sluter med er och med alla levande varelser hos er: ¹³Min båge sätter jag i skyn, och den ska vara tecknet på förbundet mellan mig och jorden. ¹⁴När jag låter moln stiga upp över jorden och bågen syns i skyn ¹⁵ska jag tänka på mitt förbund, det som har slutits

mellan mig och er och alla levande varelser, allt liv, och vattnet ska inte mer bli en flod som utplånar allt liv. ¹⁶När bågen syns i skyn och jag ser på den, ska jag tänka på det eviga förbundet mellan Gud och alla levande varelser, allt liv på jorden.” ¹⁷Och Gud sade till Noa: ”Detta är tecknet på det förbund som jag har upprättat mellan mig och allt liv på jorden.”

Noa och hans söner

¹⁸Noas söner som gick ut ur arken var Sem, Ham och Jafet. Ham var far till Kanaan. ¹⁹Dessa tre var Noas söner och från dem har jordens alla folk spritt ut sig.

²⁰Noa var jordbrukare och den förste som anlade en vingård. ²¹Men när han drack av vinet blev han berusad och låg blottad i sitt tält. ²²Ham, Kanaans far, såg sin far naken och berättade det för sina båda bröder, som var utanför tältet. ²³Men Sem och Jafet tog en mantel och lade den på sina axlar, gick baklänges in och täckte över sin fars nakna kropp. De vände bort ansiktet så att de inte såg sin fars nakenhet.

²⁴När Noa vaknade upp ur ruset och fick veta vad hans yngste son hade gjort honom, sade han:

²⁵”Förbannad ska Kanaan bli, en slavars slav åt sina bröder!”

²⁶Han sade vidare:

”Välsignad är HERREN, Sems Gud! Och Kanaan ska bli hans slav. ²⁷Gud ska utvidga Jafet, han ska bo i Sems tält. Och Kanaan ska bli deras slav.”

²⁸Noa levde trehundrafemtio år efter floden. ²⁹Alltså blev Noas hela ålder niohundrafemtio år. Därefter dog han.

IV. NOAS SÖNERS FORTSATT HISTORIA 10:1-11:9

10 ¹Detta är Noas söners fortsatta historia, Sems, Hams och Jafets. Åt dem föddes söner efter floden.

²Jafets söner var Gomer, Magog, Madaj, Javan, Tubal, Meshek och Tiras. ³Gomers söner var Ashkenas, Rifat och Togarma. ⁴Javans söner var Elisha och Tarshish, kitteerna och dodaneerna. ⁵Från dessa har

9:20 *den förste som anlade en vingård* Världens troligen äldsta lämningar av vinproduktion har hittats i regionen kring Araratbergen.

9:25 *Kanaan ... slav* Hebr. *kaná* betyder ”kuva”.

9:27 *utvidga Jafet* På hebreiska *jaft* ... *Jáfet*.

10:1 *Sem ... Ham ... Jafet* De tre huvudgrupperna omfattar folk åt öster mot Mellanöstern och Asien, söder-väster mot Afrika och Medelhavet respektive norr och nordväst mot Europa.

10:2 *Gomer* Troligen kimmerierna norr och öster om Svarta havet. Omnämnd i Hes 38:6.

10:2 *Magog* Enligt Josefus ett skytiskt folk norr om Svarta havet. Se Hes 38:2f, Upp 20:8.

10:2 *Madaj* Mederna, ett iranskt folk som senare blev en stormakt (Est 1:3, Jes 13:17f).

10:2 *Javan* Grekland, särskilt Jonien på nuvarande Turkiets västkust. Se Jes 66:19, Dan 8:21.

10:2 *Tubal* Riket Tabal låg i östra nuvarande Turkiet. Se Jes 66:19, Hes 38:2.

10:2 *Meshek* Grannfolk till Tubal som ofta nämns tillsammans. Kallades Mushki av assyrierna och Moschoi av grekerna. Se Hes 27:13, 32:26 och Ps 120:5.

10:2 *Tiras* Kan ha bott vid Svarta havets sydvästkust. Kopplingar har föreslagits till trakerna i nuvarande Bulgarien, Troja och etruskerna som vandrade västerut till Norditalien.

10:3 *Ashkenas* Skytiskt folk i nuvarande Ukraina (Jer 51:27). Anses ofta vara förfader till de skandinaviska folken.

10:3 *Rifat* Obekant folk som enligt Josefus bodde längs nuvarande Turkiets nordkust.

10:3 *Togarma* Kanske staden Tegarama vid Gürün i centrala Turkiet, omnämnd i assyriska källor. Se Hes 27:14, 38:6.

10:4 *Elisha* Kustområde i Medelhavet, kanske på Cypren. Se Hes 27:7. Omnämnt i ugaritiska källor som Alashiya.

10:4 *Tarshish* Kustområde i västra Medelhavet, senare berömt för sina handelsförbindelser (1 Kung 10:22, Hes 27:12). Har identifierats med spanska Tartessos, tunisiska Kartago eller Sardinien.

10:4 *kitteerna* Identifieras med Cypren, kanske staden Kition på öns sydostkust (4 Mos 24:24, Dan 11:30, Jes 23:1, Hes 27:6).

10:4 *dodaneerna* Möjligen sjöfarrriket Danuna (i dag Adana) i Medelhavets nordöstra hörn. Andra handskrifter: ”rodaneerna” (ön Rhodos, jfr 1 Krön 1:7).

folken i hedningarnas kustområden spritt ut sig i sina länder, alla med sitt språk i sina stammar och folk.

⁶Hams söner var Kush, Misrajim, Put och Kanaan. ⁷Söner till Kush var Seba, Havila, Sabta, Raama och Sabteka. Raamas söner var Saba och Dedan.

⁸Kush blev far till Nimrod, som var den förste som fick stor makt på jorden. ⁹Han var en väldig jägare inför HERREN. Därför brukar man säga: "En väldig jägare inför HERREN som Nimrod." ¹⁰Hans rike hade sin början i Babel, Erech, Akkad och Kalne i Shinars land. ¹¹Från det landet drog han sedan ut till Assyrien och byggde Nineve, Rehobot-Ir, Kela ¹²och Resen mellan Nineve och Kela. Detta är den stora staden.

¹³Misrajim blev far till ludeerna, anameerna, lehabeerna, naftuheerna, ¹⁴patroseerna, kasluheerna, den stam som filisteerna härstammar från, och kaftoreerna.

¹⁵Kanaan blev far till Sidon, som var hans förstfödde, och Het, ¹⁶vidare jebusiterna, amoreerna, girgasheerna, ¹⁷hiv-eerna, arkeerna, sineerna, ¹⁸arvadeerna, semareerna och hamateerna. Senare utbredde sig kananeernas släkter ytterligare ¹⁹så att deras område sträckte sig från Sidon mot Gerar ända till Gaza och mot Sodom, Gomorra, Adma och Sebojim ända till Lasha.

²⁰Detta var Hams söner efter deras stammar och språk i deras länder och bland deras folk.

10:6 *Kush* Nubien söder om Egypten i nuvarande Sudan, ett mäktigt rike (t ex 1 Kung 19:9).

10:6 *Misrajim* Det hebreiska namnet för Egypten.

10:6 *Put* Troligen Libyen, ofta beskrivet som ett krigarfolk (Jer 46:9, Hes 27:10, 30:5, 38:5).

10:6 *Kanaan* Folk som bodde i nuvarande Israel, Libanon och Syrien.

10:7 *Seba* Förknippades av Josefus med Meroe i nuvarande Sudan (jfr Jes 43:3, 45:14).

10:7 *Havila* Betyder "sand", troligen nordvästra Saudiarabien (jfr 2:11, 25:18, 1 Sam 15:7).

10:7 *Sabta* Kanske Sabota i Hadhramaut, östra nuvarande Jemen.

10:7 *Raama* Kanske Ragma nära Saba i Jemen (jfr Hes 27:22).

10:7 *Sabteka* Kan inte placeras med säkerhet, kanske längs arabiska halvöns västkust.

10:7 *Saba* Nuvarande Jemen, ett mäktigt handelsrike (1 Kung 10, Job 6:19, Ps 72:10, Jes 60:6).

10:7 *Dedan* Nordvästra Saudiarabien (Jes 21:13, Jer 25:23, Hes 27:15).

10:8 *Nimrod* betyder "vi gör uppror". Gestalten som beskrivs har likheter med kung Sargon på 2200-talet f Kr men bör ha levt långt tidigare.

10:10 *Shinars land* Sumerernas land vid Eufrat och Tigris.

10:13 *ludeerna* Osäker identifikation. Kanske i Libyen väster om Egypten (Jer 46:9) snarare än lydierna i nuvarande Turkiet (vers 22).

10:13 *anameerna* Osäker identifikation. Möjligen nordvästra Egypten (enligt Targum Jonatan).

10:13 *lehabeerna* Kanske libyerna väster om Egypten (2 Krön 12:3, 16:8, Nah 3:9, Apg 2:10).

10:13 *naftuheerna* Osäker identifikation. Möjligen nordöstra Egypten (enligt Targum Jonatan).

10:14 *patroseerna* Södra Egypten (Jer 44:1, Hes 29:14).

10:14 *kasluheerna* Osäker identifikation. Möjligen sjöfolket Sikal eller Tjeker i östra Medelhavet.

10:14 *kaftoreerna* Folk på Kreta (5 Mos 2:23, Jer 47:4, Amos 9:7).

10:15 *Sidon* Handelsfolk vid Libanons kust (Jes 23:2f, Hes 28:21f, Matt 11:21, 15:21).

10:15 *Het* Hetiterna blev en stormakt i nuvarande Turkiet ca 1600-1300 f Kr. Mindre grupper med samma namn bodde i Kanaans land (23:3f, 26:34, 2 Mos 3:8).

10:16 *jebusiterna* Jerusalems urinvånare (Jos 15:63, Dom 19:10f, 2 Sam 5:6f, 24:16f).

10:16 *amoreerna* Folkgrupp i Syrien och Kanaans land (14:13, 15:16, Amos 2:9). Deras språk var besläktat med hebreiskan.

10:16 *girgasheerna* Obekant folk i Kanaans land (15:21), omnämnt i ugaritiska texter.

10:17 *hiv-eerna* Folk i Kanaans land och norrut (34:2, Jos 11:3, 19, Dom 3:3).

10:17 *arkeerna* Staden Arqa ligger i norra Libanon och är omnämnd i de egyptiska Amarnabreven.

10:17 *sineerna* Enligt ugaritiska texter ett grannfolk till arkeerna (men se Jes 49:12).

10:18 *arvadeerna* Ön Arvad ligger strax norr om Libanon (se Hes 27:8, 11).

10:18 *semareerna* Staden Sumur, omnämnd i Amarnabreven, låg strax söder om Arvad.

10:18 *hamateerna* Staden Hamat (i dag Hama i västra Syrien) bildade ett rike strax norr om israeliternas land (1 Kung 8:65, 14:25f).

10:19 *Adma och Sebojim* Grannstäder till Sodom och Gomorra vid Döda havet (jfr 14:2).

²¹Söner föddes också åt Sem, Jafets äldre bror, och han blev stamfar till alla Ebers söner.

²²Sems söner var Elam, Assur, Arpakhshad, Lud och Aram.

²³Arams söner var Us, Hul, Geter och Mash.

²⁴Arpakhshad blev far till Shela och Shela blev far till Eber.

²⁵Men åt Eber föddes två söner. Den ene hette Peleg, för under hans tid blev jorden uppdelad. Hans bror hette Joktan.

²⁶Joktan blev far till Almodad, Shelef, Hasarmavet, Jera, ²⁷Hadoram, Usal, Dikla, ²⁸Obal, Abimael, Saba, ²⁹Ofir, Havila och Jobab. Alla dessa var Joktans söner. ³⁰De hade sina boplatser från Mesha mot Sefar, mot bergsområdet i öster.

³¹Detta var Sems söner efter deras stammar och språk i deras länder och efter deras folk.

³²Detta var Noas söners stammar efter deras släktled i deras folk. Från dem har folken utbredd sig på jorden efter floden.

Babels torn och språkförbistringen

11 ¹Hela jorden hade ett enda språk och samma ord. ²Men när människorna bröt upp och drog österut, fann de en lågslätt i Shinars land och bosatte sig

där. ³De sade till varandra: "Kom, så slår vi tegel och bränner det!" Teglet använde de som sten, och som murbruk använde de jordbeck. ⁴Och de sade: "Kom, så bygger vi oss en stad och ett torn med spetsen uppe i himlen! Låt oss göra oss ett namn, så att vi inte sprids ut över hela jorden."

⁵Då steg HERREN ner för att se på staden och tornet som människorna byggde. ⁶HERREN sade: "Se, de är ett enda folk och de har ett enda språk. Detta är deras första tilltag, och härfter ska ingenting vara omöjligt för dem vad de än beslutar sig för. ⁷Låt oss stiga ner och förbistra deras språk, så att den ene inte förstår vad den andre säger."

⁸Så spred HERREN ut dem därifrån över hela jorden, och de slutade bygga på staden. ⁹Den fick namnet Babel, eftersom HERREN där förbistrade hela jordens språk, och därifrån spred han ut dem över hela jorden.

V. SEMS FORTSATTA HISTORIA 11:10-26

¹⁰Detta är Sems fortsatta historia. När Sem var 100 år blev han far till Arpakhshad, två år efter floden. ¹¹Sedan Sem hade fått Arpakhshad levde han 500 år och fick söner och döttrar.

10:21 *Eber* Betyder "gå över" (t ex en flod). Namnet har gett upphov till ordet "hebré" (14:13).

10:22 *Elam* Folk öster om Mesopotamien i västra nuvarande Iran (14:1, Jer 49:34f, Apg 2:9).

10:22 *Assur* Assyrien i norra Mesopotamien som blev en stormakt (se 2 Kung 15-19, Jona, Nahum).

10:22 *Arpakhshad* Möjligen Babel (enligt Josefus), möjligen staden Arrapcha under nuvarande Kirkuk, ca 30 mil norr om Babel.

10:22 *Lud* Kanske lydierna i västra nuvarande Turkiet (jfr Apg 16:14).

10:22 *Aram* Folk i norra Syrien, nära besläktat med israeliterna (25:40, 5 Mos 26:5), längre fram en rivaliserande stormakt (2 Sam 8, 10, 1 Kung 20, 22, 2 Kung 5-9).

10:23 *Us* Detta Us förknippas med Syrien (22:21), kanske inte identiskt med Jobs hemland Us nära Edom (Job 1:1, Klag 4:21).

10:25 *Peleg* Betyder "delning" (jfr 11:8). Hans ättlingar beskrivs i 11:18f.

10:25 *Joktan* Anfader till stammar i södra delen av arabiska halvön (vers 26-30).

10:29 *Ofir* Område med dåtidens finaste guld (1 Kung 9:28, 22:49, Jes 13:12).

11:1 *ett enda språk* Även t ex det sumeriska eposet om Enmerkar (ca 2000 f Kr) talar om ett enda ursprungligt språk.

11:3 *tegel* Mer praktiskt än importerad sten på det leriga mesopotamiska slättlandet.

11:4 *torn med spetsen uppe i himlen* Påminner om en ziggurat, mesopotamiska tempelpyramider som ansågs vara trappor upp till gudarnas boning i himlen. De äldsta bevarade zigguraterna härstammar från tiden efter 3000 f Kr, men plattformstempel byggdes även tidigare.

11:9 *förbistrade* Hebr. *balál*, som anspelar på namnet "Babel".

¹²När Arpakshad var 35 år blev han far till Shela. ¹³Sedan Arpakshad hade fått Shela levde han 403 år och fick söner och döttrar.

¹⁴När Shela var 30 år blev han far till Eber. ¹⁵Sedan Shela hade fått Eber levde han 403 år och fick söner och döttrar.

¹⁶När Eber var 34 år blev han far till Peleg. ¹⁷Sedan Eber hade fått Peleg levde han 430 år och fick söner och döttrar.

¹⁸När Peleg var 30 år blev han far till Regu. ¹⁹Sedan Peleg hade fått Regu levde han 209 år och fick söner och döttrar.

²⁰När Regu var 32 år blev han far till Serug. ²¹Sedan Regu hade fått Serug levde han 207 år och fick söner och döttrar.

²²När Serug var 30 år blev han far till Nahor. ²³Sedan Serug hade fått Nahor levde han 200 år och fick söner och döttrar.

²⁴När Nahor var 29 år blev han far till Tera. ²⁵Sedan Nahor hade fått Tera levde han 119 år och fick söner och döttrar.

²⁶När Tera var 70 år blev han far till Abram, Nahor och Haran.

VI. TERAS FORTSATTA HISTORIA 11:27-25:11

²⁷Detta är Teras fortsatta historia. Tera blev far till Abram, Nahor och Haran. Och Haran blev far till Lot. ²⁸Haran dog hos sin far Tera i sitt fädernesland, det kaldeiska Ur. ²⁹Abram och Nahor tog sig hustrur.

Abrams hustru hette Saraj, och Nahors hustru hette Milka. Hon var dotter till Haran, som var far till Milka och Jiska. ³⁰Men Saraj var ofruktsam och hade inga barn.

³¹Och Tera tog med sig sin son Abram och sin sonson Lot, Harans son, och sin sonhustru Saraj, som var hustru till hans son Abram. De drog tillsammans ut från det kaldeiska Ur för att bege sig till Kanaans land. Men när de kom till Harran bosatte de sig där. ³²Teras ålder blev tvåhundra fem år, och Tera dog i Harran.

Gud kallar Abram

12 ¹HERREN sade till Abram: "Gå ut från ditt land och din släkt och din fars hus och bege dig till det land som jag ska visa dig. ²Där ska jag göra dig till ett stort folk. Jag ska välsigna dig och göra ditt namn stort, och du ska bli en välsignelse. ³Jag ska välsigna dem som välsignar dig och förbanna den som förbannar dig. I dig ska jordens alla släkter bli välsignade."

⁴Abram gav sig i väg som HERREN hade sagt till honom, och Lot gick med honom. Abram var sjuttiofem år när han lämnade Harran. ⁵Han tog med sig sin hustru Saraj och sin brorson Lot, alla ägodelar och allt det folk de skaffat sig i Harran och gav sig av mot Kanaans land.

När de kom till Kanaans land ⁶fortsatte Abram in i landet ända till Shekems område, till Mores terebint. På den tiden bodde

11:21f *Regu ... Serug ... Nahor ... Tera* Kan översättas "vän", "gren", "frustning" och "bergsgenet". Namnen förknippas med orter i närheten av Harran (vers 31) i gränstrakten mellan Syrien och Turkiet.

11:29 *Saraj ... Milka* Betyder "furstinna" och "drottning". Namnen kan vara hämtade från den akkadiske mångguden Sins hustru och dotter (jfr Jos 24:2).

11:31 *från det kaldeiska Ur ... till Harran* Storstaden Ur låg vid Persiska viken i sydöstra Irak, ca 90 mil från Haran. Judisk tradition pekar ut ett nordligare, mindre Ur (dagens Urfa) strax norr om Harran. Området beboddes enligt Maritexterna från 1700-talet f Kr av amoreer (jfr "aramer", 25:20, 5 Mos 26:5), som även bodde i Kanaans land (10:16, 14:13).

12:1 Citeras av Stefanus i Apg 7:3.

12:3 *I dig ska jordens alla släkter bli välsignade* Citeras av Paulus i Gal 3:8 som en profetia om frälsningen genom tron på Kristus, Abrahams avkomma (jfr 1 Mos 22:18, 28:14).

12:4 *Abram var sjuttiofem år* Kanske ca 2091 f Kr. Se dock 2 Mos 12:40 med not för en alternativ tolkning som flyttar fram samtliga årtal i 1 Mos med 215 år.

12:5 *allt det folk* Ordagrant: "alla de själar".

12:6 *Shekem* By mellan bergen Ebal och Gerissim, strax öster om nutida Nablus. Lämningar från 1900-talet f Kr har hittats vid utgrävningar.

12:6 *Mores terebint* More betyder "lärare" (jfr Dom 4:5). Terebinten är en släkting till eken.

kananeerna i landet. ⁷Och HERREN uppenbarade sig för Abram och sade: "Åt dina efterkommande ska jag ge detta land." Då byggde han ett altare åt HERREN som hade uppenbarat sig för honom. ⁸Därför drog han vidare till berget öster om Betel och slog upp sitt tält med Betel i väster och Ai i öster. Där byggde han ett altare åt HERREN och åkallade HERRENS namn. ⁹Sedan bröt Abram upp därifrån och drog sig allt längre söderut.

Abram i Egypten

¹⁰Men det blev svält i landet, och Abram flyttade ner till Egypten för att bo där som främling, eftersom svälten var svår i landet. ¹¹När han närmade sig Egypten, sade han till sin hustru Saraj: "Jag vet ju att du är en vacker kvinna. ¹²När egyptierna får se dig kommer de att säga: Hon är hans hustru! Och så dödar de mig men låter dig leva. ¹³Säg därför att du är min syster, så går det bra för mig för din skull och jag får leva tack vare dig."

¹⁴När Abram kom till Egypten, såg egyptierna att Saraj var en mycket vacker kvinna. ¹⁵Faraos hövdingar fick se henne och prisade henne inför farao, och hon fördes in i faraos palats. ¹⁶Och det gick bra för Abram för hennes skull. Han fick får, kor och åsnor, tjänare och tjänarinnor, åsneston och kameler.

¹⁷Men HERREN lät farao och hans hus drabbas av svåra plågor för Abrams hustru Sarajs skull. ¹⁸Då kallade farao till sig Abram och sade: "Vad har du gjort mot mig! Varför berättade du inte för mig att hon är din hustru? ¹⁹Varför sade du: Hon

är min syster, så att jag tog henne till hustru? Här har du din hustru. Ta henne och gå!" ²⁰Och farao befälde sina män att skicka i väg Abram med hans hustru och allt han ägde.

Abram åter i Kanaan

13 ¹Så bröt Abram upp från Egypten och begav sig till Negev med sin hustru och allt han ägde, och Lot var med honom. ²Abram var mycket rik på boskap och på silver och guld. ³Han färdades från lägerplats till lägerplats, från Negev ända till Betel, platsen där hans tält hade stått förut mellan Betel och Ai ⁴och där han förra gången hade rest ett altare. Där åkallade Abram HERRENS namn.

Abram och Lot

⁵Lot, som följde med Abram, hade också får och kor och tält, ⁶och landet kunde inte livnära dem där de bodde i samma område. De hade så mycket boskap att de inte kunde bo tillsammans, ⁷och det uppstod tvister mellan Abrams och Lots herdar. Dessutom bodde kananeerna och perisseerna i landet vid den tiden. ⁸Då sade Abram till Lot: "Inte ska det vara någon tvist mellan mig och dig eller mellan mina herdar och dina. Vi är ju bröder. ⁹Ligger inte hela landet öppet för dig? Skilj dig från mig. Vill du åt vänster så går jag åt höger, och vill du åt höger så går jag åt vänster."

¹⁰Lot lyfte blicken och såg hela Jordanslätten, som överallt var rik på vatten. Innan HERREN ödelade Sodom och Gomorra var den nämligen som en HERRENS lustgård, som Egyptens land, ända till Soar.

12:10 *svält* Israels växtlighet är beroende av regn från Medelhavet (5 Mos 11:11f) och därför sårbar. Arkeologiska fynd tyder på att patriarktiden (århundradena kring 2000 f Kr) var ovanligt torr (jfr 26:1, 42:5).

13:3 *färdades från lägerplats till lägerplats* Herdefolk lät sina hjordar beta i svalare höglänta områden om somrarna och i varmare lågländer på vintrarna.

13:10 *Lot* Betyder "slöja" (jfr Jes 25:7, 2 Kor 3:16). Han nämns som exempel på en rättfärdig bland ogudaktiga i Luk 17:28f, 2 Petr 2:7f.

13:10 *Sodom och Gomorra* Städer i trakten av Döda havet (14:3), omnämnda redan på 2300-talet f Kr på de syrisk-eblatavlor. Deras namn har blivit en symbol för omoral (19:5f, Hes 16:49f, Matt 11:23, 2 Petr 2:6, Jud v 7).

¹¹Och Lot valde hela Jordanslätten åt sig själv. Han bröt upp och drog österut, och de skildes från varandra. ¹²Abram bodde kvar i Kanaans land, och Lot bodde i städerna på slätten och drog med sina tält ända bort mot Sodom. ¹³Men Sodoms män var onda och stora syndare inför HERREN.

Abram flyttar till Hebron

¹⁴HERREN sade till Abram efter att Lot hade skilt sig från honom: "Lyft din blick och se dig omkring från den plats där du står, mot norr och söder, öster och väster. ¹⁵Hela det land som du ser ska jag ge åt dig och dina efterkommande för evig tid. ¹⁶Och jag ska låta dem bli som stoftet på jorden. Om någon kan räkna stoftet på jorden ska också dina efterkommande kunna räknas. ¹⁷Bryt upp och vandra omkring i landet i hela dess längd och bredd, för jag ska ge det åt dig."

¹⁸Abram flyttade då sina tält och kom till Mamres terebintlund vid Hebron. Där bosatte han sig och byggde ett altare åt HERREN.

Abram räddar Lot

14 ¹Vid den tid då Amrafel var kung i Shinar, Arjok kung i Ellasar, Kedorlaomer kung i Elam och Tidal kung över Gojim, ²förde dessa kungar krig mot Sodoms kung Bera, Gomorras kung Birs-ha, Admas kung Shinab, Sebojims kung Shemeber samt kungen i Bela, det vill säga Soar. ³Alla dessa förenade sig och tågade till Siddimsdalen där Döda havet nu ligger. ⁴I tolv år hade de varit under Kedorlaomer, men under det trettonde året hade de gjort uppror. ⁵Under det fjortonde året kom Kedorlaomer tillsammans med

kungarna som var på hans sida, och de slog rafaerna i Ashterot-Karnajim, suseerna i Ham, emeerna i Shave-Kirjatajim ⁶och horeerna på deras berg Seir och drev dem ända till El-Paran vid öknen. ⁷Sedan vände de om och kom till En-Mishpat, det vill säga Kadesh, och erövrade hela amalekiternas land. De slog också amoreerna som bodde i Hasason-Tamar.

⁸Sodoms kung drog då ut tillsammans med Gomorras kung, Admas kung, Sebojims kung och kungen i Bela, det vill säga Soar. De ställde upp sig till strid mot dem i Siddimsdalen, ⁹mot Elams kung Kedorlaomer, Gojims kung Tidal, Shinars kung Amrafel och Ellasars kung Arjok – fyra kungar mot fem.

¹⁰Men Siddimsdalen var full av jordbecksgropar. Sodoms och Gomorras kungar flydde och föll då ner i dem. De andra flydde till bergsbygden. ¹¹Så tog man all egendom och alla livsmedel som fanns i Sodom och Gomorra och tågade bort. ¹²De tog också med sig Abrams brorson Lot och allt han ägde, eftersom han bodde i Sodom.

¹³Men en som lyckats fly kom och berättade detta för Abram, hebrén. Han bodde vid amorén Mamres terebintlund. Mamre var bror till Eshkol och Aner, och de var i förbund med Abram.

¹⁴När Abram hörde att hans släkting var tillfångatagen lät han sina mest erfarna män rycka ut, trehundraarton män som var födda i hans hus, och de förföljde fienderna ända till Dan. ¹⁵Han delade upp sitt folk och överföll dem med sina tjänare om natten, slog dem och förföljde dem ända till Hoba norr om Damaskus ¹⁶och tog

14:1 *Shinar ... Ellasar ... Elam ... Gojim* Motsvarar södra och norra Irak, Iran samt ett allmänt ord för "hedna-folk" (möjligen hetiter, ifall Tidal motsvarar det hetitiska kunganamnet Tudhalia).

14:1 *Kedorlaomer* På elamitiska Kudur-Lagamar ("dödsgudinnans tjänare").

14:5 *rafaerna ... emeerna* Högväxta jättfolk öster om Jordan (jfr 5 Mos 2:11).

14:6 *Seir ... El-Paran* Edom sydöst om Döda havet, samt Negevöknen mot Akabaviken.

14:7 *Kadesh ... Hasason-Tamar* De vände nordväst och sedan upp mot En-Gedi vid Döda havet (jfr 2 Krön 20:2), där de sedan hotade Sodom och deras allierade.

14:10 *jordbecksgropar* Asfalt, som användes som murbruk (11:3) eller tätningsmaterial (6:14).

tillbaka all egendom. Sin släkting Lot och hans ägodelar tog han också tillbaka, liksom kvinnorna och det övriga folket.

Abram välsignas av Melkisedek

¹⁷När Abram hade kommit tillbaka efter att ha slagit Kedorlaomer och kungarna som var med honom, gick Sodoms kung ut för att möta honom i Shavedalen, det vill säga Kungadalen.

¹⁸Och Melkisedek, kungen i Salem, lät bära ut bröd och vin. Han var präst åt Gud den Högste, ¹⁹och han välsignade Abram och sade:

”Välsignad vare Abram av Gud den Högste, skapare av himmel och jord! ²⁰Och välsignad vare Gud den Högste, som gett dina fiender i din hand!”

Och Abram gav honom tionde av allt.

²¹Sodoms kung sade till Abram: ”Ge mig folket. Bytet kan du ta själv.” ²²Men Abram svarade Sodoms kung: ”Jag lyfter min hand till HERREN, till Gud den Högste, skapare av himmel och jord: ²³Jag vill inte ta ens en tråd eller en sandalrem eller något annat av det som är ditt. Du ska inte kunna säga: Jag har gjort Abram rik. ²⁴Jag vill inte ha något, det räcker med vad mina män har ätit och mina följeslagares andel. Aner, Eshkol och Mamre ska få sin del.”

Herren sluter förbund med Abram

15 ¹Därefter kom HERRENS ord till Abram i en syn. Han sade: ”Var inte rädd, Abram. Jag är din sköld. Din lön

ska bli mycket stor.” ²Men Abram sade: ”Herre Gud, vad ska du ge mig? Jag går ju bort barnlös, och arvinge till mitt hus är Elieser från Damaskus.” ³Och Abram fortsatte: ”Se, mig har du inte gett någon avkomling. Så det blir en av mitt husfolk som ärver mig.”

⁴Men HERRENS ord kom till honom: ”Det är inte han som ska ärva dig. En som kommer från din egen kropp ska bli din arvinge.” ⁵Sedan förde han honom ut och sade: ”Se upp mot himlen och räkna stjärnorna, om du kan räkna dem.” Och han sade till honom: ”Så ska din avkomma bli.” ⁶Och Abram trodde på HERREN, och han räknade honom det till rättfärdighet.

⁷Sedan sade han till honom: ”Jag är HERREN, som har fört dig ut från det kaldeiska Ur för att ge dig detta land till arvedel.” ⁸Han svarade: ”Herre Gud, hur ska jag veta att jag kommer att ärva det?” ⁹Då sade han till honom: ”Hämta åt mig en treårig kviga, en treårig get, en treårig bagge, en turturduva och en ung duva.” ¹⁰Han hämtade alla dessa åt honom, styckade dem mitt itu och lade styckena mot varandra. Men fåglarna styckade han inte. ¹¹Rovfåglar slog sig ner på de döda kropparna, men Abram drev bort dem.

¹²När solen höll på att gå ner föll en tung sömn över Abram. Då kom skräck och ett stort mörker över honom. ¹³Och HERREN sade till Abram: ”Du ska veta att dina efterkommande ska bo som främlingar i ett land som inte är deras där man ska göra

14:17 *Kungadalen* Troligen strax söder om Jerusalem (jfr 2 Sam 18:18).

14:18 *Melkisedek* Betyder ”min kung är rättfärdighet” eller ”rättfärdighetens kung”. Melkisedek beskrivs i Hebr 7:1f som en förebild till Kristus.

14:19 *Gud den Högste* Hebr. *El Elyón*, det kananeiska namnet på Skaparen (jfr vers 22).

14:21 *folket* Ordagrant: ”själen”.

15:2 *Herre Gud* Hebr. *Adonai Jhvh* (Herren HERREN). När Gudsnamnet Jhvh är sammansatt med ordet ”Adonai” (Herre) anger grundtextens vokaler att det i stället ska uttalas ”Elohim” (Gud).

15:2 *barnlös* Ett olyckligt öde. Adoption av tjänare som arvingar är känt från patriarktiden, t ex i mesopotamiska Larsa.

15:5 Citeras av Paulus i Rom 4:18.

15:6 Citeras av Paulus i Rom 4:3, Gal 3:6 och av Jakob i Jak 2:23.

15:13f Citeras av Stefanus i Apg 7:6f. Dessa fyrahundra år gäller antingen förtrycket i Egypten (se 2 Mos) eller också hela tiden av främlingskap i Kanaan och Egypten. Se not till 2 Mos 12:40.

dem till slavar och förtrycka dem i fyra-hundra år. ¹⁴Men det folk som gör dem till slavar ska jag döma. Sedan ska de dra ut med stora ägodelar. ¹⁵Men du själv ska gå till dina fäder i frid och bli begravd vid hög ålder. ¹⁶I fjärde släktledet ska de återvända hit, för amoreerna har ännu inte fyllt sina synders mått."

¹⁷När solen hade gått ner och det blivit alldeles mörkt, syntes en rykande ugn med en brinnande fackla som gick fram mellan köttstyckena. ¹⁸På den dagen slöt HERREN ett förbund med Abram och sade: "Åt dina efterkommande ska jag ge detta land, från Egyptens flod ända till den stora floden, floden Eufrat: ¹⁹keniternas, kenisiternas, kadmoneernas, ²⁰hetiternas, perisseernas, rafaearnas, ²¹amoreernas, kananeernas, girkasheernas och jebusiternas land."

Hagar och Ismael

16 ¹Abrams hustru Saraj hade inte fött några barn åt honom. Men hon hade en egyptisk slavinna som hette Hagar. ²Och Saraj sade till Abram: "Se, HERREN har gjort mig ofruktsam. Gå in till min slavinna. Kanske kan jag få barn genom henne." Och Abram lyssnade till Sarajs ord. ³När Abram hade bott tio år i Kanaans land, tog hans hustru Saraj sin egyptiska slavinna Hagar och gav henne till hustru åt sin man Abram. ⁴Han gick in till Hagar och hon blev havande. Men när hon märkte att hon var havande, började hon förakta sin husmor.

⁵Då sade Saraj till Abram: "Den kränkning jag utsätts för ska komma över dig. Jag lade själv min slavinna i din famn, men när hon märkte att hon var havande började hon förakta mig. HERREN får döma mellan mig och dig." ⁶Abram sade till Saraj: "Se, din slavinna är i din hand. Gör med henne som du finner bäst." När Saraj då bestraffade henne, flydde hon bort från henne.

⁷Men HERRENS ängel fann henne vid en vattenkälla i öknen, den källa som ligger vid vägen till Shur. ⁸Han sade: "Hagar, Sarajs slavinna, varifrån kommer du och vart går du?" Hon svarade: "Jag är på flykt från min husmor Saraj." ⁹Då sade HERRENS ängel till henne: "Gå tillbaka till din husmor och ödmjuka dig under henne." ¹⁰Och HERRENS ängel fortsatte: "Jag ska göra dina efterkommande så talrika att man inte kan räkna dem." ¹¹Sedan sade HERRENS ängel till henne:

"Se, du är havande, och du ska föda en son. Du ska kalla honom Ismael, för HERREN har hört hur du har lidit. ¹²Han ska vara som en vildåsna. Hans hand ska vara mot alla och allas hand mot honom. Och han ska bo mitt emot alla sina bröder."

¹³Och hon gav ett namn åt HERREN som hade talat med henne. Hon sade: "Du är den Gud som ser mig", för hon tänkte: "Har jag här fått se en skymt av honom som ser mig?" ¹⁴Därför kallar man brunnen Beer-Lahaj-Roi. Den ligger mellan Kadesh och Bered.

15:17 *gick fram mellan köttstyckena* På så sätt ingick man ett förbund med dess åtaganden (jfr Jer 34:18). Här är det Gud ensam som ingår förbundet (jfr vers 8 och Gal 3:20).

15:18 *Egyptens flod* Troligen åsyftas "Egyptens bäckravin" (Wadi el-Arish), Israels traditionella gräns i sydväst mot Sinai (4 Mos 34:5, 1 Kung 8:65).

16:1 *Hagar* Kan betyda "flytt" (jfr arabiska *hijra*). Hon används av Paulus i Gal 4:24f som symbol för slaveri under lagen.

16:2 *barn genom henne* Jfr 30:3, 9. Liknande arrangemang kring surrogatmödraskap omnämns i Hammurabis lag från Mesopotamien (1700-tal f Kr).

16:3 *När Abram hade bott tio år i Kanaans land* Ca 2081 f Kr.

16:11 *Ismael* Betyder "Gud hör".

16:12 *mitt emot* Ordagrant: "framför ansiktet på". Annan översättning: "öster om".

16:14 *Beer-Lahaj-Roi* Betyder "Den Levandes brunn, han som ser mig".

¹⁵Hagar födde en son åt Abram. Och Abram gav sonen som Hagar fött namnet Ismael. ¹⁶Abram var åttiosex år när Hagar födde Ismael åt honom.

Löftet om Isak

17 ¹När Abram var nittionio år uppenbarade sig HERREN för honom och sade: "Jag är Gud den Allsmäktige. Vandra inför mig och var fullkomlig. ²Jag ska upprätta mitt förbund mellan mig och dig, och jag ska föröka dig mycket."

³Då föll Abram ner på sitt ansikte, och Gud sade till honom: ⁴"Se, detta är mitt förbund med dig: Du ska bli far till många folk. ⁵Därför ska du inte mer heta Abram, utan ditt namn ska vara Abraham, för jag har gjort dig till far för många folk. ⁶Jag ska göra dig mycket fruktsam och låta folkslag komma från dig, och kungar ska utgå från dig.

⁷Och jag ska upprätta mitt förbund mellan mig och dig och dina efterkommande från släkte till släkte, ett evigt förbund. Jag ska vara din Gud och dina efterkommandes Gud. ⁸Det land där du bor som främling, hela Kanaans land, ska jag ge åt dig och dina efterkommande som egendom för evigt. Och jag ska vara deras Gud."

Omskäreelse

⁹Sedan sade Gud till Abraham: "Du ska hålla mitt förbund, du och dina efterkommande från släkte till släkte. ¹⁰Och detta är det förbund mellan mig och dig och dina efterkommande som ni ska hålla: Alla av

manligt kön hos er ska omskäras. ¹¹Ni ska skära bort er förhud, och det ska vara tecknet på förbundet mellan mig och er. ¹²I generation efter generation ska ni omskära alla av manligt kön bland er när de är åtta dagar gamla, både den som är född i huset och den som köpts för pengar från främmande folk och som inte är din ättling. ¹³Den som är född i ditt hus och den som du köpt för pengar ska omskäras. Mitt förbund ska vara på ert kött som ett evigt förbund. ¹⁴Men en oomskuren, en av manligt kön som inte fått förhuden bortskuren, han ska utrotas från sitt folk. Han har brutit mitt förbund."

¹⁵Och Gud sade till Abraham: "Din hustru Saraj ska du inte mer kalla Saraj, utan hennes namn ska vara Sara. ¹⁶Jag ska välsigna henne och ge dig en son också med henne. Jag ska välsigna henne så att folkslag och kungar över folk ska komma från henne." ¹⁷Då föll Abraham ner på sitt ansikte, men han log och sade för sig själv: "Ska det födas barn åt en man som är hundra år? Och ska Sara föda barn, hon som är nittio år?"

¹⁸Och Abraham sade till Gud: "Låt bara Ismael få leva inför dig!" ¹⁹Men Gud sade: "Nej, din hustru Sara ska föda en son åt dig, och du ska ge honom namnet Isak. Jag ska upprätta mitt förbund med honom, som ett evigt förbund med hans avkomma efter honom.

²⁰Men också när det gäller Ismael har jag hört din bön. Jag ska välsigna honom och göra honom fruktsam och föröka honom

16:16 åttiosex år när Hagar födde Ismael Ca 2080 f Kr.

17:1 När Abram var nittionio år Ca 2067 f Kr.

17:1 Gud den Allsmäktige Trolig och traditionell översättning av hebr. *El Shaddai*. Andra översättningar har föreslagits: "Gud förgöraren" (jfr Hos 10:2), "bergets Gud" (jfr 5 Mos 33:2), "bröstens Gud" (jfr 1 Mos 49:25, Jes 66:11).

17:5 Abram ... Abraham Betyder "upphöjd far" respektive "far till många".

17:5 Citeras av Paulus i Rom 4:18.

17:10 omskäras Omskäreelse praktiserades av många folk i regionen (t ex Egypten, Arabien och Syrien, jfr Jer 9:25f), dock inte i Kanaans land (se 34:14). Ett tidigt belägg är en gravmålning i egyptiska Sakkara (2300-tal f Kr). Med Guds förbund fick sedvänjan en ny och djupare innebörd.

17:15 Sara Betyder "furstinna".

17:17 log Hebr. *Yitzhâq*, Isak (jfr vers 19 och 21:6).

mycket. Han ska bli far till tolv hövdingar, och jag ska göra honom till ett stort folk. ²¹Men mitt förbund ska jag upprätta med Isak, honom som Sara ska föda åt dig vid denna tid nästa år."

²²När Gud hade talat färdigt med Abraham steg han upp från honom.

²³Samma dag tog Abraham sin son Ismael och alla som var födda i hans hus och alla som var köpta för pengar, alla av manligt kön bland hans husfolk, och skar bort deras förhud så som Gud hade sagt till honom. ²⁴Abraham var nittionio år när han blev omskuren, ²⁵och hans son Ismael var tretton år när han blev omskuren. ²⁶På samma dag blev Abraham och hans son Ismael omskurna. ²⁷Och alla männen i hans hus, både de som var födda i huset och de som var köpta för pengar från främmande folk, blev omskurna tillsammans med honom.

Herren besöker Abraham

18 ¹HERREN uppenbarade sig för Abraham vid Mamres terebintlund, där han satt vid tältöppningen när dagen var som hetast. ²Han såg upp, och se, tre män stod framför honom. När han fick syn på dem, skyndade han ut från tältöppningen för att möta dem. Han bugade sig till jorden ³och sade: "Herre, om jag har funnit nåd för dina ögon så gå inte förbi din tjänare. ⁴Låt mig hämta lite vatten så att ni kan tvätta era fötter och vila er under trädet. ⁵Jag ska också hämta lite bröd så att ni kan styrka er innan ni går vidare, när ni nu har vägen förbi er tjänare." De sade: "Ja, gör som du sagt."

⁶Abraham skyndade sig in i tältet till Sara och sade: "Skynda dig, ta tre sea-mått fint mjöl! Knåda det och baka brödkakor." ⁷Själv sprang Abraham bort till boskapen och tog en späd och fin ungtalv och gav

den åt sin tjänare, som skyndade sig att laga till den. ⁸Sedan tog han gräddmjölk, sötmjök och kalven han låtit laga till och satte fram det åt dem. Och han stod hos dem under trädet medan de åt.

⁹Sedan frågade de honom: "Var är din hustru Sara?" Han svarade: "Där inne i tältet." ¹⁰Då sade han: "Jag kommer tillbaka till dig nästa år vid denna tid, och se, då ska din hustru Sara ha en son." Detta hörde Sara där hon stod i tältöppningen bakom honom.

¹¹Men Abraham och Sara var gamla och hade nått hög ålder, och Sara hade inte längre det som kvinnor brukar ha. ¹²Sara log inom sig och tänkte: "Ska jag få känna åtrå när jag är utsliten och min herre är gammal?" ¹³HERREN sade till Abraham: "Varför log Sara och tänkte: Ska jag föda barn, jag som är så gammal? ¹⁴Skulle något vara omöjligt för HERREN? Vid den bestämda tiden nästa år kommer jag tillbaka till dig, och då ska Sara ha en son." ¹⁵Då nekade Sara och sade: "Jag log inte", för hon blev rädd. Men han sade: "Jo, du log."

Abraham vädjar för Sodom

¹⁶När männen bröt upp därifrån såg de ner mot Sodom, och Abraham följde dem en bit på vägen. ¹⁷Då sade HERREN: "Kan jag dölja för Abraham vad jag tänker göra? ¹⁸Abraham ska ju bli ett stort och mäktigt folk, och i honom ska jordens alla folk bli välsignade. ¹⁹Jag har utvalt honom för att han ska befalla sina barn och efterkommande att hålla sig till HERRENS väg och handla rätt och rättfärdigt, så att HERREN kan uppfylla sina löften till Abraham."

²⁰Sedan sade HERREN: "Ropet över Sodom och Gomorra är starkt och deras synd är mycket svår. ²¹Därför tänker jag gå ner och se om de har gjort så som i ropet

18:4 *tvätta era fötter* Avkoppling efter vandring i sandaler på dammiga vägar (jfr 19:2, 24:32, 43:24, Joh 13:5f).

18:6 *tre sea-mått fint mjöl* Ca 22 liter. Jesus anspelar på händelsen i en liknelse (Matt 13:33).

18:10 Citeras av Paulus i Rom 9:9.

som har nått mig. Om det inte är så, vill jag veta det."

²²Männen vände sig därifrån och gick mot Sodom, men Abraham stod kvar inför HERREN. ²³Och Abraham gick närmare och sade: "Ska du förgöra den rättfärdige tillsammans med den ogudaktige? ²⁴Kanske finns det femtio rättfärdiga i staden. Ska du då utplåna den och inte skona orten för de femtio rättfärdigas skull som finns där? ²⁵Aldrig att du skulle göra så, att låta den rättfärdige dö med den ogudaktige. Då skulle den rättfärdige få det som den ogudaktige. Aldrig! Skulle inte han som är hela jordens domare göra det som är rätt?" ²⁶HERREN sade: "Om jag finner femtio rättfärdiga inne i Sodom, ska jag skona hela orten för deras skull."

²⁷Abraham tog åter till orda och sade: "Jag har vågat tala till Herren trots att jag är stoft och aska. ²⁸Kanske fattas det fem i de femtio rättfärdiga. Ska du då på grund av dessa fem förgöra hela staden?" Han svarade: "Om jag finner fyrtiofem där, ska jag inte förgöra den."

²⁹Men Abraham fortsatte att tala till honom: "Kanske finns det fyrtio där." Han svarade: "För dessa fyrtios skull ska jag inte göra det."

³⁰Då sade han: "Herre, bli inte vred om jag talar en gång till. Kanske finns det trettio där." Han svarade: "Om jag finner trettio där, ska jag inte göra det."

³¹Men han sade: "Jag har vågat tala till Herren. Kanske finns det tjugo där." Han svarade: "För dessa tjugos skull ska jag inte förgöra den."

³²Då sade han: "Herre, bli inte vred om jag talar bara en sista gång: Kanske finns det tio där." Han svarade: "För dessa tios skull ska jag inte förgöra den."

³³När HERREN hade talat färdigt med Abraham gick han därifrån, och Abraham återvände hem.

Synden i Sodom

19 ¹På kvällen kom de två änglarna till Sodom, och Lot satt då i Sodom's port. När Lot fick se dem reste han sig för att möta dem, och han föll ner med ansiktet mot jorden ²och sade: "Mina herrar, kom med till er tjänares hus. Tvätta era fötter och stanna över natten. Sedan kan ni fortsätta er färd tidigt i morgon." De svarade: "Nej, vi stannar på torget över natten." ³Men han bad dem så enträget att de vek av och kom in i hans hus. Han ordnade en festmåltid åt dem och bakade osyrat bröd, och de åt.

⁴Innan de hade lagt sig omringades huset av männen i staden, Sodom's män, både unga och gamla, allt folket utan undantag. ⁵De ropade på Lot och sade till honom: "Var är männen som kom till dig i natt? Skicka ut dem till oss så att vi får ligga med dem."

⁶Då gick Lot ut till dem i porten, stängde dörren efter sig ⁷och sade: "Mina bröder, gör inte så illa! ⁸Jag har två döttrar som aldrig har legat med någon man. Låt mig skicka ut dem till er, så kan ni göra vad ni vill med dem. Gör bara inte något mot de här männen, eftersom de har kommit i skydd under mitt tak."

⁹Men de svarade: "Flytta på dig!" De sade vidare: "Han har kommit hit som främling, och nu vill han bli vår domare! Nu ska vi göra mer ont mot dig än mot dem." Och de trängde sig med våld mot Lot och stormade fram för att spränga dörren.

19:1 i Sodom's port Platsen för handel, samtal och beslut (jfr Rut 4:1).

19:2 torget Annan översättning (så Septuaginta): "gatan".

19:3 osyrat bröd Bakades i stekpanna över eld och var fort färdigt (jfr 18:6, 2 Mos 12:39).

19:5 ligga med Ordagrant: "känna" (hebreiskt uttryck för sexuell gemenskap, även i vers 8).

¹⁰Då räckte männen ut sina händer och drog in Lot till sig i huset och stängde dörren. ¹¹Männen utanför huset slog de med blindhet, både små och stora, så att de förgäves försökte finna dörren.

¹²Sedan sade de till Lot: "Har du några mer här? Någon svärson, söner, döttrar eller någon annan i staden som tillhör dig? För bort dem från den här platsen, ¹³för vi ska förgöra den. Deras rop har blivit så starkt inför HERREN att HERREN har sänt oss hit för att förgöra den."

¹⁴Då gick Lot ut och talade med sina svärsöner, de som skulle få hans döttrar, och sade: "Bryt upp! Ta er ut från den här platsen, för HERREN tänker förgöra staden." Men hans svärsöner trodde att han skämtade.

Lot lämnar Sodom

¹⁵När gryningen kom skyndade änglarna på Lot och sade: "Bryt upp, ta med dig din hustru och dina båda döttrar som är här, så att du inte går under genom stadens synd." ¹⁶När Lot dröjde tog männen hans hand, hans hustrus hand och hans båda döttrars händer, för HERREN ville skona honom. De förde ut honom, och först när de var utanför staden släppte de honom.

¹⁷När de hade fört ut dem, sade en av dem: "Fly för livet! Se dig inte tillbaka och stanna inte någonstans på slätten. Fly till bergen så att du inte går under." ¹⁸Men Lot sade till dem: "O nej, Herre. ¹⁹Din tjänare har ju funnit nåd för dina ögon, och du har visat din stora godhet mot mig genom att rädda mitt liv. Men jag kan inte fly upp till bergen, för då kan olyckan hinna ifatt mig så att jag dör. ²⁰Se, staden där borta ligger nära. Det är lätt att fly dit och den

är liten. Låt mig fly dit, så att jag får leva. Den är ju så liten."

²¹Då svarade han honom: "Jag ska göra som du vill också i det här. Jag ska inte omstörta staden du talar om. ²²Men skynda dig att fly dit, för jag kan inte göra något förrän du är där." Därför fick staden namnet Soar.

Sodom och Gomorra går under

²³Solen hade gått upp över jorden när Lot kom till Soar. ²⁴Då lät HERREN svavel och eld regna ner från himlen, från HERREN, över Sodom och Gomorra. ²⁵Han ödelade dessa städer, hela slätten, alla som bodde i städerna och det som växte på marken. ²⁶Men Lots hustru som följde efter honom såg sig tillbaka, och hon blev en saltstod.

²⁷Tidigt nästa morgon gick Abraham till den plats där han hade stått inför HERREN ²⁸och såg ner över Sodom och Gomorra och hela slättlandet. Då såg han rök stiga upp från landet, som röken från en smältugn. ²⁹När Gud ödelade städerna på slätten tänkte han på Abraham och lät Lot komma undan förödelelsen, när han omstörtade städerna där Lot hade bott.

Moab och Ben-Ammi

³⁰Lot drog ut från Soar upp till bergsbygden och bosatte sig där med sina båda döttrar, för han vågade inte bo kvar i Soar. Han bodde med sina båda döttrar i en grotta. ³¹Då sade den äldre till den yngre: "Vår far är gammal och det finns ingen man i landet som kan gå in till oss som man gör överallt på jorden. ³²Kom, vi ser till att vår far dricker vin, och sedan ligger vi med honom så att vi får barn genom vår far." ³³Så gav de sin far vin att dricka den

19:22 *Soar* Anknyter till hebr. för "liten".

19:24 *svavel och eld* Slätten var rik på naturligt förekommande kolväteföreningar (14:10). Än i dag ligger en lätt doft av svavel över Döda havet.

19:25 *ödelade* Ordvalet (ordagrant: "vände upp och ner på") för tanken till en jordbävning (jfr Job 9:5). Arkeologiska lämningar antyder att slätten kring Döda havet kan ha varit tätbefolkad under 2000-talet f Kr, men städerna gick under mot slutet av årtusendet.

natten, och den äldre gick in och låg med honom. Han märkte inte när hon lade sig och inte heller när hon steg upp.

³⁴Nästa dag sade den äldre till den yngre: "Jag låg med far i natt. Nu ser vi till att han dricker vin i natt också, och sedan går du in och ligger med honom så att vi får barn genom vår far." ³⁵Så gav de sin far vin att dricka också den natten, och den yngre låg med honom. Han märkte inte när hon lade sig och inte heller när hon steg upp.

³⁶Och båda Lots döttrar blev havande genom sin far. ³⁷Den äldre födde en son som hon gav namnet Moab. Han är stamfar till de nuvarande moabiterna. ³⁸Den yngre födde också en son som hon gav namnet Ben-Ammi. Han är stamfar till de nuvarande ammoniterna.

Abraham och Abimelek

20 ¹Abraham bröt upp därifrån och flyttade till Negev. Där uppehöll han sig mellan Kadesh och Shur, och han bodde en tid i Gerar. ²Och Abraham sade om sin hustru Sara att hon var hans syster. Då sände Abimelek, kungen i Gerar, bud och hämtade Sara till sig.

³Men Gud kom till Abimelek i en dröm om natten och sade till honom: "Du kommer att dö på grund av den kvinna du tagit, för hon är hustru till en annan man."

⁴Men Abimelek hade inte rört henne och han svarade: "Herre, ska du döda även rättfärdiga människor? ⁵Har han inte själv sagt till mig: Hon är min syster? Och hon sade själv: Han är min bror. Jag har gjort det med uppriktigt hjärta och rena händer."

⁶Då sade Gud till honom i drömmen: "Ja, jag vet att du har gjort det med uppriktigt hjärta, och det var också jag som hindrade dig från att synda mot mig. Därför lät jag

dig inte röra henne. ⁷Men ge nu mannen hans hustru tillbaka, för han är en profet. Han ska be för dig så att du får leva. Om du inte ger tillbaka henne, ska du veta att du själv och alla som tillhör dig kommer att döden dö."

⁸Tidigt nästa morgon steg Abimelek upp och kallade till sig alla sina tjänare och berättade allt för dem. Männen blev mycket förskräckta. ⁹Abimelek kallade på Abraham och sade till honom: "Vad har du gjort mot oss? Och vad har jag gjort för synd mot dig, eftersom du har dragit en så stor synd över mig och mitt rike? Du har gjort sådant mot mig som ingen borde göra." ¹⁰Och Abimelek frågade Abraham: "Vad tänkte du när du gjorde det?"

¹¹Abraham svarade: "Jag tänkte att på det här stället fruktar man nog inte Gud. De kommer att döda mig för min hustrus skull. ¹²Och hon är verkligen min syster, dotter till min far men inte till min mor, och hon blev min hustru. ¹³Men när Gud sände mig på vandring bort från min fars hus sade jag till henne: Visa mig din kärlek så att du överallt vi kommer säger att jag är din bror."

¹⁴Då tog Abimelek får och kor, tjänare och tjänarinnor och gav till Abraham. Han gav honom också tillbaka hans hustru Sara. ¹⁵Och Abimelek sade: "Mitt land ligger öppet för dig. Du får bo var du vill." ¹⁶Och till Sara sade han: "Jag ger din bror tusen siklar silver. Det är en försoningsgåva för dig inför allt ditt folk, så att du får upprättelse inför alla."

¹⁷Och Abraham bad till Gud, och Gud botade Abimelek och hans hustru och hans slavinnor så att de kunde föda barn igen. ¹⁸HERREN hade nämligen gjort alla kvinnor i Abimeleks hus ofruktsamma för Abrahams hustru Saras skull.

19:37f *moabiterna ... ammoniterna* Folkslag öster och nordost om Döda havet.

20:1 *Gerar* Område mellan Beer-Sheba och nuvarande Gazaremsan (10:19).

20:4 *rättfärdiga människor* Annan översättning: "ett rättfärdigt folk".

20:16 *tusen siklar silver* Drygt 10 kg silver eller hundra årslöner för dåtidens arbetare (Dom 17:10).

Isaks födelse

21 ¹HERREN såg till Sara så som han hade lovat, och HERREN gjorde med Sara som han hade sagt. ²Sara blev havande och födde en son åt Abraham på hans ålderdom, just vid den tid som Gud hade sagt honom. ³Abraham gav namnet Isak åt sin son som han fått, som Sara hade fött åt honom. ⁴Och Abraham omskar sin son Isak när han var åtta dagar gammal, som Gud hade befallt honom.

⁵Abraham var hundra år när hans son Isak föddes. ⁶Sara sade: "Gud har fått mig att le. Alla som får höra det här kommer att le med mig." ⁷Och hon sade: "Vem hade kunnat säga Abraham att Sara skulle amma barn? Men nu har jag fött en son på hans ålderdom!"

Ismael och Hagar drivs bort

⁸Barnet växte och blev avvand, och på dagen då Isak avvandes ordnade Abraham en stor fest. ⁹Men när Sara såg att den egyptiska kvinnans son hånskrattade, den son som Hagar hade fött åt Abraham, ¹⁰sade hon till Abraham: "Driv ut den där slavinnan och hennes son! Den där slavinnans son ska inte dela arvet med min son, med Isak." ¹¹Abraham tog mycket illa vid sig eftersom det gällde hans son.

¹²Men Gud sade till Abraham: "Ta inte illa vid dig för pojken och din slavinnas skull. Lyd Sara i allt hon säger till dig, för det är genom Isak som din avkomma ska räknas. ¹³Men även slavinnans son ska jag göra till ett folk, eftersom han är din avkomling."

¹⁴Tidigt nästa morgon tog Abraham bröd och en lädersäck med vatten och gav det till Hagar. Han lade det på hennes axlar och lät henne gå tillsammans med pojken.

Hon gav sig i väg och irrade omkring i Beer-Shebas öken.

¹⁵När vattnet i lädersäcken hade tagit slut, övergav hon pojken under en buske ¹⁶och gick och satte sig en bit bort, på ett bågskotts avstånd. Hon tänkte: "Jag orkar inte se på när pojken dör." Där satt hon en bit bort och grät högljutt.

¹⁷Då hörde Gud pojken röst, och Guds ängel ropade till Hagar från himlen och sade till henne: "Hur är det, Hagar? Var inte rädd! Gud har hört pojken rop där han ligger. ¹⁸Gå och res upp honom och ta hand om honom. Jag ska göra honom till ett stort folk." ¹⁹Och Gud öppnade hennes ögon, så att hon fick syn på en brunn med vatten. Hon gick dit och fyllde sin lädersäck med vatten och gav pojken att dricka.

²⁰Gud var med pojken, och han växte upp och bodde i öknen och blev bågskytt.

²¹Han bosatte sig i öknen Paran, och hans mor tog en hustru åt honom från Egypten.

Abrahams förbund med Abimelek

²²Vid den tiden kom Abimelek med sin befälhavare Pikol och sade till Abraham: "Gud är med dig i allt du gör. ²³Lova mig nu med ed inför Gud att du inte sviker mig eller mina barn och efterkommande, utan visar samma godhet mot mig och det land där du bor som främling som jag har visat dig." ²⁴Abraham sade: "Ja, jag svär."

²⁵Men Abraham förebrädde Abimelek för att hans tjänare hade lagt beslag på en vattenbrunn. ²⁶Abimelek svarade: "Jag vet inte vem som har gjort det. Självt har du ingenting sagt, och jag har inte hört något om det förrän i dag." ²⁷Då tog Abraham får och kor och gav åt Abimelek, och de slöt förbund med varandra.

21:5 *Abraham var hundra år* Ca 2066 f Kr.

21:8 *avvandes* Barn avvandes ofta från amningen vid ca 3 års ålder, vilket brukade firas med en fest.

21:12 *Citeras i Rom 9:7 och Hebr 11:18.*

21:14 *lade det på hennes axlar* Syftar på provianten (Ismael var då ca 17 år, jfr 16:16).

21:16 *grät högljutt* Andra handskrifter (Septuaginta): "pojken brast i gråt" (jfr vers 17).

21:20 *bågskytt* Förmågan gick i arv till hans ättlingar, ökenfolket Kedar (25:13, Jes 21:17).

21:27 *slöt förbund* Ett avtal som ingicks inför Gud och ofta bekräftades med en offermåltid (jfr 26:28, 31:44).

²⁸Men Abraham ställde sju lamm i hjorden åt sidan. ²⁹Då sade Abimelek till Abraham: "Vad betyder de där sju lammen som du ställt åt sidan?" ³⁰Han svarade: "Dessa sju lamm ska du ta emot av mig som ett vittnesbörd om att det är jag som har grävt brunnen." ³¹Sedan kallades platsen Beer-Sheba, eftersom de båda svor eden där.

³²Och de slöt förbund vid Beer-Sheba, och därefter bröt Abimelek och hans befälhavare Pikol upp och återvände till filisteernas land. ³³Abraham planterade en tamarisk vid Beer-Sheba och åkallade där HERRENS namn, den evige Guden. ³⁴Sedan bodde Abraham som främling i filisteernas land en lång tid.

Abraham offrar Isak

22 ¹En tid därefter satte Gud Abraham på prov. Han sade till honom: "Abraham!" Han svarade: "Ja, här är jag." ²Då sade han: "Ta din son Isak, din ende son som du älskar, och gå till Moria land och offra honom där som brännoffer på ett berg som jag ska visa dig."

³Tidigt nästa morgon sadlade Abraham sin åsna och tog med två av sina tjänare och sin son Isak. Sedan han huggit ved till brännoffer, gav han sig i väg mot platsen dit Gud hade sagt åt honom att gå. ⁴På tredje dagen lyfte Abraham blicken och fick se platsen på avstånd. ⁵Han sade då

till sina tjänare: "Stanna här med åsnan. Jag och pojken går dit bort för att tillbe. Sedan kommer vi tillbaka till er."

⁶Abraham tog veden till brännoffret och lade den på sin son Isak. Själv tog han elden och kniven, och de gick båda tillsammans. ⁷Isak sade till sin far Abraham: "Far!" Han svarade: "Jag är här, min son." Han sade: "Vi har eld och ved, men var är lammet till brännoffret?" ⁸Abraham svarade: "Gud kommer att utse åt sig lammet till brännoffret, min son." Så fortsatte de sin vandring tillsammans.

⁹När de kom fram till den plats som Gud hade sagt till Abraham, byggde han ett altare där och gjorde i ordning veden. Sedan band han sin son Isak och lade honom på altaret ovanpå veden. ¹⁰Och Abraham räckte ut handen och tog kniven för att slakta sin son.

¹¹Då ropade HERRENS ängel till honom från himlen: "Abraham! Abraham!" Han svarade: "Jag är här." ¹²Då sade han: "Lyft inte din hand mot pojken och gör inte något mot honom. Nu vet jag att du fruktar Gud, när du inte ens har undanhållit mig din ende son."

¹³Abraham såg sig omkring och fick då syn på en bagge bakom sig som hade fastnat med hornen i ett snår. Abraham gick dit och tog baggen och offrade den som brännoffer i stället för sin son. ¹⁴Och Abraham kallade platsen *Herren förser*. I dag säger man: *Berget där Herren förser*.

21:31 *Beer-Sheba* Hebr. *beér* betyder "brunn", och *shéba* betyder både "ed" och "sju".

21:32 *filisteernas land* Beteckning för folk på den nuvarande Gazaremsan (jfr 26:1), särskilt det sjöfolk som sedan under 1200-talet f Kr kom från de grekiska öarna (Jer 47:4).

22:2 *ende son* Hebr. *jachíd* översätts i NT med "enfödd" (jfr Hebr 11:17, Joh 3:16).

22:2 *Moria land ... berg* Tempelberget strax norr om Jerusalem enligt 2 Krön 3:1.

22:2 *offra honom* Barnoffer förekom i andra folks kulturer (särskilt bland fenicier och ammoniter, 2 Kung 3:27) men förbjöds strängt av Herren (3 Mos 20:2f, Jer 32:35).

22:5 *pojken* Hebr. *náar* syftar på någon, ung eller gammal, som står under familjefaderns auktoritet (jfr not till Matt 8:6). Enligt judisk tradition var Isak vuxen (37 år i 23:1).

22:9 *band ... Isak* Judisk tradition har betonat att Isak frivilligt lät sig bindas som ett offer till Gud. Det är en förebild till hur Kristus, Abrahams son (Matt 1:1), lät sig offras på korset (jfr Joh 10:18).

22:14 *HERREN förser* Där Herren skänker välsignelse (jfr Ps 36:9, 133:3). Annan översättning: "HERREN utser" (templets plats, Ps 132:13), "HERREN ser" (den som ber, 1 Kung 9:3) eller "HERREN blir sedd" (uppenbarar sig, så Septuaginta, jfr Mal 3:1).

¹⁵HERRENS ängel ropade igen till Abraham från himlen: ¹⁶”Jag svär vid mig själv, säger HERREN: Eftersom du har gjort detta och inte undanhållit mig din ende son, ¹⁷ska jag välsigna dig rikligt och göra dina efterkommande talrika som stjärnorna på himlen och som sanden på havets strand, och din avkomma ska inta sina fienders portar. ¹⁸I din avkomma ska jordens alla folk bli välsignade, därför att du lyssnade till min röst.”

¹⁹Sedan vände Abraham tillbaka till sina tjänare, och de bröt upp och gick tillsammans till Beer-Sheba. Och Abraham bodde i Beer-Sheba.

Nahors släkttavla

²⁰Sedan berättade man för Abraham och sade: Också Milka har fött barn åt din bror Nahor: ²¹Us, hans förstfödde, och Bus, hans bror, och Kemuel, Arams far, ²²samt Kesed, Haso, Pildash, Jidlaf och Betuel. ²³Betuel blev far till Rebecka. Dessa åtta födde Milka åt Abrahams bror Nahor. ²⁴Hans bihustru, som hette Reuma, födde Teba, Gaham, Tahash och Maaka.

Sara dör

23 ¹Sara blev hundra-tjugosju år. Så gammal blev Sara. ²Hon dog i Kirjat-Arba, det vill säga Hebron i Kanaans land. Och Abraham kom för att sörja Sara och gråta över henne.

³Sedan reste sig Abraham upp från sin döda och talade med hetiterna. Han sade: ⁴”Jag är en främling och gäst hos er. Ge mig en egen gravplats hos er, så att jag kan begrava min döda.” ⁵Hetiterna sva-

rade Abraham: ⁶”Hör på oss, herre. Du är en Guds furste bland oss. Begrav din döda i den förnämsta av våra gravar. Ingen av oss ska vägra att ge dig sin grav, så att du kan begrava din döda där.”

⁷Då reste sig Abraham och bugade djupt för hetiterna, landets folk, ⁸och sade till dem: ”Om ni verkligen vill låta mig begrava min döda, så lyssna på mig och lägg ett ord för mig hos Efron, Sohars son, ⁹så att han ger mig grottan i Makpela som tillhör honom och som ligger vid utkan-ten av hans mark. Jag vill att han ger mig den mot full betalning som egen gravplats bland er.”

¹⁰Men Efron satt där bland hetiterna. Och hetiten Efron svarade Abraham inför alla hetiterna som hade kommit till stadsporten: ¹¹”Nej, min herre, lyssna på mig. Jag ger dig fältet. Grottan som finns där skänker jag dig också. Jag ger den till dig inför mitt folk. Begrav din döda.” ¹²Abraham bugade sig djupt för landets folk ¹³och sade till Efron inför folket: ”Jag ber dig, lyssna på mig. Jag betalar vad marken är värd. Ta emot det av mig och låt mig begrava min döda där.” ¹⁴Efron svarade Abraham: ¹⁵”Min herre, lyssna på mig. En bit mark värd fyrahundra siklar silver, vad betyder det mellan mig och dig? Begrav du din döda.” ¹⁶Abraham lyssnade på Efron och vägde upp åt honom summan som han nämnt inför hetiterna, fyrahund-ra siklar silver, gångbart i handel.

¹⁷Så överläts Efrons mark i Makpela vid Mamre åt Abraham, hela markstycket, både grottan som fanns där och alla träd runt omkring på området. ¹⁸Det skedde

22:18 *I din avkomma ... välsignade* Här upprepas löftet om frälsning för alla folk (jfr 12:3, Gal 3:8). Versen citeras som profetia om Kristus av Petrus i Apg 3:25 och Paulus i Gal 3:16.

23:1 *Sara blev hundra-tjugosju år* Ca 2156-2029 f Kr.

23:3 *hetiterna* Folk som expanderade från nuvarande Turkiet under patriarktiden. Hetiterna som Abraham mötte var bofasta i Kanaans land (jfr 10:15, 26:34, 28:8), som ibland i assyriska och babyloniska texter kallades ”Hattis land”.

23:15 *fyrahundra siklar silver* Drygt 4 kg eller fyrtio årslöner, ett högt pris (jfr Jer 32:9).

23:16 *gångbart i handel* Kan också syfta på ett korrekt sikelmått (5 Mos 25:15).

inför hetiternas ögon, inför alla dem som hade kommit till stadsporten.

¹⁹Därefter begravde Abraham sin hustru Sara i grottan vid fältet i Makpela mitt emot Mamre, det vill säga Hebron i Kanaans land. ²⁰Marken och grottan som fanns där överläts så av hetiterna till Abraham som egen gravplats.

Rebecka blir Isaks hustru

24 ¹Abraham var nu gammal och hade nått hög ålder, och HERREN hade välsignat honom i allt.

²Då sade Abraham till den äldste tjänaren i sitt hus, den som hade ansvar för allt som Abraham ägde: "Lägg din hand under min höft. ³Lova mig med ed vid HERREN, himlens Gud och jordens Gud, att du inte tar en hustru åt min son från döttrarna till kananeerna som jag bor ibland, ⁴utan att du går till mitt land och min släkt och där tar en hustru åt min son Isak."

⁵Tjänaren sade till honom: "Men om kvinnan inte vill följa med mig till det här landet, ska jag då föra din son tillbaka till det land som du har kommit ifrån?" ⁶Abraham svarade honom: "Se till att du inte för min son tillbaka dit. ⁷HERREN, himlens Gud som har tagit mig från min fars hus och från det land där jag föddes, han som har talat till mig och gett mig sin ed och sagt: 'Åt dina efterkommande ska jag ge detta land', han ska sända sin ängel framför dig, så att du kan hämta en hustru åt min son därifrån. ⁸Men om kvinnan inte vill följa med dig, är du fri från denna ed till mig. För bara inte min son tillbaka dit!" ⁹Då lade tjänaren sin hand under sin herre Abrahams höft och lovade honom detta med ed.

¹⁰Tjänaren tog sedan tio av sin herres kameler och gav sig i väg med alla slags dyrbara gåvor från sin herre. Han styrde sin färd mot Nahors stad i Aram-Naharajim. ¹¹Där lät han kamelerna lägga sig ner vid en vattenbrunn utanför staden. Det var nu kväll, den tid då kvinnorna brukade komma ut och hämta vatten. ¹²Och han bad: "HERRE, min herre Abrahams Gud, låt mig få framgång i dag och visa nåd mot min herre Abraham. ¹³Jag står här vid vattenkällan, och stadens döttrar kommer hit för att hämta vatten. ¹⁴Om jag ber en flicka: Räck mig din kruka så att jag får dricka, och hon svarar: Drick! Jag ger vatten åt dina kameler också, låt henne då vara den du har bestämt åt din tjänare Isak. På så sätt ska jag veta att du har visat godhet mot min herre."

¹⁵Och det blev så att innan han hade slutat tala, se, då kom Rebecka ut med sin kruka på axeln. Hon var dotter till Betuel som var son till Milka, Abrahams bror Nahors hustru. ¹⁶Det var en mycket vacker flicka, en ung kvinna som inte haft någon man. Hon gick ner till källan och fyllde sin kruka och steg sedan upp igen.

¹⁷Då sprang tjänaren emot henne och sade: "Låt mig få dricka lite vatten ur din kruka." ¹⁸"Drick, min herre", svarade hon, tog snabbt ner krukan i handen och gav honom att dricka. ¹⁹När hon hade gett honom att dricka sade hon: "Jag ska ösa upp vatten åt dina kameler också, tills de alla har fått dricka." ²⁰Hon skyndade sig att tömma sin kruka i vattenhon och sprang sedan tillbaka till brunnen för att ösa upp vatten. Hon öste så upp vatten åt alla hans kameler.

24:2 *den äldste tjänaren* Kanske Elieser ("Gud är min hjälpe"), Abrahams tidigare arvinge (15:2).

24:2 *under min höft* Symbolisk gest: eden gäller ättens fortlevnad.

24:10 *kameler* Kamelen tämjdes i nuvarande Turkmenistan under 2000-talet f Kr och spred sig västerut. Den omnämns i flera mesopotamiska texter från ca 1700-talet f Kr.

24:10 *Aram-Naharajim* Betyder "Aram med de två floderna", område i östra Syrien mellan Eufrat och Tigris (eller bifloden Habur). Här, nästan 100 mil från Beer-Sheba, låg Nahors stad Harran (11:27f).

24:15 *Rebecka* Hebr. *riḡkā* är besläktat med ord för "ko" eller "gödkalv".

24:16 *hade haft någon man* Ordagrant: "känt".

²¹Mannen iakttog henne under tystnad, för han ville veta om HERREN hade gjort hans resa framgångsrik eller inte. ²²När alla kamelerna hade druckit tog mannen fram en näsring av guld som vägde en halv sikel och två guldarmband som vägde tio siklar, ²³och han frågade: "Vems dotter är du? Berätta. Finns det plats för oss i din fars hus över natten?" ²⁴Hon svarade honom: "Jag är dotter till Betuel, Milkas son som hon födde åt Nahor." ²⁵Och hon fortsatte: "Vi har gott om halm och foder, och även plats där du kan övernatta."

²⁶Då böjde mannen sig ner och tillbad HERREN ²⁷och sade: "Lovad är HERREN, min herre Abrahams Gud, som inte har tagit sin nåd och trofasthet från min herre! HERREN har lett mig på vägen hem till min herres släkt." ²⁸Och flickan sprang hem och berättade alltsammans.

²⁹Rebecka hade en bror som hette Laban. Han sprang i väg till mannen vid källan. ³⁰Han hade nämligen sett näsringen och armbanden som hans syster bar, och när han hörde sin syster berätta vad mannen sagt till henne gick han ut till mannen som stod hos kamelerna vid källan. ³¹Han sade: "Kom in, du HERRENS välsignade! Varför står du härute? Jag har gjort huset i ordning och det finns plats för kamelerna."

³²Så kom mannen till hennes hem, och man lastade av kamelerna och tog fram halm och foder åt dem och vatten till att tvätta hans och hans följeslagares fötter. ³³Man satte fram mat åt honom, men han sade: "Jag vill inte äta förrän jag har framfört mitt ärende." Laban sade: "Säg det!"

³⁴Då sade han: "Jag är Abrahams tjänare. ³⁵HERREN har välsignat min herre rikligt, och han har blivit en mäktig man. Han har gett honom får och kor, silver och guld, tjänare och tjänarinnor, kameler och åsnor. ³⁶Min herres hustru Sara har fött min herre en son på sin ålderdom, och honom har han gett allt han äger.

³⁷Nu har min herre bundit mig med ed och sagt: Du får inte ta en hustru åt min

son bland döttrarna till kananeerna i landet där jag bor, ³⁸utan du ska gå till min fars hus och min släkt och där hämta en hustru åt min son. ³⁹Då sade jag till min herre: Men om kvinnan inte vill följa med mig? ⁴⁰Han svarade: HERREN, som jag har vandrat inför, ska sända sin ängel med dig. Han ska göra din resa framgångsrik, så att du kan hämta en hustru åt min son från min släkt, från min fars hus. ⁴¹Först när du kommer till min släkt blir du löst från eden. Även om de vägrar att ge henne åt dig är du fri från eden till mig.

⁴²Så kom jag i dag till källan, och jag sade: HERRE, min herre Abrahams Gud, om du vill, låt den resa jag gör bli framgångsrik! ⁴³Jag står nu här vid vattenkällan. Om det kommer en ung kvinna för att hämta vatten och jag säger till henne: Låt mig få dricka lite vatten ur din kruka, ⁴⁴och hon svarar mig: Drick du, jag öser upp åt dina kameler också, låt det då vara den kvinna som HERREN har utsett åt min herres son.

⁴⁵Innan jag hade slutat att säga så för mig själv, kom Rebecka ut med sin kruka på axeln och gick ner till källan för att hämta vatten. Då sade jag till henne: Låt mig få dricka! ⁴⁶Hon lyfte snabbt ner sin kruka från axeln och sade: Drick, och jag ska ge dina kameler vatten också. Då drack jag, och hon gav kamelerna vatten också. ⁴⁷Så jag frågade henne: Vems dotter är du? Hon svarade: Jag är dotter till Betuel, Nahors son, som föddes åt honom av Milka.

Då satte jag ringen i hennes näsa och armbanden på hennes armar. ⁴⁸Sedan böjde jag mig ner och tillbad HERREN och lovade HERREN, min herre Abrahams Gud, som hade fört mig på rätt väg för att få en dotter från min herres släkt åt hans son. ⁴⁹Om ni vill visa min herre kärlek och trofasthet så säg mig det. Om inte, så säg mig det, så att jag kan vända mig åt något annat håll, höger eller vänster."

⁵⁰Då sade Laban och Betuel: "Detta är från HERREN. Vi kan inte säga någonting

till dig, varken ont eller gott. ⁵¹Se, där står Rebecka framför dig. Ta med henne och gå, så att hon kan bli hustru åt din herres son som HERREN har sagt." ⁵²När Abrahams tjänare hörde det, föll han ner på marken inför HERREN. ⁵³Sedan tog tjänaren fram silversmycken, guldsmycken och kläder och gav till Rebecka. Han gav också hennes bror och mor dyrbara gåvor. ⁵⁴Och han och hans följeslagare åt och drack och stannade sedan över natten.

Men på morgonen när de hade stigit upp, sade han: "Låt mig nu fara till min herre." ⁵⁵Men både Rebeckas bror och hennes mor sade: "Låt flickan stanna hos oss några dagar, tio eller så. Sedan kan du fara." ⁵⁶Men han svarade dem: "Håll mig inte kvar när HERREN nu har gjort min resa framgångsrik. Låt mig gå. Jag vill resa hem till min herre."

⁵⁷Då sade de: "Vi kallar hit flickan och frågar henne själv." ⁵⁸De kallade till sig Rebecka och frågade henne: "Vill du följa med den här mannen?" Hon svarade: "Ja." ⁵⁹Då lät de sin syster Rebecka och hennes amma resa med Abrahams tjänare och hans män. ⁶⁰Och de välsignade Rebecka och sade till henne:

"Av dig, vår syster, ska komma tusen gånger tiotusen. Din avkomma ska inta sina fienders portar!"

⁶¹Så bröt Rebecka upp med sina tjänsteflickor. De red på kamelerna och följde med mannen. Och tjänaren tog med sig Rebecka och reste sin väg.

⁶²Isak hade just kommit tillbaka från Beer-Lahaj-Roi, för han bodde i Negev. ⁶³Mot kvällen när han gick och funderade ute på fältet, såg han upp och fick se kameler komma. ⁶⁴När Rebecka lyfte blicken

fick hon se Isak. Hon steg ner från kame-len ⁶⁵och frågade tjänaren: "Vem är den mannen som kommer emot oss på fältet?" Tjänaren svarade "Det är min herre." Då tog hon sin slöja och dolde sig. ⁶⁶Tjänaren berättade för Isak om allt han hade gjort. ⁶⁷Sedan förde Isak in henne i sin mor Saras tält, och han tog Rebecka till sig. Hon blev hans hustru och han älskade henne. Så blev Isak tröstad i sorgen efter sin mor.

Abrahams söner med Ketura

25 ¹Abraham tog sig åter en hustru, och hon hette Ketura. ²Hon födde åt honom Simran, Jokshan, Medan, Midjan, Jishbak och Shua. ³Jokshan blev far till Saba och Dedan, och Dedans söner var ashureerna, letusheerna och leummeerna. ⁴Midjans söner var Efa, Efer, Henok, Abida och Eldaa. Alla dessa var Keturas söner.

⁵Och Abraham gav allt han ägde till Isak. ⁶Men åt sönerna till sina bihustrur gav han gåvor, och medan han ännu levde sände han bort dem från sin son Isak, österut till Österlandet.

Abraham dör och blir begravd

⁷Abrahams ålder blev hundrasjuttiofem år. ⁸Sedan gav han upp andan och dog i en god ålder, gammal och mätt på livet, och samlades till sitt folk. ⁹Hans söner Isak och Ismael begravde honom i grottan i Makpela mitt emot Mamre, på marken som tillhört hetiten Efron, Sohars son. ¹⁰Där på den mark som Abraham hade köpt av hetiterna begravdes Abraham och hans hustru Sara.

¹¹Efter Abrahams död välsignade Gud hans son Isak. Och Isak bosatte sig vid Beer-Lahaj-Roi.

24:65 *slöja* En brud bar slöja (jfr 38:14), men gifta kvinnor gick troligen obeslöjade under patriarktiden (t ex på gravmålningsarna i egyptiska Beni Hasan).

25:2 *Simran etc* Sönernas namn förknippas med arabiska stammar (jfr vers 6). Den mest kända är Midjan, som kom att ta emot Mose (2 Mos 2) men längre fram stred mot Israel (4 Mos 22-31, Dom 6-8).

25:3 *leummeerna* Annan översättning: "folken".

25:7 *Abrahams ålder blev hundrasjuttiofem år* Ca 2166-1991 f Kr.

VII. ISMAELS FORTSATTA HISTORIA 25:12-18

Ismaels släkttavla

¹²Detta är Ismaels, Abrahams sons, fortsatta historia. Han föddes åt Abraham av Hagar, Saras egyptiska slavinna. ¹³Och detta är namnen på Ismaels söner i den ordning de föddes: Nebajot, Ismaels förstfödde, vidare Kedar, Adbeel, Mibsam, ¹⁴Mishma, Duma och Massa, ¹⁵Hadad och Tema, Jetur, Nafish och Kedma. ¹⁶Dessa var Ismaels söner och detta var sönerns namn i deras byar och tältläger, tolv furstar för deras stammar.

¹⁷Ismaels ålder blev hundra-trettiosju år. Därefter gav han upp andan och dog och samlades till sitt folk. ¹⁸Hans ättlingar bodde i områdena från Havila ända till Shur öster om Egypten, där vägen går mot Assyrien. De slog sig ner mitt emot alla sina bröder.

VIII. ISAKS FORTSATTA HISTORIA 25:19-35:29

Esaus och Jakobs födelse

¹⁹Detta är Isaks, Abrahams sons, fortsatta historia. Abraham blev far till Isak, ²⁰och Isak var fyrtio år gammal när han tog Rebecka till hustru, dotter till aramén Betuel från Paddan-Aram och syster till aramén Laban. ²¹Isak bad till HERREN för sin hustru Rebecka, eftersom hon inte kunde få barn. Och HERREN bönhörde honom så att hans hustru Rebecka blev havande.

²²Men barnen bråkade mycket med varandra i hennes moderliv. Då sade hon: "Om det blir så här, varför drabbar det mig?" Och hon gick för att fråga HERREN.

²³HERREN svarade henne:

"Två folk finns i ditt moderliv, två folkstammar ska gå skilda vägar ur ditt sköte. Det ena folket ska bli starkare än det andra, och den äldre ska tjäna den yngre."

²⁴När tiden var inne för henne att föda, se, då fanns det tvillingar i hennes moderliv. ²⁵Den som kom fram först var rödhårig och hade som en hårmantel över hela kroppen. De gav honom namnet Esau. ²⁶Sedan kom hans bror fram, och hans hand höll om Esaus häl. Därför fick han namnet Jakob. Isak var sextio år när de föddes.

Esau säljer sin förstfödsrätt

²⁷Pojkarna växte upp, och Esau blev en skicklig jägare som höll till ute i markerna. Jakob däremot blev en stillsam man som höll till vid tälten. ²⁸Isak älskade Esau eftersom han hade smak för vilt. Men Rebecka älskade Jakob.

²⁹En gång när Jakob höll på att koka soppa, kom Esau hem från marken, alldeles utmattad. ³⁰Han sade till Jakob: "Låt mig få äta av det röda, det röda där, för jag är helt utmattad." Därav fick han namnet Edom. ³¹Men Jakob sade: "Sälj först din förstfödsrätt till mig." ³²Esau svarade: "Jag håller ju på att dö. Vad ska jag då med förstfödsrätten till?" ³³Jakob sade: "Ge

25:13 *Nebajot etc* Även Ismaels söner kom att grunda arabstammar. Den kanske mest kända är Kedar (Jes 21:16, 60:7, Jer 49:8f). Nebajot kan möjligen kopplas till nabateerna (se not till 2 Kor 11:32).

25:17 *Ismaels ålder blev hundra-trettiosju år* Ca 2080-1943 f Kr.

25:18 *från Havila ända till Shur* Från Saudiarabien till norra Sinai.

25:18 *mitt emot* Ordagrant: "framför ansiktet på". Annan översättning: "öster om".

25:20 *Isak var fyrtio år* Ca 2026 f Kr.

25:22 *varför drabbar det mig?* Annan översättning: "varför lever jag då?" (jfr 27:46).

25:23 *den äldre ska tjäna den yngre* Citeras av Paulus i Rom 9:12.

25:25 *Esau* Betyder "hårig".

25:26 *Jakob* Betyder "den som håller i hälen", men även "den som bedrar".

25:26 *Isak var sextio år* Ca 2006 f Kr (jfr 47:28 med not).

25:30 *Edom* Betyder "röd".

25:31 *förstfödsrätt* Den äldste sonen fick en dubbel andel vid arvsskiftet och tog över ledarskapet för klanen.

mig din ed på det först.” Han gav honom sin ed och sålde sin förstfödsrätt till Jakob.³⁴ Och Jakob gav honom bröd och linsoppor. Han åt och drack, reste sig och gick. Så lite värdesatte Esau sin förstfödsrätt.

Isak i Gerar

26¹Det blev svält i landet igen, efter den första svältperioden som hade inträffat på Abrahams tid. Isak begav sig då till filisteernas kung Abimelek i Gerar.² Där uppenbarade HERREN sig för honom och sade: ”Dra inte ner till Egypten utan bo kvar i det land som jag säger dig.³ Stanna som främling här i landet. Jag ska vara med dig och välsigna dig, för jag ska ge dig och dina efterkommande alla dessa landområden, och jag ska hålla den ed som jag gett din far Abraham.⁴ Jag ska göra dina efterkommande talrika som stjärnorna på himlen, och jag ska ge dina efterkommande alla dessa landområden. Och i din avkomma ska jordens alla folk bli välsignade,⁵ eftersom Abraham lyssnade till min röst och tog vara på det jag förordnat: mina befallningar, föreskrifter och lagar.”

⁶Så stannade Isak i Gerar.⁷ När männen på orten frågade om hans hustru, sade han: ”Hon är min syster”, för han var rädd för att säga: ”min hustru”. Han tänkte: ”Männen här på platsen kan slå ihjäl mig för Rebeckas skull, eftersom hon är så vacker.”

⁸Men när han hade varit där en längre tid, hände det att filisteernas kung Abimelek tittade ut genom fönstret och fick se Isak kela med sin hustru Rebecka.⁹ Abimelek kallade till sig Isak och sade:

”Hon är ju din hustru! Hur kunde du säga att hon är din syster?” Isak svarade honom: ”Jag tänkte att jag annars kunde bli dödad för hennes skull.”¹⁰ Då sade Abimelek: ”Vad har du gjort mot oss? Hur lätt kunde inte någon i vårt folk ha legat med din hustru? Och då hade du dragit skuld över oss.”¹¹ Sedan befallde Abimelek hela folket: ”Den som rör den här mannen eller hans hustru ska straffas med döden.”

¹²Isak sådde där i landet och fick det året hundrafalt, för HERREN välsignade honom.¹³ Han blev en mäktig man, och hans egenom växte mer och mer. Till slut var han mycket rik.¹⁴ Han ägde så mycket får och kor och hade så många tjänare att filisteerna blev avundsjuka på honom.¹⁵ Alla brunnar som hans fars tjänare hade grävt medan hans far Abraham levde, fyllde filisteerna igen med jord.¹⁶ Abimelek sade till Isak: ”Flytta bort från oss! Du har blivit alldeles för mäktig för oss.”¹⁷ Då flyttade Isak därifrån och slog sig ner i Gerars dalgång och bodde där.

¹⁸Isak grävde på nytt fram de vattenbrunnar som hade grävts på hans far Abrahams tid men fyllts igen av filisteerna efter Abrahams död. Och han gav dem samma namn som hans far hade gett dem.¹⁹ När Isaks tjänare grävde i dalen, fann de en källa med rinnande vatten.

²⁰Herdarna från Gerar började då tvista med Isaks herdar och sade: ”Vattnet är vårt!” Därför gav han brunnen namnet Esek, eftersom de hade grälat med honom.²¹ Därefter grävde Isaks tjänare en annan brunn, men de började tvista om den också. Då gav han den namnet Sitna.²² Sedan bröt han upp därifrån och grävde

26:1 på Abrahams tid Isak upprepar sin fars handlingssätt (12:10f, 20:1f).

26:1 Abimelek Sannolikt son eller sonson till den Abimelek som nämns i 1 Mos 20:2.

26:4 välsignade Här upprepas löftet till Isak om frälsning för alla folk (jfr 12:3, 22:18).

26:12 hundrafalt En övernaturligt rik skörd (citeras av Jesus i Matt 13:8). I förmodern tid har svenska skördar normalt gett mindre än tiofalt jämfört med utsädet.

26:17 Gerars dalgång Torr flodbädd öster om Gerar mot Beer-Sheba (vers 23), Isaks tidigare boplatz (jfr 22:19).

26:19 rinnande vatten Ordagrant: ”levande vatten” (jfr Jer 2:13, Joh 4:10, 7:38).

26:20 gav ... namnet Anspråk på äganderätt. De tre namnen betyder ”gräl”, ”strid” och ”utrymme”.

ännu en brunn. Den tvistade de inte om. Därför gav han den namnet Rehobot och sade: "Nu har HERREN gett oss utrymme så att vi kan växa här i landet."

²³Däriifrån drog Isak upp till Beer-Sheba.

²⁴Den natten uppenbarade sig HERREN för honom och sade: "Jag är din far Abrahams Gud. Var inte rädd! Jag är med dig, och jag ska välsigna dig och göra din avkomma talrik för min tjänare Abrahams skull".

²⁵Då byggde han ett altare där och åkallade HERRENS namn och slog upp sitt tält. Och Isaks tjänare grävde där en brunn.

Isak och Abimelek sluter förbund

²⁶Abimelek kom till honom från Gerar tillsammans med sin vän Ahussat och sin befälhavare Pikol. ²⁷Men Isak sade till dem: "Varför kommer ni till mig, ni som hatade mig och drev bort mig från er?" ²⁸De svarade: "Vi har tydligt sett att HERREN är med dig. Därför tänkte vi att vi borde ge varandra en ed och sluta förbund: ²⁹Du ska inte göra oss något ont, liksom vi inte har ofredat dig utan bara gjort dig gott och låtit dig gå i frid. Du är nu välsignad av HERREN." ³⁰Då ordnade Isak en festmåltid för dem, och de åt och drack. ³¹De steg upp tidigt nästa morgon och svor varandra eden. Sedan sände Isak i väg dem, och de gick ifrån honom i frid.

³²Samma dag kom Isaks tjänare och berättade för honom om brunnen som de grävt och sade till honom: "Vi har funnit vatten." ³³Och han kallade den Shiba. Därför heter staden Beer-Sheba än i dag.

Esaus hustrur

³⁴När Esau var fyrtio år tog han till hustrur Judit, dotter till hetiten Beer, och Basemat, dotter till hetiten Elon. ³⁵Men de blev en hjärtesorg för Isak och Rebecka.

Isak välsignar Jakob

27 ¹När Isak hade blivit gammal och hans ögon var så svaga att han inte kunde se, kallade han till sig sin äldste son Esau och sade till honom: "Min son." Han svarade honom: "Jag är här." ²Då sade han: "Jag är gammal och vet inte när jag ska dö. ³Ta därför dina jaktredskap, ditt koger och din båge, och gå ut i markerna och skjut något vilt åt mig. ⁴Laga sedan åt mig något gott som jag tycker om och bär in det till mig, så att jag får äta och sedan välsigna dig innan jag dör."

⁵Rebecka hörde vad Isak sade till sin son Esau. När Esau gick ut i markerna för att skjuta något vilt att ta hem, ⁶sade Rebecka till sin son Jakob: "Lyssna! Jag hörde din far säga till din bror Esau: ⁷Skaffa något vilt och laga åt mig något gott som jag kan äta. Sedan ska jag välsigna dig inför HERREN innan jag dör. ⁸Hör nu på mig, min son, och gör som jag säger. ⁹Gå till hjorden och hämta två fina killingar, så ska jag laga något gott av dem åt din far, något som han tycker om. ¹⁰Det ska du bära in till din far så att han får äta det och sedan välsigna dig innan han dör."

¹¹Men Jakob sade till sin mor Rebecka: "Min bror Esau är ju hårig, och jag är slät. ¹²Tänk om far rör vid mig? Då blir jag en bedragare i hans ögon och drar förbannelse över mig i stället för välsignelse." ¹³Men hans mor sade till honom: "Den förbannelsen får komma över mig, min son. Hör bara vad jag säger och gå och hämta killingarna åt mig."

¹⁴Då gick han och hämtade dem och tog dem till sin mor, och hon lagade en god rätt som hans far tyckte om. ¹⁵Sedan tog Rebecka fram sin äldste son Esaus högtidskläder, som hon hade inne hos sig, och satte dem på sin yngste son Jakob.

26:22 *växa* Ordagrant: "vara fruktsamma" (jfr 1:28, 17:6).

26:33 *Shiba ... Beer-Sheba* Betyder "ed" och "edsbrunn" (jfr 21:31).

26:34 *När Esau var fyrtio år* Ca 1966 f Kr.

27:1 *När Isak hade blivit gammal* Ca 137 år gammal, 1929 f Kr (jfr 35:28 med not).

¹⁶Med skinnen från killarna täckte hon över hans händer och den bara delen av hans hals. ¹⁷Sedan gav hon sin son Jakob den goda rätten och brödet som hon hade gjort i ordning.

¹⁸Han gick in till sin far och sade: "Far." Han svarade: "Vad vill du? Vem är du, min son?" ¹⁹Jakob sade till sin far: "Jag är Esau, din förstfödde. Jag har gjort som du sade till mig. Sätt dig upp och ät av mitt vilt, så att du kan välsigna mig." ²⁰Men Isak sade till sin son: "Hur kunde du finna det så snart, min son?" Han svarade: "HERREN din Gud sände det i min väg."

²¹Då sade Isak till Jakob: "Kom hit, min son, och låt mig få röra vid dig och känna om du är min son Esau eller inte." ²²Jakob gick då fram till sin far Isak, och han rörde vid honom och sade: "Rösten är Jakobs, men händerna är Esaus." ²³Han kände inte igen honom, för händerna var håriga som hans bror Esaus händer. Han tänkte nu välsigna honom, ²⁴men så frågade han: "Är du verkligen min son Esau?" Han svarade: "Ja." ²⁵Då sade han: "Bär hit maten, min son, så att jag kan äta av viltet och välsigna dig."

Jakob bar fram den till honom och han åt. Och han räckte honom vin och han drack. ²⁶Sedan sade hans far Isak till honom: "Kom hit och kyss mig, min son." ²⁷När han då gick fram och kysste honom, kände han lukten av hans kläder. Han välsignade honom och sade:

"Doften av min son är som doften av en mark som HERREN har välsignat. ²⁸Gud ska ge dig av himlens dagg och av jordens fruktbarhet, säd och vin i riklig mängd. ²⁹Folk ska tjäna dig och folkslag falla ner för dig. Var en herre över dina bröder, din mors söner ska falla ner för dig. Förbannad den som förbannar dig och välsignad den som välsignar dig!"

Esau ber om Isaks välsignelse

³⁰När Isak hade gett Jakob sin välsignelse och Jakob just hade gått ut från honom, kom hans bror Esau hem från jakten.

³¹Också han lagade en god rätt och bar in den till sin far och sade: "Nu kan far sätta sig upp och äta av sin sons vilt och sedan välsigna honom." ³²Hans far Isak frågade honom: "Vem är du?" Han svarade: "Jag är Esau, din förstfödde."

³³Då blev Isak mycket förskräckt och sade: "Vem var då jägaren som kom med sitt vilt till mig? Jag åt av allt innan du kom och jag välsignade honom. Välsignad kommer han också att bli." ³⁴När Esau hörde vad hans far sade, ropade han högt och bittert: "Far, välsigna mig också!" ³⁵Men han svarade: "Din bror kom med svek och tog din välsignelse." ³⁶Då sade Esau: "Heter han inte Jakob! Och nu har han bedragit mig två gånger! Han tog min förstfödsrätt och nu tog han min välsignelse också."

Och han frågade: "Har du ingen välsignelse kvar för mig?" ³⁷Isak sade då till Esau: "Se, jag har satt honom till herre över dig och gett honom alla hans bröder till tjänare, och försett honom med säd och vin. Vad ska jag då göra för dig, min son?" ³⁸Esau sade till sin far: "Var det den enda välsignelse du hade, far? Välsigna mig också, far!" Och han började storgråta. ³⁹Då svarade hans far Isak honom:

"Se, fjärran från jordens fruktbarhet ska din boning vara, och utan dagg från himlen där ovan. ⁴⁰Av ditt svärd ska du leva och din bror ska du tjäna. Men när du blir rastlös ska du slita hans ok från din nacke."

Jakob flyr till Harran

⁴¹Esau fylldes av hat mot Jakob på grund av välsignelsen som hans far hade gett Jakob. Han sade till sig själv: "Snart

27:36 *Heter han inte Jakob!* Namnet betyder "bedrar" (jfr 25:26 med not).

27:40 *blir rastlös* Annan översättning: "gör dig fri".

27:40 *ok* Arbetssele av trä, en vanlig bild för underordning (jfr 1 Kung 12:4, Jes 9:4).

kommer tiden då vi ska sörja vår far. Då ska jag döda min bror Jakob.”

⁴²När det berättades för Rebecka vad hennes äldre son Esau hade sagt, skickade hon efter sin yngre son Jakob och sade till honom: ”Din bror Esau tänker hämnas på dig och döda dig. ⁴³Så lyssna nu, min son, på mig! Fly till min bror Laban i Haran ⁴⁴och stanna hos honom en tid tills din brors vrede har lagt sig. ⁴⁵När din bror inte är arg på dig längre och han har glömt vad du gjort mot honom, då ska jag skicka bud och hämta dig därifrån. Varför skulle jag mista er båda på en och samma dag?”

⁴⁶Sedan sade Rebecka till Isak: ”Jag är trött på livet på grund av de hetitiska kvinnorna. Om Jakob tar sig en hustru bland landets kvinnor, en hetitiska som dessa, vad ska jag då leva för?”

28 ¹Då kallade Isak till sig Jakob och välsignade honom och sade till honom: ”Du ska inte ta någon av Kanaans döttrar till hustru. ²Bryt upp och bege dig till Paddan-Aram, till din morfar Betuels hus. Ta dig en hustru därifrån, någon av döttrarna till din morbror Laban. ³Gud den Allsmäktige ska välsigna dig och göra dig fruktsam och föröka dig så att du blir många folk. ⁴Han ska ge Abrahams välsignelse åt dig och dina efterkommande, så att du får inta det land som Gud gav åt Abraham, det land där du nu bor som främling.”

⁵Så sände Isak i väg Jakob, och han begav sig till Paddan-Aram, till aramén Laban, som var son till Betuel och bror till Rebecka, Jakobs och Esaus mor.

Esau tar sig en hustru till

⁶Esau såg att Isak hade välsignat Jakob och sänt honom till Paddan-Aram för att hämta en hustru därifrån. Han hade välsignat honom och befallt honom: ”Du ska inte ta en hustru bland Kanaans döttrar.”

⁷Och Jakob hade lytt sin far och mor och begett sig till Paddan-Aram.

⁸Då förstod Esau att hans far Isak inte tyckte om kananeiskorna. ⁹Därför gick han till Ismael och tog Mahalat till hustru, utöver de hustrur han redan hade. Hon var dotter till Ismael, Abrahams son, och syster till Nebajot.

Jakobs dröm i Betel

¹⁰Jakob lämnade Beer-Sheba och begav sig mot Haran. ¹¹Han kom till en plats där han måste stanna över natten, eftersom solen hade gått ner. Och han tog en av stjärnorna på platsen för att ha under huvudet och lade sig att sova.

¹²Då hade han en dröm. Han såg en stegrest på jorden. Den nådde ända upp till himlen, och Guds änglar steg upp och ner på den. ¹³Och se, HERREN stod ovanför den och sade: ”Jag är HERREN, din far Abrahams Gud och Isaks Gud. Det land där du ligger ska jag ge åt dig och dina efterkommande.

¹⁴Din avkomma ska bli som stoftet på jorden och du ska utbreda dig åt väster och öster, norr och söder. Genom dig och din avkomma ska jordens alla släkter bli välsignade.

¹⁵Och se, jag är med dig och ska bevara dig vart du än går, och jag ska föra dig tillbaka till detta land. Jag ska inte överge dig förrän jag har gjort vad jag lovat dig.”

27:45 *mista er båda* Den ene genom mord, den andre genom det påföljande straffet: döden (9:6) eller förvisning (4:12). Jfr 2 Sam 14:6f.

27:46 *de hetitiska kvinnorna* Text Esaus två hustrur (26:34). Blandäktenskap med hedningar var ett hot mot tron på Abrahams Gud (24:3, 28:6, 2 Mos 34:16, 4 Mos 25, 5 Mos 7:3f).

28:2 *Paddan-Aram* Syftar troligen på Haran i Aram-Naharajim (24:10 med not), en månads vandring norrut från Kanaans land. Både *padanu* och *harranu* är akkadiska för ”väg”.

28:12 *stege* Annan översättning: ”trappa” (jfr not till 11:4).

28:12 *Guds änglar steg upp och ner* Jesus använder uttrycket om sig själv i Joh 1:51.

28:13 *ovanför den* Annan översättning: ”vid den” eller ”framför honom”.

28:14 *välsignade* Här upprepas löftet till Jakob om frälsning för alla folk (jfr 12:3, 22:18).

¹⁶När Jakob vaknade upp ur sömnen, sade han: "HERREN är verkligen på denna plats och jag visste det inte." ¹⁷Han greps av fruktan och sade: "Hur helig är inte denna plats! Det måste vara Guds boning, här är himlens port." ¹⁸Tidigt på morgonen steg Jakob upp, och han tog stenen som han hade vilat sig mot och reste den till en stod och hällde olja över den. ¹⁹Och han kallade platsen Betel. Tidigare hette denna stad Luz.

²⁰Jakob gav ett löfte och sade: "Om Gud är med mig och bevarar mig på denna resa som jag gör och ger mig bröd att äta och kläder att ta på mig, ²¹och jag kommer tillbaka till min fars hus i frid, då ska HERREN vara min Gud. ²²Och stenen som jag har rest till en stod ska bli ett Guds hus, och av allt som du ger mig ska jag ge dig tionde."

Jakob kommer till Laban

29 ¹Sedan fortsatte Jakob sin färd till Österlandet. ²Där fick han se en brunn på fältet, och vid den låg tre fårhjordar. Ur den brunnen brukade man nämligen ge hjordarna vatten. Stenen som låg över brunnens öppning var stor. ³Därför brukade man först samla alla hjordarna där och sedan rulla bort stenen från öppningen till brunnen och ge fåren vatten. Därefter lade man tillbaka stenen på sin plats över brunnens öppning.

⁴Jakob frågade männen: "Mina bröder, varifrån är ni?" De svarade: "Vi är från Haran." ⁵Då sade han till dem: "Känner ni Laban, Nahors son?" "Honom känner vi", svarade de. ⁶Han frågade dem vidare: "Är det väl med honom?" De svarade: "Ja,

det är väl. Och där kommer hans dotter Rakel med fåren." ⁷Jakob sade: "Det är ju fortfarande full dag, det är inte tid än att samla in boskapen. Ge fåren vatten och för dem ut på bete igen." ⁸Men de svarade: "Vi kan inte göra det förrän alla hjordarna har samlats och de har rullat bort stenen från brunnens öppning. Då ger vi fåren vatten."

⁹Medan han talade med dem kom Rakel dit med sin fars får, för hon brukade vakta dem. ¹⁰När Jakob fick se sin morbror Labans dotter Rakel komma med Labans får, gick han fram och rullade bort stenen från öppningen till brunnen och gav vatten åt sin morbror Labans får. ¹¹Och Jakob kysste Rakel och brast i gråt. ¹²Han berättade för Rakel att han var hennes fars släkting och att han var Rebeckas son. Då sprang hon i väg och berättade det för sin far.

¹³När Laban fick höra om sin systerson Jakob skyndade han sig emot honom, tog honom i famn och kysste honom och förde honom in i sitt hus. Jakob berättade för Laban allt som hade hänt honom. ¹⁴Och Laban sade till honom: "Du är verkligen av samma kött och blod som jag!" Så stannade han hos honom en månad.

Jakob tar tjänst hos Laban

¹⁵Laban sade till Jakob: "Du är ju min släkting. Ska du arbeta åt mig för ingenting? Säg mig vad du vill ha i lön." ¹⁶Laban hade två döttrar. Den äldre hette Lea och den yngre Rakel. ¹⁷Leas ögon var matta, men Rakel var välväxt och vacker att se på. ¹⁸Och Jakob älskade Rakel. Därför sade han: "Jag kan arbeta för dig i sju år för Rakel, din yngre dotter." ¹⁹Laban svarade:

28:18 *reste den till en stod* Till minne av viktig händelse (jfr 31:45, 35:14, 2 Mos 24:4, Jos 4:3f, 24:26).

28:19 *Betel* Betyder "Guds hus". Platsen blev längre fram en viktig helgedom (1 Sam 10:3, 1 Kung 12:29f, Amos 7:10f). Den ligger nästan 10 mil norr om Beer-Sheba.

29:2 *Stenen* Gömde och skyddade vattenhålet, som var livsviktigt i ökenlandskapet.

29:5 *Nahors son* Egentligen sonson (22:20, 23, 24:29).

29:6 *Rakel med fåren* Hebr. *rachél* betyder "fårtacka".

29:11 *kysste Rakel* Släktingar hälsades med en kindkyss (jfr 27:26, 29:13, Höga V 8:1, 1 Tess 5:26).

29:17 *Leas ögon var matta* Hebr. *leá* betyder "matt" (men på arabiska och akkadiska "ko"). Ordet för "matta" (*rachót*) kan också översättas "milda" eller "svaga".

"Det är bättre att jag ger henne till dig än till någon annan. Stanna kvar hos mig." ²⁰Så arbetade Jakob i sju år för Rakel, men för honom var det bara som några dagar eftersom han älskade henne.

²¹När tiden hade gått sade Jakob till Laban: "Ge mig min hustru, för nu är tiden inne. Låt mig gå in till henne." ²²Då samlade Laban allt folket på orten och ordnade en fest. ²³Men när kvällen kom tog han sin dotter Lea och förde henne till honom, och han gick in till henne. ²⁴Och Laban gav sin slavinna Silpa till tjänsteflicka åt sin dotter Lea.

²⁵På morgonen fick Jakob se att det var Lea. Då sade han till Laban: "Vad har du gjort mot mig? Var det inte för Rakel jag arbetade hos dig? Varför har du bedragit mig?" ²⁶Laban svarade: "Här på vår ort brukar man inte ge bort den yngre före den äldre. ²⁷Fullfölj nu Leas bröllopsvecka. Sedan ska vi ge dig den andra också mot att du arbetar åt mig i sju år till."

²⁸Jakob gick med på det och fullföljde hennes bröllopsvecka. Sedan gav han honom sin dotter Rakel till hustru. ²⁹Och Laban gav sin slavinna Bilha till tjänsteflicka åt sin dotter Rakel. ³⁰Så gick Jakob in till Rakel också, och han älskade Rakel mer än Lea. Sedan arbetade han hos honom i sju år till.

Jakobs barn

³¹Men när HERREN såg att Lea inte var älskad, gjorde han henne fruktsam medan Rakel var ofruktsam. ³²Lea blev havande

och födde en son som hon gav namnet Ruben, för hon sade: "HERREN har sett mitt lidande. Nu kommer min man att älska mig."

³³Och hon blev havande igen och födde en son. Då sade hon: "HERREN har hört att jag inte är älskad. Därför har han gett mig den också." Och hon gav honom namnet Simeon.

³⁴Sedan blev hon havande igen och födde en son. Då sade hon: "Nu ska äntligen min man hålla sig till mig. Jag har ju fött honom tre söner." Därför fick han heta Levi.

³⁵Och hon blev havande igen och födde en son. Då sade hon: "Nu vill jag tacka HERREN." Därför gav hon honom namnet Juda. Sedan slutade hon föda.

30 ¹När Rakel såg att hon inte födde några barn åt Jakob, blev hon avundsjuk på sin syster och sade till Jakob: "Skaffa mig barn, annars dör jag." ²Då blev Jakob arg på Rakel och svarade: "Kan jag ersätta Gud? Det är han som har hindrat dig att få barn." ³Hon sade: "Här är min slavinna Bilha. Gå in till henne, så att hon får föda barn åt mig och jag får avkomma genom henne."

⁴Så gav hon honom sin slavinna Bilha till hustru, och Jakob gick in till henne. ⁵Bilha blev havande och födde en son åt Jakob. ⁶Då sade Rakel: "Gud har skaffat mig rätt. Han har hört min röst och gett mig en son." Därför gav hon honom namnet Dan.

29:18 *arbeta åt dig i sju år* Ett högt pris. Enligt de mesopotamiska Nuzitexterna från 1400-talet f Kr fick brudens familj normalt motsvarande tre-fyra årslöner i brudgåva.

29:25 *bedragit* En brud var beslöjad (24:65), och vid bröllop dracks ofta rikligt med vin (Joh 2), vilket kan ha bidragit till att Jakob inte kände igen Lea.

29:26 *inte ge bort den yngre före den äldre* Seden, som skulle se till att samtliga döttrar blev gifta och försörjda, har gällt i området fram till våra dagar.

29:27 *bröllopsvecka* Ett bröllop firades ofta i dagarna sju (jfr Dom 14:12 och skapelseveckan i 1 Mos 1).

29:30 *Rakel ... Lea* Deras namn används än i dag i judiska välsignelser för kvinnor (jfr Rut 4:11).

29:32 *Ruben* Betyder "se, en son" och liknar orden för "han har sett mitt lidande".

29:33 *Simeon* Anknyter till det hebreiska ordet för "höra".

29:34 *Levi* Anknyter till det hebreiska ordet för "hålla sig till".

29:35 *Juda* Anknyter till det hebreiska ordet för "tacka".

30:6 *Dan* Betyder "skaffa rätt".

⁷Och Bilha, Rakels slavinna, blev havande igen och födde en andra son åt Jakob. ⁸Då sade Rakel: "Guds kamper har jag kämpat med min syster, och jag har vunnit." Och hon gav honom namnet Naftali.

⁹När Lea såg att hon hade slutat föda barn, tog hon sin slavinna Silpa och gav henne till hustru åt Jakob. ¹⁰Och Silpa, Leas slavinna, födde en son åt Jakob. ¹¹Då sade Lea: "Vilken lycka!" Och hon gav honom namnet Gad.

¹²Leas slavinna Silpa födde en andra son åt Jakob. ¹³Då sade Lea: "Jag är lycklig. Ja, unga kvinnor ska prisa mig lycklig." Och hon gav honom namnet Asher.

¹⁴En gång under veteskörden gick Ruben ut på marken och fann kärleksäpplen som han tog med till sin mor Lea. Då sade Rakel till Lea: "Ge mig av din sons kärleksäpplen." ¹⁵Men hon svarade henne: "Är det inte nog att du har tagit min man? Ska du ta min sons kärleksäpplen också?" Rakel sade: "Han får ligga med dig i natt om jag får din sons kärleksäpplen."

¹⁶När Jakob kom hem från marken på kvällen, gick Lea och mötte honom och sade: "Du ska komma in till mig, för jag har gett min sons kärleksäpplen som lön för dig." Så låg han med henne den natten. ¹⁷Gud hörde Lea, och hon blev havande och födde en femte son åt Jakob. ¹⁸Då sade Lea: "Gud har gett mig lön för att jag gav min slavinna åt min man." Och hon gav honom namnet Isaskar.

¹⁹Lea blev havande igen och födde en sjätte son åt Jakob. ²⁰Då sade hon: "Gud har gett mig en god gåva. Nu ska min man bo hos mig, eftersom jag har fött sex söner åt honom." Och hon gav honom namnet Sebulon.

²¹Därefter födde hon en dotter och gav henne namnet Dina.

²²Men Gud tänkte på Rakel. Gud hörde henne och gjorde henne fruktsam. ²³Och hon blev havande och födde en son. Då sade hon: "Gud har tagit bort min skam." ²⁴Och hon gav honom namnet Josef och sade: "HERREN ska ge mig en son till."

Jakobs avtal med Laban

²⁵När Rakel hade fött Josef, sade Jakob till Laban: "Låt mig resa. Jag vill bege mig hem till min bygd och till mitt land. ²⁶Ge mig mina hustrur och mina barn som jag har arbetat hos dig för, så ger jag mig av. Du vet ju själv hur jag har arbetat för dig." ²⁷Laban svarade honom: "Låt mig finna nåd för dina ögon. Genom spåtecken förstår jag att HERREN har välsignat mig för din skull." ²⁸Han tillade: "Bestäm vad du vill ha i lön av mig, så ska jag ge dig det."

²⁹Jakob sade till honom: "Du vet själv hur jag har arbetat för dig och vad det har blivit av din boskap hos mig. ³⁰Det lilla du hade innan jag kom har förökats sig och blivit mycket, för HERREN har välsignat dig var jag än gått fram. Men när ska jag få göra något för mitt eget hus?" ³¹Han svarade: "Vad ska jag ge dig?"

30:8 *Naftali* Betyder "min kamp".

30:11 *Vilken lycka* Judisk lästradition och Peshitta: "Lyckan kommer". Namnet Gad betyder "lycka".

30:13 *Asher* Betyder "lycklig".

30:14 *under veteskörden* Vid tiden kring maj-juni.

30:14 *kärleksäpplen* Alrunan användes som afrodisiaka (jfr Höga V 7:13) och för fruktsamhet.

30:18 *Isaskar* Anknyter till det hebreiska ordet för "lön".

30:20 *bo hos mig* Annan översättning (så Septuaginta): "upphöja mig".

30:20 *Sebulon* Anknyter till de hebreiska orden för "gåva", "bo" och "upphöja".

30:21 *Dina* Kan tolkas som kvinnlig form av Dan, "skaffa rätt" (jfr 34:31).

30:24 *Josef* Anknyter till de hebreiska orden för "ta bort" och "ge ytterligare". Barnlöshet ansågs vara ett olyckligt öde (jfr 1 Sam 1:5f, Luk 1:25).

30:25 *När Rakel hade fött Josef* Ca 1915 f Kr (jfr 41:46).

30:27 *spåtecken* Längre fram förbjudet i Mose lag (3 Mos 19:31, 5 Mos 18:10f).

Jakob sade: "Du ska inte ge mig något alls. Om du gör som jag säger ska jag fortsätta som herde för din hjord och vakta den. ³²Jag vill gå igenom hela din hjord i dag och skilja ut alla spräckliga och brokiga djur – alla mörka djur bland lammen och de brokiga och spräckliga bland getterna. Det ska vara min lön. ³³När du sedan kommer för att se med egna ögon vad som blivit min lön, då ska min rättfärdighet vara mitt vittne. Alla getter hos mig som inte är spräckliga eller brokiga och alla lamm som inte är mörka ska räknas som stulna." ³⁴"Det är bra", sade Laban. "Det får bli som du har sagt."

³⁵Samma dag skilde Laban ut de strimmiga och brokiga bockarna och alla spräckliga och brokiga hongetter, alla som det fanns något vitt på, och alla lamm som var mörka. Dessa lämnade han i sina söners vård. ³⁶Han satte ett avstånd på tre dagsresor mellan sig och Jakob. Och Jakob fick sedan vakta Labans övriga hjord.

³⁷Men Jakob tog färskä källor av poppel, mandelträd och lönn och gjorde vita ränder på dem genom att skala av barken så att det vita på källorna syntes. ³⁸Sedan lade han källorna som han skalat i rännorna eller vattenhoarna, så att djuren hade dem framför sig när hjordarna kom för att dricka. De brukade para sig när de kom för att dricka. ³⁹När djuren parade sig vid källorna blev djurens avkomma strimmig, spräcklig och brokig. ⁴⁰Sedan förde Jakob lammen åt sidan och ordnade de andra djuren så att de vände huvudena mot det strimmiga och allt det mörka i Labans hjord. Så skaffade han sig egna hjordar som han inte blandade med Labans hjord. ⁴¹Så ofta de kraftiga djuren skulle para sig, lade Jakob källorna framför djurens ögon i rännorna så att de parade sig vid källorna. ⁴²Men när det var svaga djur, lade han inte dit dem. På det sättet

fick Laban de svaga djuren och Jakob de kraftiga. ⁴³Och Jakob blev mycket rik. Han fick mycket småboskap och dessutom slavnor och slavar, kameler och åsnor.

Jakob flyr från Laban

31 ¹Jakob fick höra hur Labans söner sade: "Jakob har tagit allt vår far ägde. Han har skaffat sig all den rikedom av det som tillhör vår far." ²Jakob märkte också att Laban inte såg på honom med samma ögon som förut. ³Då sade HERREN till Jakob: "Vänd tillbaka till dina fäders land och till din släkt. Jag är med dig."

⁴Och Jakob skickade efter Rakel och Lea och bad dem komma ut på marken till hans hjord, ⁵och han sade till dem: "Jag märker att er far inte ser på mig med samma ögon som förut, men min fars Gud har varit med mig. ⁶Ni vet själva att jag har tjänat er far med all min kraft. ⁷Ändå har er far lurat mig och ändrat min lön tio gånger, men Gud har inte tillåtit honom att göra mig något ont. ⁸När han sade: De spräckliga ska vara din lön, då fick hela hjorden spräcklig avkomma. Och när han sade: De strimmiga ska vara din lön, då fick hela hjorden strimmig avkomma. ⁹Så har Gud tagit er fars boskap och gett den åt mig.

¹⁰När parningstiden för småboskapen kom hade jag en dröm. Jag lyfte min blick och fick se att hannarna, som betäckte småboskapen, var strimmiga, spräckliga och fläckiga. ¹¹Och Guds ängel sade till mig i drömmen: Jakob! Jag svarade: Jag är här. ¹²Då sade han: Lyft blicken och se hur alla hannar som betäcker småboskapen är strimmiga, spräckliga och fläckiga. Jag har sett allt som Laban gör mot dig. ¹³Jag är Betels Gud. Det var där du smorde en minnessten och gav mig ett löfte. Bryt nu upp och dra ut ur detta land och vänd tillbaka till ditt fosterland."

30:32 *spräckliga ... brokiga ... mörka djur bland lammen* Normalt en mycket liten andel av dåtidens får och getter. En herde fick annars ofta 10-20% av de nyfödda djuren som sin lön.

¹⁴Då sade Rakel och Lea: "Har vi kvar någon lott eller arvedel i vår fars egendom? ¹⁵Är vi inte som främlingar för honom? Han har ju sålt oss och sedan gjort slut på det han fick i betalning för oss. ¹⁶Hela den rikedom som Gud har tagit från vår far tillhör oss och våra barn. Gör därför allt vad Gud har sagt till dig."

¹⁷Jakob bröt då upp och satte sina barn och hustrur på kamelerna ¹⁸och tog med sig all sin boskap och all egendom som han hade samlat, boskapen han hade förvärvat och skaffat sig i Paddan-Aram, och begav sig till sin far Isak i Kanaans land.

¹⁹Men Laban hade gått för att klippa sina får. Då stal Rakel sin fars husgudar. ²⁰Och Jakob smög sig i väg från aramén Laban utan att låta honom märka att han tänkte fly. ²¹Han bröt upp och flydde med allt han hade och gick över floden och ställde sin färd mot Gileads bergsbygd.

Laban förföljer Jakob

²²På tredje dagen fick Laban veta att Jakob hade flytt. ²³Då tog han med sig sina bröder och satte efter honom, och efter sju dagar hann han upp honom i Gileads bergsbygd. ²⁴Men Gud kom till aramén Laban i en dröm om natten och sade till honom: "Akta dig för att säga något mot Jakob, gott eller ont."

²⁵När Laban hann upp Jakob, hade denne slagit läger på berget. Också Laban och hans män slog läger på Gileads berg. ²⁶Då sade Laban till Jakob: "Vad har du gjort? Du smög dig i väg från mig och förde bort mina döttrar likt fångar tagna med svärd. ²⁷Varför flydde du i hemlighet och rymde

från mig? När du inte lät mig veta något kunde jag inte sända i väg dig med jubel och sång, med tamburin och harpa. ²⁸Du unnade mig inte ens att få kyssa mina barnbarn och mina döttrar. Du har betett dig som en dåre. ²⁹Jag har makt att göra er illa, men er fars Gud sade till mig i natt: Akta dig för att säga något mot Jakob, gott eller ont. ³⁰Nu gav du dig i väg för att du längtade hem så mycket. Men varför stal du mina gudar?"

³¹Jakob svarade Laban: "Jag var rädd för dig, för jag tänkte att du skulle ta dina döttrar från mig med våld. ³²Men den som du hittar dina gudar hos ska inte få leva. Här inför våra släktingar får du se efter om jag har något hos mig som är ditt, och i så fall ta det." Jakob visste inte att Rakel hade stulit dem.

³³Laban gick då in i Jakobs tält, och sedan in i Leas tält och de båda slavinnornas tält, men han fann inget. När han hade kommit ut ur Leas tält gick han in i Rakels tält. ³⁴Men Rakel hade tagit husgudarna och lagt dem i kamelsadeln och satt sig på dem. Laban sökte igenom hela tältet utan att finna dem. ³⁵Hon sade till sin far: "Bli inte arg på mig, herre, för att jag inte kan resa mig för dig. Jag har det som kvinnor brukar ha." Så sökte han efter husgudarna men kunde inte finna dem.

³⁶Jakob blev arg och kom i gräl med Laban och sade till honom: "Vad är mitt brott, vad är min synd, eftersom du förföljer mig så våldsamt? ³⁷Nu har du letat igenom allt jag äger. Vad har du funnit som tillhör dig? Lägg fram det inför både mina och dina släktingar här så att de får döma mellan oss båda.

31:15 *gjort slut på det han fick* En brudgåva sparades annars normalt som en ekonomisk trygghet ifall dottern skulle bli änka eller frånskild.

31:19 *klippa sina får* På våren före lamningen. Klippningen kombinerades med en fest (1 Sam 25:2).

31:19 *husgudar* Hebr. *terafim* var statyetter, ofta små (vers 34), som förknippades med familjers folketro och vidskepelse (Sak 10:2). De rensades ut vid omvändelser till Herren (2 Kung 23:24) men är relativt vanliga som arkeologiska fynd.

31:21 *floden* Dvs Eufrat.

31:23 *Gileads bergsbygd* Högplatån öster om floden Jordan, nästan framme i Kanaans land.

31:35 *har det som kvinnor brukar ha* Under menstruationen höll sig kvinnor avskilda och skulle inte beröras (se 3 Mos 15:19f).

³⁸I tjugo år har jag varit hos dig. Dina tackor och getter har inte fått missfall och jag har inte ätit av baggarna i din hjord. ³⁹Jag kom aldrig med något ihjälrivet djur till dig, jag var tvungen att ersätta det själv. Du krävde ersättning av mig för det stulna, antingen det stulits på dagen eller på natten. ⁴⁰Så hade jag det. Om dagen plågades jag av hetta och om natten av köld, och sömnen flydde ifrån mig.

⁴¹I tjugo år har jag varit hos dig. Jag har tjänat dig i fjorton år för dina båda döttrar och i sex år för din boskap, men du har ändrat min lön tio gånger. ⁴²Hade inte min fars Gud varit med mig – Abrahams Gud som även Isak vördar – så hade du säkert låtit mig gå med tomma händer. Men Gud såg mitt lidande och min möda, och han fällde domen i natt.”

Jakob och Laban försonas

⁴³Laban svarade Jakob: ”Döttrarna är mina döttrar, barnen är mina barn och hjordarna är mina hjordar. Allt du ser är mitt. Vad skulle jag kunna göra mot mina döttrar eller mot barnen som de fött? ⁴⁴Kom nu, låt oss sluta förbund med varandra. Det ska vara vittne mellan mig och dig.”

⁴⁵Då tog Jakob en sten och reste den till en stod. ⁴⁶Sedan sade han till sitt folk: ”Samla ihop sten.” Då tog de stenar och gjorde ett röse och höll en måltid där på röset. ⁴⁷Laban kallade det Jegar-Sahaduta, men Jakob kallade det Galed.

⁴⁸Och Laban sade: ”Detta röse ska i dag vara vittne mellan mig och dig.” Så fick det namnet Galed. ⁴⁹Men det kallades också Mispa, för han sade: ”HERREN ska hålla

vakt mellan mig och dig när vi inte längre ser varandra. ⁵⁰Om du behandlar mina döttrar illa eller tar andra hustrur vid sidan av mina döttrar, ska du komma ihåg att Gud är vittne mellan mig och dig, även om ingen människa är närvarande.”

⁵¹Laban sade vidare till Jakob: ”Se detta röse och se denna stod som jag rest mellan mig och dig. ⁵²Röset här ska vara ett vittne, och stoden ska vara ett vittne att jag inte ska gå förbi röset mot dig med onda avsikter, och att inte heller du ska gå mot mig förbi röset och stoden. ⁵³Abrahams och Nahors Gud ska vara domare mellan oss, han som var deras fars Gud.” Och Jakob svor eden vid honom som hans far Isak vördade.

⁵⁴Sedan offrade Jakob slaktoffer på berget och bjöd in sina släktingar till en måltid. De åt och stannade på berget över natten. ⁵⁵På morgonen steg Laban upp tidigt, och när han hade kysst sina barnbarn och sina döttrar och välsignat dem, gav han sig i väg och återvände hem.

Jakob förbereder mötet med Esau

32 ¹Och Jakob fortsatte sin färd. Då mötte Guds änglar honom. ²När han såg dem sade han: ”Här är Guds skara.” Och han kallade platsen Mahanajim.

³Jakob skickade budbärare framför sig till sin bror Esau i Seirs land på Edoms mark ⁴och befallde dem: ”Så här ska ni säga till min herre Esau: Din tjänare Jakob hälsar: Jag har bott hos Laban och dröjt kvar där ända tills nu. ⁵Jag har oxar, åsnor, får, tjänare och tjänarinnor, och nu sänder jag bud för att låta min herre veta det, så att jag kan finna nåd för dina ögon.”

31:39 *ersätta* Herden var personligt ansvarig för varje djur (jfr not till Amos 3:12). Villkoren som Jakob beskriver är i linje med samtida mesopotamiska herdeavtal.

31:41 *I tjugo år* Ca 1929-1909 f Kr.

31:47 *Jegar-Sahaduta ... Galed* Betyder ”edsröse” på hebreiska och arameiska. Jfr Gilead (vers 23).

31:49 *Mispa* Betyder ”vaktplats” eller ”utkik”.

31:53 *deras fars Gud* Tera (11:27, 31) hade tidigare dyrkat avgudar (Jos 24:2).

32:2 *Mahanajim* Betyder ”två skaror”. Platsen, som ligger öster om Jordan, blev en centralort under Davids tid (2 Sam 2:8, 17:24).

32:3 *budbärare* Hebr. *malachím*, samma ord som översätts ”änglar” i vers 2.

32:3 *Seirs land på Edoms mark* Regionen sydöst om Döda havet där Esaus ättlingar blev Edoms folk (jfr 25:20, 36:8).

⁶När budbärarna kom tillbaka till Jakob sade de: "Vi träffade din bror Esau, och han kommer emot dig med fyrahundra man." ⁷Jakob blev mycket förskräckt och greps av ångest. Han delade upp sitt folk och fåren, korna och kamelerna i två skaror ⁸och sade: "Om Esau överfaller den ena skaran och slår den, så kan den andra komma undan."

⁹Och Jakob bad: "HERRE, min far Abrahams Gud och min far Isaks Gud, HERRE, du som sade till mig: Vänd tillbaka till ditt land och till din släkt så ska jag göra dig gott. ¹⁰Jag är inte värdig all den nåd och trofasthet som du har visat din tjänare. När jag gick över denna Jordan hade jag inte mer än min stav, och nu har jag blivit två skaror. ¹¹Rädda mig från min bror Esaus hand, för jag är rädd att han kommer och dödar mig och mödrarna och barnen. ¹²Du har själv sagt: Jag ska göra dig mycket gott och låta dina efterkommande bli som havets sand, omöjliga att räkna."

¹³Jakob stannade där den natten. Från sina hjordar tog han ut gåvor till sin bror Esau: ¹⁴tvåhundra getter och tjugo bockar, tvåhundra tackor och tjugo baggar, ¹⁵trettio kamelston som gav di och deras föl, fyrtio kor och tio tjurar samt tjugo åsne-ston med tio föl. ¹⁶Han lämnade dem i sina tjänares hand, var hjord för sig, och sade: "Gå framför mig och håll ett avstånd mellan hjordarna."

¹⁷Sedan befallde han den som gick först: "När min bror Esau möter dig och frågar: Vem tillhör du och vart går du, och vem tillhör djuren som du driver framför dig? ¹⁸så ska du svara: De tillhör din tjänare Jakob. Det är en gåva som han skickar till sin herre Esau, och själv kommer han efter oss." ¹⁹Han befallde också den andre och den tredje och alla de andra som drev hjordarna: "Som jag

har sagt er ska ni säga till Esau, när ni kommer fram till honom. ²⁰Ni ska också säga: Se, din tjänare Jakob kommer efter oss." Han tänkte nämligen: "Jag vill beveka honom med gåvorna som kommer före mig. Sedan kommer jag själv inför hans ansikte. Kanske tar han då emot mig väl." ²¹Så kom gåvorna före honom, medan han själv stannade i lägret den natten.

Jakob kämpar vid Jabbok

²²Men Jakob steg upp samma natt och tog sina båda hustrur och sina båda slavinnor och sina elva söner och gick över Jabboks vadställe. ²³Han tog dem och förde dem över bäckravinen tillsammans med allt annat han ägde. ²⁴Och Jakob blev ensam kvar.

Då brottades en man med honom ända tills gryningen kom. ²⁵När han såg att han inte kunde övervinna Jakob, slog han honom på höftleden så att höften gick ur led medan han brottades med honom. ²⁶Och han sade: "Släpp mig, för gryningen är här." Men Jakob svarade: "Jag släpper dig inte förrän du välsignar mig." ²⁷Då sade han till honom: "Vad är ditt namn?" Han svarade: "Jakob." ²⁸Han sade: "Du ska inte längre heta Jakob utan Israel, för du har kämpat med Gud och med människor och segrat."

²⁹Och Jakob frågade: "Låt mig få veta ditt namn." Han svarade: "Varför frågar du efter mitt namn?" Och han välsignade honom där.

³⁰Jakob kallade platsen Peniel, för han tänkte: "Jag har sett Gud ansikte mot ansikte, och ändå har mitt liv skonats." ³¹När han hade kommit förbi Penuel såg han solen gå upp. Och han haltade på höften.

³²Därför äter Israels barn än i dag inte höftsenan som ligger på höftleden, eftersom han slog Jakob på höftleden, på höftsenan.

32:22 *Jabboks vadställe* Vattenrik biflod till Jordan, österut i höjd med Shekem.

32:28 *Israel* Betyder "kämpar med Gud" eller "regerar med Gud". Hos 12:4 förklarar segern som att han "grät och bad om nåd".

32:30 *Peniel* (även Penuel, vers 31) betyder "Guds ansikte".

Jakob möter Esau

33 ¹Jakob lyfte blicken och fick se Esau komma med fyrahundra man. Då fördelade han sina barn på Lea och Rakel och de båda slavinnorna. ²Han lät slavinnorna med deras barn gå främst, Lea med hennes barn efter dem och Rakel med Josef sist. ³Själv gick han framför dem och bugade sig sju gånger ner till jorden innan han kom fram till sin bror. ⁴Men Esau sprang emot honom och tog honom i famn, föll honom om halsen och kysste honom. Och de grät.

⁵När Esau fick se kvinnorna och barnen sade han: "Vilka är de här som du har med dig?" Han svarade: "Det är barnen som Gud har gett din tjänare." ⁶Då kom slavinnorna fram med sina barn och bugade sig. ⁷Efter dem kom Lea fram med sina barn och bugade sig. Till sist kom Josef och Rakel fram och bugade sig.

⁸Esau frågade: "Vad menade du med hela den skaran som jag mötte?" Han svarade: "Jag ville finna nåd för min herres ögon." ⁹Men Esau sade: "Jag har nog. Behåll det du har, min bror." ¹⁰"Nej, jag ber dig", svarade Jakob, "om jag har funnit nåd för dina ögon så ta emot gåvan av mig, eftersom jag har fått se ditt ansikte. Det är som om jag såg Guds eget ansikte när du tar emot mig så vänligt. ¹¹Ta emot gåvan som skickades till dig, för Gud har varit nådig mot mig och jag har allt." Och han bad honom så enträget att Esau tog emot den.

¹²Och Esau sade: "Nu bryter vi upp och drar vidare. Jag går framför dig." ¹³Men Jakob svarade honom: "Min herre ser själv att barnen är små och att jag har får och

kor med mig som ger di. Om man driver dem för hårt en enda dag så dör hela hjorden. ¹⁴Därför ber jag min herre att gå före sin tjänare, så kommer jag efter i den takt som boskapen framför mig klarar av och som barnen orkar med, tills jag kommer till min herre i Seir." ¹⁵Då sade Esau: "Låt mig lämna kvar en del av mitt folk hos dig." Men Jakob svarade: "Varför det? Låt mig bara finna nåd för min herres ögon."

¹⁶Samma dag vände Esau tillbaka och tog vägen till Seir. ¹⁷Men Jakob begav sig till Suckot och byggde sig där ett hus. Åt sin boskap gjorde han hyddor, och därför fick platsen namnet Suckot.

¹⁸Och Jakob kom på sin färd från Padan-Aram välbehållen till staden Shekem i Kanaans land och slog läger utanför staden. ¹⁹Den mark där han slog upp sitt tält köpte han för hundra kesitor av sönerna till Hamor, Shekems far. ²⁰Och han byggde där ett altare och kallade det El-Elohe-Israel.

Våldtäkten mot Dina

34 ¹Men Dina, den dotter som Lea hade fött åt Jakob, gick ut för att träffa flickorna i landet. ²Shekem som var son till hiven Hamor, fursten i landet, fick se henne och tog henne. Han låg med henne och förnedrade henne. ³Men hans hjärta fäste sig vid Jakobs dotter Dina. Han älskade flickan och talade vänligt med henne. ⁴Och Shekem sade till sin far Hamor: "Skaffa mig den flickan till hustru."

⁵Jakob fick höra att hans dotter Dina hade blivit orenad, men eftersom hans söner var ute på marken med boskapen teg Jakob tills de kom hem. ⁶Men Shekems far

33:3 *bugade sig sju gånger* En extraordinär ödmjukhet, t ex inför farao i Amarnabreven från 1300-talet f Kr.

33:17 *Suckot* Betyder "hyddor", en ort där floden Jabbok möter Jordan (jfr Dom 8:5f).

33:18 *Shekem* Abrahams första lägerplats i Kanaan (12:6), drygt 3 mil väster om Suckot.

33:19 *kesitor* En okänd, urgammal värdeenheter. Septuaginta: "lamm".

33:20 *El-Elohe-Israel* Betyder "Israels Gud är Gud".

34:4 *till hustru* Samlag före äktenskap betraktades som en "dårskap i Israel" (vers 7, jfr 5 Mos 22:21) men löstes ofta genom äktenskap (2 Mos 22:16f, 5 Mos 22:28f), dock inte med en olämplig partner som en avgudadyrkare (5 Mos 7:3f).

Hamor gick ut till Jakob för att tala med honom. ⁷När Jakobs söner kom hem från marken och fick höra vad som hänt, kände de sorg och vrede över vad Shekem gjort. Att han hade legat med Jakobs dotter var en dårskap i Israel, något som inte fick ske.

⁸Men Hamor talade med dem och sade: "Min son Shekem har fäst sig vid er syster. Ge henne åt honom till hustru. ⁹Gift in er hos oss. Ge oss era döttrar så kan ni ta våra döttrar till hustrur. ¹⁰Slå er ner hos oss och landet ska ligga öppet för er. Bo här och flytta omkring och skaffa er ägodelar." ¹¹Och Shekem sade till hennes far och hennes bröder: "Låt mig finna nåd för era ögon. Det ni begär vill jag ge er. ¹²Begär av mig hur stor brudgåva och annan gåva som helst. Jag vill ge vad ni fordrar av mig. Ge mig bara flickan till hustru."

¹³Jakobs söner svarade Shekem och hans far Hamor med list, eftersom han hade orenat deras syster Dina. ¹⁴De sade till dem: "Vi kan inte gå med på att ge vår syster åt en man som har förhud. Det skulle vara en skam för oss. ¹⁵Vi kan göra er till viljes bara på det villkoret att ni blir som vi och att alla män bland er låter omskära sig. ¹⁶Då ska vi ge er våra döttrar och ta era döttrar till hustrur, vi ska bo bland er och bli ett enda folk med er. ¹⁷Men om ni inte lyssnar till oss och inte låter er omskäras, kommer vi att ta vår syster och dra bort."

¹⁸Hamor och hans son Shekem tyckte att deras förslag lät bra. ¹⁹Och den unge mannen dröjde inte med att göra som de sade, eftersom han var kär i Jakobs dotter. Och han var mer ansedd i sin fars hus än någon annan.

²⁰Hamor och hans son Shekem gick till stadsporten och talade till männen i staden. De sade: ²¹"Dessa män är fredligt sinnade mot oss. De kan få bo i landet och flytta omkring här. Landet har ju gott om utrymme för dem. Vi tar deras döttrar till hus-

trur åt oss och ger dem våra döttrar. ²²Men endast på ett villkor kommer männen att göra oss till viljes och bo bland oss och bli ett enda folk med oss: att alla män hos oss blir omskurna liksom de är omskurna. ²³Då kommer deras boskap och egendom och alla deras dragdjur att tillhöra oss. Låt oss därför göra dem till viljes så att de bor kvar bland oss." ²⁴Och folket lydde Hamor och hans son Shekem. Alla män som bodde innanför stadsporten lät omskära sig.

²⁵Men på tredje dagen, när männen var sjuka av såren, tog Jakobs två söner Simeon och Levi, Dinas bröder, var sitt svärd och överföll oväntat staden och dödade alla av manligt kön. ²⁶Även Hamor och hans son Shekem dödade de med svärd och tog med sig Dina ut ur Shekems hus och gav sig i väg. ²⁷Och Jakobs söner gick fram över de slagna och plundrade staden eftersom deras syster hade blivit orenad. ²⁸De tog deras får, kor och åsnor, både det som fanns i staden och det som fanns ute på fälten. ²⁹Alla deras ägodelar och alla deras barn och kvinnor förde de bort som byte tillsammans med allt annat som fanns i husen.

³⁰Men Jakob sade till Simeon och Levi: "Ni har dragit olycka över mig och gjort mig förhatlig för dem som bor i landet, kananeerna och perisseerna. Jag har bara några få män. Nu går de samman mot mig och slår ihjäl mig. Både jag och mitt hus kommer att förgöras." ³¹Men de svarade: "Ska man då få behandla vår syster som en hora?"

Gud välsignar Jakob i Betel

35 ¹Gud sade till Jakob: "Gå upp till Betel och stanna där och res ett altare åt den Gud som uppenbarade sig för dig när du flydde för din bror Esau."

²Då sade Jakob till sitt husfolk och till alla som var med honom: "Gör er av med de främmande gudarna som ni har hos er.

34:20 *stadsporten* Platsen där de äldste samlades och beslut fattades (jfr 5 Mos 25:7f, Rut 4).

Rena er och byt kläder. ³Vi går upp till Betel. Där ska jag resa ett altare åt den Gud som svarade mig när jag var i nöd och som var med mig på vägen jag gick.” ⁴Och de gav Jakob alla främmande gudar de hade och alla sina örringar, och Jakob grävde ner dem under terebinten vid Shekem. ⁵Sedan bröt de upp, och en skräck från Gud kom över städerna runt omkring så att man inte förföljde Jakobs söner.

⁶Och Jakob kom till Luz, det vill säga Betel, i Kanaans land med allt folket som var med honom. ⁷Där byggde han ett altare och kallade platsen El-Betel, därför att Gud hade uppenbarat sig för honom där när han flydde för sin bror. ⁸Deborah, Rebeckas amma, dog och blev begravd under en ek nedanför Betel. Den fick namnet Gråteken.

⁹Gud visade sig på nytt för Jakob när han hade kommit tillbaka från Paddan-Aram, och han välsignade honom. ¹⁰Gud sade till honom: ”Ditt namn är Jakob. Men du ska inte längre heta Jakob, utan Israel ska vara ditt namn.” Och han gav honom namnet Israel.

¹¹Gud sade till honom: ”Jag är Gud den Allsmäktige. Var fruktsam och föröka dig. Ett folk, ja, många folk ska komma från dig, och kungar ska utgå från dig. ¹²Det land som jag gett till Abraham och Isak ger jag till dig. Och åt dina efterkommande ska jag ge detta land.” ¹³Sedan steg Gud upp från honom vid platsen där han hade talat med honom.

¹⁴Och Jakob reste en stod på platsen där Gud hade talat med honom, en stenstod. Han offrade dryckesoffer på den och

hällde olja över den. ¹⁵Jakob kallade platsen där Gud hade talat med honom Betel.

Rakel dör

¹⁶Sedan bröt de upp från Betel. När det var en bit kvar till Efrata började Rakel föda, och förlossningen var svår. ¹⁷När det var som svårast sade barnmorskan till henne: ”Var inte orolig! Du får en son den här gången också.” ¹⁸Men när hennes själ skulle lämna henne – hon var döende – gav hon honom namnet Ben-Oni. Men hans far kallade honom Benjamin.

¹⁹Rakel dog och begravdes vid vägen till Efrata, det vill säga Betlehem. ²⁰Jakob reste en stod på hennes grav. Det är den som än i dag kallas Rakels gravsten.

²¹Och Israel bröt upp därifrån och reste sitt tält på andra sidan Herdetornet. ²²Medan Israel bodde där i landet hände det att Ruben gick in till sin fars bihustru Bilha och låg med henne. Och Israel fick höra det.

Jakobs söner

Jakob hade tolv söner. ²³Leas söner var Ruben, Jakobs förstfödde, samt Simeon, Levi, Juda, Isaskar och Sebulon. ²⁴Rakels söner var Josef och Benjamin. ²⁵Rakels slavinna Bilhas söner var Dan och Naftali. ²⁶Leas slavinna Silpas söner var Gad och Asher. Detta var Jakobs söner, och de föddes åt honom i Paddan-Aram.

Isak dör

²⁷Jakob kom hem till sin far Isak i Mamre vid Kirjat-Arba, det vill säga Hebron, där

35:11 *många folk* Annan översättning: ”en församling av folk” (även i 28:3, 48:4).

35:14 *reste* Annan översättning: ”hade rest” (vid sitt första möte med Gud vid Betel, 28:18).

35:16 *förlossningen var svår* En mycket vanlig dödsorsak för antikens kvinnor.

35:18 *Ben-Oni* Betyder ”min smärtas son”.

35:18 *Benjamin* Betyder ”min högra hands son”, dvs ”lyckoson”.

35:20 *Rakels gravsten* Ett monument står i dag strax norr om Betlehem (jfr Matt 2:18). Graven förknippas också med Benjamins område längre norrut på samma väg (1 Sam 10:2, Jer 31:15).

35:22 *gick in till sin fars bihustru* Incest straffades längre fram med döden (3 Mos 20:11, 5 Mos 27:20).

Abraham och Isak hade bott som främlingar. ²⁸Och Isak levde hundraåttio år. ²⁹Sedan gav han upp andan och dog och samlades till sitt folk, gammal och mätt på att leva. Hans söner Esau och Jakob begravde honom.

IX. ESAUS FORTSATTA HISTORIA 36:1-37:1

36 ¹Detta är Esaus fortsatta historia, det vill säga Edoms.

²Esau hade tagit sig hustrur bland Kanaans döttrar: Ada, hetiten Elons dotter, och Oholibama, dotter till Ana och sondotter till hivén Sibon, ³samt Basemat, dotter till Ismael och syster till Nebajot. ⁴Ada födde Elifas åt Esau, och Basemat födde Reguel. ⁵Oholibama födde Jeush, Jalam och Kora. Detta var Esaus söner som föddes åt honom i Kanaans land.

⁶Esau tog med sig sina hustrur, sina söner och döttrar och allt sitt husfolk, sin boskap, alla sina dragdjur och all annan egendom som han skaffat sig i Kanaans land och flyttade till ett annat land, bort från sin bror Jakob. ⁷De hade nämligen så mycket ägodelar att de inte kunde bo tillsammans. Landet där de bodde räckte inte till åt dem båda, på grund av deras boskapshjordar. ⁸Esau bosatte sig i Seirs bergsbygd. Esau är densamme som Edom.

Esaus släkt

⁹Detta är Esaus fortsatta historia. Han blev stamfar till edomiterna i Seirs bergsbygd. ¹⁰Och detta är namnen på Esaus söner: Elifas, son till Esaus hustru Ada, och Reguel, son till Esaus hustru Basemat.

¹¹Elifas söner var Teman, Omar, Sefo, Gatam och Kenas. ¹²Timna, som var bihustru till Elifas, Esaus son, födde Amalek åt Elifas. Dessa var söner till Esaus hustru Ada.

¹³Reguels söner var Nahat och Sera, Shamma och Missa. Dessa var söner till Esaus hustru Basemat.

¹⁴Esaus hustru Oholibama, dotter till Ana och sondotter till Sibon, födde åt Esau sönerna Jeush, Jalam och Kora.

¹⁵Detta var stamfurstarna bland Esaus söner: Elifas, Esaus förstföddes, söner var furstarna Teman, Omar, Sefo, Kenas, ¹⁶Kora, Gatam och Amalek. Dessa furstar härstammade från Elifas i Edoms land. De var söner till Ada.

¹⁷Detta var Reguels, Esaus sons, söner: furstarna Nahat, Sera, Shamma och Missa. Dessa furstar härstammade från Reguel i Edom och var söner till Esaus hustru Basemat.

¹⁸Detta var Esaus hustru Oholibamas söner: furstarna Jeush, Jalam och Kora. Dessa furstar härstammade från Oholibama, Anas dotter och Esaus hustru.

¹⁹Dessa var Esaus söner och deras stamfurar. Esau är densamme som Edom.

Seirs släkt

²⁰Detta var horén Seirs söner, landets tidigare invånare: Lotan, Shobal, Sibon, Ana, ²¹Dishon, Eser och Dishan. Dessa var horeernas stamfurar, Seirs söner i Edoms land.

²²Lotans söner var Hori och Hemam, och Lotans syster var Timna. ²³Shobals söner var Alvan, Manahat och Ebal, Sefo och Onam. ²⁴Sibons söner var Aja och Ana. Det var den Ana som fann de varma källorna i öknen när han vaktade sin far Sibons åsnor.

35:28 *Isak levde hundraåttio år* Ca 2066-1886 f Kr.

36:2 *Ada, hetiten Elons dotter* Kallades enligt 26:34 också Basemat. Kanske används här namnet Ada ("smycke") för att skilja henne från Abrahams sondotter Basemat (vers 3), som också bar namnet Mahalat (28:9).

36:10 *Esaus söner* Namnen förknippas med arabiska stammar öster och söder om israeliternas område.

36:12 *Amalek* Längre fram israeliternas arvförande (se 2 Mos 17:8f, 5 Mos 25:17f, 1 Sam 15:2f).

36:24 *de varma källorna* Annan översättning, enligt judisk tradition: "mulåsnorna" (hårdig korsning mellan åsna och häst, högt prisad under antiken, jfr 1 Kung 1:33).

²⁵Anas barn var Dishon och Oholibama, Anas dotter. ²⁶Dishons söner var Hemdan, Esban, Jitran och Keran. ²⁷Eserns söner var Bilhan, Saavan och Akan. ²⁸Dishans söner var Us och Aran.

²⁹Horeernas stamfurstar var Lotan, Shobal, Sibon, Ana, ³⁰Dishon, Eser och Dishan. Dessa var horeernas stamfurstar i Seirs land, varje furste för sig.

Edoms kungar

³¹Detta är de kungar som regerade i Edoms land innan någon kung regerade över israeliterna.

³²Beors son Bela var kung i Edom, och hans stad hette Dinhaba. ³³När Bela dog blev Jobab, Seras son, från Bosra, kung efter honom. ³⁴När Jobab dog blev Husham från temaneernas land kung efter honom. ³⁵När Husham dog blev Hadad, Bedads son, kung efter honom. Det var han som slog midjaniterna på Moabs mark, och hans stad hette Avit. ³⁶När Hadad dog blev Samla från Masreka kung efter honom. ³⁷När Samla dog blev Saul från Rehobot vid floden kung efter honom. ³⁸När Saul dog blev Baal-Hanan, Akbors son, kung efter honom. ³⁹När Akbors son Baal-Hanan dog blev Hadar kung efter honom. Hans stad hette Pagu och hans hustru hette Mehetabel, dotter till Matred som var dotter till Me-Sahab.

⁴⁰Detta är namnen på Esaus stamfurstar efter deras släkter och orter: furstar: Timna, Alva, Jetet, ⁴¹Oholibama, Ela, Pinon, ⁴²Kenas, Teman, Mibsar, ⁴³Magdiel och Iram. Dessa var alltså Edoms furstar efter deras boplatser i landet de tog i besittning. Edom är densamme som Esau, edomiternas stamfar.

37 ¹Men Jakob bosatte sig i Kanaans land, där hans far hade bott som främling.

X. JAKOBS FORTSATTA HISTORIA 37:2-50:26

Josef och hans bröder

²Detta är Jakobs fortsatta historia. När Josef var sjutton år vallade han fåren tillsammans med sina bröder. Som ung hjälpte han sönerna till Bilha och Silpa, sin fars hustrur. Och Josef berättade för deras far allt ont som sades om dem.

³Israel älskade Josef mer än alla sina andra söner, eftersom han hade fått honom på sin ålderdom. Han lät göra en hellång dräkt åt honom. ⁴När hans bröder såg att deras far älskade honom mer än alla hans bröder, hatade de honom och kunde inte tala vänligt med honom.

Josefs drömmar

⁵Josef hade en dröm som han berättade för sina bröder. Efter det hatade de honom ännu mer. ⁶Han sade till dem: "Hör vilken dröm jag har haft. ⁷Vi var och band kärvar på åkern. Då reste sig min kärve upp och blev stående, och era kärvar ställde sig runt omkring och bugade sig för min kärve." ⁸Men hans bröder sade till honom: "Ska du bli vår kung? Ska du härska över oss?" Och de hatade honom ännu mer på grund av hans drömmar och det som han sagt.

⁹Sedan fick han en annan dröm som han berättade för sina bröder. "Lyssna", sade han, "jag har haft en dröm till. Jag drömde att solen och månen och elva stjärnor bugade sig för mig." ¹⁰När han berättade

36:39 *Hadad* Andra handskrifter: "Hadad".

37:2 *Josef* Framhålls av Stefanus i Apg 7:9f som en parallell till Kristus: älskad och sänd av sin far men förkastad i avund av bröderna och såld till hedningarna, störtad i jordens djup men upphöjd till härskarens högra sida, däriifrån välsignande både hedningar och sina bröder, etc.

37:2 *När Josef var sjutton år* Ca 1898 f Kr (jfr 41:46).

37:3 *hellång* Annan översättning (så Septuaginta): "färggrann". I samtida egyptiska gravmålningar (t ex vid Beni Hasan) framställs män från Kanaans land i långärmade, färggrant broderade dräkter.

detta för sin far och sina bröder, tillrättavisade hans far honom och sade: "Vad är det för en dröm du har haft? Skulle jag och din mor och dina bröder komma och buga oss ner till jorden för dig?" ¹¹Bröderna blev avundsjuka på honom, men hans far lade det på minnet.

Josef blir såld till Egypten

¹²Och hans bröder gick för att valla sin fars får i Shekem. ¹³Då sade Israel till Josef: "Se, dina bröder vallar fåren i Shekem. Jag vill sända dig till dem." Han svarade: "Jag är redo." ¹⁴Israel sade till honom: "Gå och se efter om allt är väl med dina bröder och med fåren. Kom sedan tillbaka till mig med besked." Så sände han i väg honom från Hebrons dal, och han kom till Shekem.

¹⁵Där mötte han en man medan han irrade omkring på fältet. Mannen frågade honom vad han sökte. ¹⁶Han svarade: "Jag letar efter mina bröder. Säg mig var de vallar sin hjord." ¹⁷Mannen svarade: "De har gått härifrån. Jag hörde dem säga att de skulle gå till Dotan." Då gick Josef vidare efter sina bröder och fann dem i Dotan.

¹⁸Men när de såg honom på avstånd, innan han kommit fram till dem, började de prata om att döda honom. ¹⁹De sade till varandra. "Där kommer drömmaren: ²⁰Kom nu, så dödar vi honom och kastar honom i en brunn! Sedan kan vi säga att ett vilddjur åt upp honom. Så får vi se hur det går med hans drömmar!" ²¹Men när Ruben hörde det, ville han rädda honom från dem och sade: "Vi kan inte slå ihjäl honom." ²²Och han fortsatte: "Spill inte

blod! Kasta ner honom i brunnen här i öknen, men bär inte hand på honom!" Han ville nämligen rädda honom från dem och föra honom tillbaka till hans far.

²³När Josef kom fram till sina bröder, slet de av honom den hellånga dräkten som han hade på sig. ²⁴Och de tog honom och kastade honom i brunnen. Den var tom, det fanns inget vatten i den. ²⁵Sedan satte de sig ner för att äta.

Då fick de se en karavan med ismaeliter som kom från Gilead. Deras kameler var lastade med dragantgummi, balsam och ladanum, och de var på väg ner till Egypten. ²⁶Då sade Juda till sina bröder: "Vad vinner vi på att döda vår bror och dölja hans blod? ²⁷Kom, vi säljer honom till ismaeliterna! Vår hand ska inte komma vid honom, han är ju vår bror, vårt eget kött och blod." Och bröderna lyssnade på honom. ²⁸När de midjanitiska köpmännen kom förbi, drog de upp Josef ur brunnen. De sålde honom för tjugo siklar silver till ismaeliterna, som förde Josef till Egypten.

²⁹När Ruben kom tillbaka till brunnen, se, då fanns inte Josef där. Då rev han sönder sina kläder ³⁰och gick tillbaka till sina bröder och sade: "Pojken är inte där! Vart ska jag nu ta vägen?"

³¹Men de slaktade en bock och tog Josefs dräkt och doppade den i blodet. ³²Sedan skickade de hem den hellånga dräkten till sin far och lät säga: "Den här har vi hittat. Se efter om det är din sons dräkt." ³³Och han kände igen den och sade: "Det är min sons dräkt! Ett vilddjur har ätit upp honom. Josef är säkert ihjälriven."

37:12 *valla ... i Shekem* I de svalare högländerna fanns bete även under den torra sommaren.

37:17 *Dotan* Stad drygt två mil norr om Shekem (2 Kung 6:13) med goda betesmarker omkring.

37:24 *brunnen ... tom* Torra brunnar eller cisterner användes ofta som fånghålor (jfr Jer 38:6, Sak 9:11).

37:25 *karavan* Shekem och Dotan låg vid den stora karavanvägen mellan Egypten och Mesopotamien.

37:25 *dragantgummi, balsam och ladanum* Olika typer av väldoftande kådor.

37:28 *tjugo siklar silver* Drygt 200 gram, ungefär två årslöner för arbetaren (Dom 17:10). Detta var ett vanligt pris för en slav enligt t ex Hammurabis lag (jfr 3 Mos 27:5).

37:28 *ismaeliterna* Troligen en undergrupp eller ett alternativt namn för midjaniterna. De två benämningarna används om vartannat (jfr 37:36, 39:1, Dom 8:22, 24).

³⁴Och Jakob rev sönder sina kläder, svepte säcktyg om sina höfter och sörjde sin son under lång tid. ³⁵Alla hans söner och döttrar kom för att trösta honom, men han ville inte låta sig tröstas utan sade: "Jag ska med sorg fara ner i dödsriket till min son." Så grät hans far över honom.

³⁶Men midjaniterna sålde Josef i Egypten till Potifar, som var hovman hos farao och befälhavare för livvakterna.

Juda och Tamar

38 ¹Vid den tiden lämnade Juda sina bröder och slöt sig till en man i Adullam som hette Hira. ²Där fick Juda se dottern till en kananeisk man som hette Shua. Han tog henne till sig och gick in till henne. ³Hon blev havande och födde en son som fick namnet Er. ⁴Sedan blev hon havande igen och födde en son som hon gav namnet Onan. ⁵Hon födde ännu en son och gav honom namnet Shela. När han föddes var Juda i Kesib.

⁶Juda tog åt Er, sin förstfödde, en hustru som hette Tamar. ⁷Men Judas förstfödde Er var ond i HERRENS ögon, och HERREN dödade honom. ⁸Då sade Juda till Onan: "Gå in till din brors hustru, gift dig med henne i din brors ställe och skaffa avkomma åt din bror." ⁹Men Onan visste att avkomman inte skulle bli hans egen, så han lät säden spillas på jorden varje gång han låg med sin brors hustru, detta för att inte ge avkomma åt sin bror. ¹⁰Det Onan gjorde var ont i HERRENS ögon, och han dödade också honom. ¹¹Då sade Juda till sin sonhustru Tamar: "Stanna som änka i din fars hus tills min son Shela blir vuxen." Han

var nämligen rädd att också denne skulle dö liksom hans bröder. Tamar gick då tillbaka till sin fars hus och stannade där.

¹²En lång tid därefter dog Shuas dotter, Judas hustru. Efter sorgetidens slut gick Juda med sin vän adullamiten Hira upp till Timna, till dem som klippte hans får.

¹³När man berättade för Tamar att hennes svärfar var på väg till Timna för att klippa fåren, ¹⁴lade hon av sig änkekläderna, tog på sig en slöja och satte sig vid porten till Enajim på vägen till Timna. Hon såg nämligen att Shela var fullvuxen och att man ändå inte gav henne till hustru åt honom.

¹⁵När Juda fick se henne trodde han att hon var prostituerad, eftersom hon hade täckt för sitt ansikte. ¹⁶Han vek av till henne där hon satt vid vägen, och sade: "Får jag gå in till dig?" Han visste inte att det var hans sonhustru. Hon svarade: "Vad vill du ge mig för att få gå in till mig?" ¹⁷Han sade: "Jag skickar dig en killing ur min hjord." Hon svarade: "Ja, om du ger mig pant tills du skickar den." ¹⁸Han sade: "Vad ska jag då ge dig i pant?" Hon svarade: "Din signetring med kedja och staven som du har i handen." Då gav han henne detta och gick in till henne, och hon blev havande genom honom. ¹⁹Sedan gick hon därifrån och lade av sig slöjan och tog på sig änkekläderna igen.

²⁰Juda skickade killingen med sin vän adullamiten för att få tillbaka panten av kvinnan, men denne hittade henne inte.

²¹Han frågade männen på platsen var tempelflickan fanns, hon som satt vid vägen i Enajim, men de svarade att det inte hade funnits någon tempelflicka där. ²²Och han

37:34 *rev sönder sina kläder, svepte säcktyg* Uttryck för djup sorg (jfr Est 4:1, Job 1:20).

37:36 *midjaniterna* Så Septuaginta. Masoretiska textens vokalisering: "medaniterna" (släktingar till midjaniterna, jfr 1 Mos 25:2).

38:1 *Adullam* Ort strax nordväst om Hebron i Juda bergsbygd (jfr 1 Sam 22:1).

38:6 *Tamar* Betyder "dadelpalm". Hon nämns i Matt 1:3 som förmoder till Jesus.

38:8 *i din brors ställe* Svågeräktenskap reglerades senare i 5 Mos 25:5f (jfr Rut 4:5 med not).

38:14 *änkekläderna* Tecken på en änkas särskilda rätt till försörjning (5 Mos 24:19f, Rut 2).

38:15 *prostituerad* Kananeiska "tempelflickor" (vers 21) bar brudslöja som brudar till Baal och erbjöd fruktbarsriter. Seden blev strängt förbjuden bland israeliterna (5 Mos 23:17).

38:18 *signetring* Användes för namnteckning, en intimt personlig ägodel (jfr Höga V 8:6).

kom tillbaka till Juda och sade: "Jag har inte hittat henne. Dessutom säger folket på orten att det inte funnits någon tempelflicka där." ²³Då sade Juda: "Hon får behålla det så skämmer vi inte ut oss. Jag har nu skickat killingen, men du har inte hittat henne."

²⁴Ungefär tre månader senare fick Juda höra: "Din sonhustru Tamar har begått otukt och dessutom blivit havande genom sin otukt." Då sade Juda: "För ut henne och bränn henne!" ²⁵Men när hon skulle föras ut skickade hon bud till sin svärfar och lät säga: "Genom en man som äger dessa saker är jag havande. Se efter vem som äger den här signetringen med kedja och den här staven." ²⁶Och Juda kände igen dem och sade: "Hon har rätten på sin sida, inte jag, eftersom jag inte har gett henne åt min son Shela." Men han låg aldrig mer med henne.

²⁷När hon skulle föda, se, då fanns det tvillingar i hennes moderliv. ²⁸Vid födseln stack den ene fram en hand. Då tog barnmorskan en röd tråd och band den om hans hand och sade: "Han kom ut först." ²⁹Men när han sedan drog tillbaka handen kom hans bror ut. Då sade hon: "Varför har du trängt dig fram?" Och han fick namnet Peres. ³⁰Därefter kom hans bror ut, han som hade den röda tråden om sin hand. Och han fick namnet Sera.

Josef hos Potifar

39 ¹Josef hade förts ner till Egypten. Och Potifar, en egyptisk man som var hovman hos farao och befälhavare för livvakterna, köpte honom av ismaeliterna som hade fört honom dit. ²HERREN var med Josef, och han blev en man som lyckades med allt. Han var i sin egyptiske herres hus, ³och hans herre såg att HERREN var med honom, eftersom HERREN lät allt han

gjorde lyckas i hans hand. ⁴Josef fann nåd för Potifars ögon och fick betjäna honom. Potifar satte honom över hela sitt hus och lämnade allt han ägde i Josefs händer. ⁵Från den stund han satte honom över sitt hus och alla sina ägodelar, välsignade HERREN egyptierns hus för Josefs skull. HERRENS välsignelse vilade över allt som var hans, både hemma och ute på marken. ⁶Och han lämnade allt i Josefs händer. Med honom som hjälp bekymrade han sig inte om något annat än maten som han åt.

Josef var välväxt och såg bra ut. ⁷Efter en tid hände det att hans herres hustru kastade sina blickar på honom och sade: "Ligg med mig!" ⁸Men han vägrade och sade till sin herres hustru: "När min herre har mig i sin tjänst bekymrar han sig inte om något i huset. Allt han äger har han lämnat i mina händer. ⁹Här i huset har han inte större makt än jag, och han har inte nekat mig någonting, utom dig eftersom du är hans hustru. Hur skulle jag då kunna göra något så ont och synda mot Gud?" ¹⁰Och fast hon talade så till Josef dag efter dag, lyssnade han inte på henne. Han ville inte ligga hos henne eller vara tillsammans med henne.

¹¹Men en dag kom han in i huset för att utföra sitt arbete, och ingen av husfolket var därinne. ¹²Då grep hon honom i manteln och sade: "Ligg med mig!" Men han lämnade manteln i hennes hand och flydde och sprang ut. ¹³När hon såg att han hade lämnat manteln i hennes hand och flytt, ¹⁴ropade hon på sitt husfolk och sade till dem: "Se här! Han har tagit hit till oss en hebreisk man som vill roa sig med oss. Han kom in till mig och ville ligga med mig. Men jag skrek högt, ¹⁵och när han hörde hur jag höjde rösten och skrek, lämnade han manteln hos mig och flydde och sprang ut."

38:24 *bränn henne* Det strängaste straffet som senare endast gällde prästdöttrar (3 Mos 21:9).

38:26 *låg aldrig mer med henne* Ordagrant: "kände henne aldrig mer" (jfr not till 4:1).

39:14 *roa sig med oss* Hebr. *sachéq* kan ha sexuell anspelning (jfr 1 Mos 26:8, 2 Mos 32:6).

¹⁶Sedan lät hon hans mantel ligga kvar hos sig tills hans herre kom hem. ¹⁷Då berättade hon samma sak för honom. Hon sade: "Den hebreiske tjänaren som du har tagit hit till oss, han kom in till mig för att roa sig med mig. ¹⁸Men när jag höjde rösten och ropade, lämnade han sin mantel hos mig och flydde ut." ¹⁹När Josefs herre hörde sin hustru berätta för honom att hans tjänare hade gjort så mot henne, blev han rasande ²⁰och satte Josef i fängelset, platsen där kungens fångar hölls fängslade. Där satt Josef i fängelset.

²¹Men HERREN var med Josef, och han gav honom nåd och lät honom bli vänligt bemött av föreståndaren för fängelset. ²²Han lät Josef ha ansvar för alla fångar i fängelset och göra allt som skulle göras där. ²³Föreståndaren för fängelset bekymrade sig inte om något som Josef hade hand om, eftersom HERREN var med honom och lät honom lyckas i allt han gjorde.

Hovmästarens och bagarens drömmar

40 ¹En tid därefter hände det att den egyptiske kungens munskänk och hans bagare förbröt sig mot sin herre, kungen av Egypten. ²Farao blev arg på sina båda hovmän, överste munskänken och förste bagaren, ³och satte dem i förvar hos befälhavaren för livvakterna, i fängelset där Josef satt fången. ⁴Befälhavaren för livvakterna utsåg Josef att betjäna dem och de satt där i förvar en tid.

⁵Medan de satt i fängelset hade den egyptiske kungens munskänk och hans bagare samma natt var sin dröm, var och en med sin särskilda tydning. ⁶När Josef kom in till dem på morgonen såg han att de var upprörda. ⁷Han frågade faraos hovmän som satt i förvar med honom i hans herres hus: "Varför ser ni så sorgsna ut i dag?" ⁸De svarade honom: "Vi har haft en

dröm och det finns ingen som kan tyda den." Josef sade till dem: "Att ge tydningen är Guds sak. Berätta för mig."

⁹Då berättade överste munskänken sin dröm för Josef och sade: "Jag drömde att jag såg en vinstock framför mig. ¹⁰På vinstocken fanns tre rankor, och knappt hade den skjutit skott förrän blommorna slog ut och klasarna bar mogna druvor. ¹¹Jag hade faraos bågare i handen, och jag tog druvorna och pressade dem i faraos bågare. Sedan satte jag bågaren i faraos hand." ¹²Josef sade till honom: "Här är tydningen: De tre rankorna betyder tre dagar. ¹³Om tre dagar ska farao upphöja ditt huvud och ge dig din plats tillbaka. Du ska få ge farao bågaren i handen som förut när du var hans munskänk. ¹⁴Men tänk på mig när det går bra för dig. Visa barmhärtighet mot mig och påminn farao om mig och hjälp mig ut ur det här huset. ¹⁵Jag blev bortrövad från hebreernas land, och här har jag heller inte gjort något som jag skulle bli satt i fängelse för."

¹⁶När förste bagaren såg att Josef hade gett en god tydning, sade han till honom: "Jag hade också en dröm, och där bar jag tre korgar med vetebröd på huvudet. ¹⁷I den översta korgen fanns det alla slags bakverk som farao brukar äta. Men fåglarna åt dem ur korgen på mitt huvud." ¹⁸Då sade Josef: "Här är tydningen: De tre korgarna betyder tre dagar. ¹⁹Om tre dagar ska farao upphöja ditt huvud och ta av dig det. Han ska hänga upp dig på trä, och fåglarna ska äta ditt kött."

²⁰Tre dagar därefter var det faraos födelsedag, och han höll en fest för alla sina tjänare. Då upphöjde han bland sina tjänare både överste munskänkens huvud och förste bagarens. ²¹Han lät överste munskänken få tillbaka sin tjänst och sätta bågaren i faraos hand igen, ²²men förste

40:1 En tid därefter Ca 1887 f Kr (jfr 41:1, 46).

40:1 *munskänk* Kungens personlige servitör och avsmakare som förvissar sig om att vinet inte är förgiftat, en mycket betrodd ställning (jfr Neh 1:11f).

bagaren lät han hänga, så som Josef hade uttytt för dem.

²³Men överste munskänken kom inte ihåg Josef utan glömde honom.

Faraos drömmar

41 ¹Efter två år hände det att farao drömde att han stod vid Nilen. ²Han såg sju kor, vackra och feta, komma upp ur floden, och de betade i vassen. ³Sedan såg han sju andra kor, fula och magra, komma upp ur floden. De ställde sig bredvid de andra korna på flodstranden, ⁴och de fula och magra korna åt upp de sju vackra och feta korna. Därefter vaknade farao.

⁵Men han somnade igen och såg då i drömmen sju ax, frodiga och vackra, som växte på samma strå. ⁶Sedan såg han sju andra ax skjuta upp, tunna och svedda av östanvinden. ⁷Och de sju tunna axen slukade de sju frodiga och fulla axen. Sedan vaknade farao, och se, det var en dröm.

⁸På morgonen var han orolig till sinnes, och han skickade efter och kallade till sig Egyptens alla spåmän och vise män. Farao berättade sina drömmar för dem, men det fanns ingen som kunde tyda dem för honom. ⁹Då sade överste munskänken till farao: "I dag måste jag påminna om mina synder. ¹⁰När farao en gång var arg på sina tjänare, satte han mig och förste bagaren i förvar hos befälhavaren för livvakterna. ¹¹Då hade vi båda samma natt var sin dröm, och våra drömmar hade var sin särskilda tydning. ¹²Tillsammans med oss fanns där en ung hebré som var tjänare hos befälhavaren för livvakterna. Vi berättade våra drömmar för honom och han tydde dem för oss. Han tydde vad var och en av oss hade drömt, ¹³och som han

tydde för oss, så blev det. Jag fick tillbaka min tjänst och den andre hängdes."

¹⁴Då skickade farao bud efter Josef. Man skyndade sig att hämta ut honom ur fängelset, och han fick raka sig och byta kläder och kom sedan inför farao. ¹⁵Farao sade till Josef: "Jag har haft en dröm, och det finns ingen som kan tyda den. Men jag har hört om dig att när du får höra en dröm så kan du tyda den." ¹⁶Josef sade till farao: "Inte jag, men Gud kan ge farao ett gynnsamt svar."

¹⁷Då sade farao till Josef: "Jag drömde att jag stod på Nilens strand. ¹⁸Jag såg sju kor, vackra och feta, komma upp ur floden, och de betade i vassen. ¹⁹Sedan såg jag sju andra kor komma upp, klena och mycket fula och magra. Jag har aldrig sett så fula kor i hela Egyptens land. ²⁰Och de magra och fula korna åt upp de sju första, feta korna. ²¹Men när de hade svalt dem, märktes inte att de hade ätit upp dem. De var lika fula som förut. Sedan vaknade jag.

²²Men jag drömde igen och såg då sju ax, fullmatade och vackra, växa på samma strå. ²³Sedan såg jag sju andra ax skjuta upp, torra och tunna och svedda av östanvinden. ²⁴Och de tunna axen slukade de sju vackra axen. Detta har jag talat om för spåmännen, men ingen kunde förklara det för mig."

²⁵Då sade Josef till farao: "Faraos drömmar har en och samma betydelse. Gud har visat farao vad han tänker göra. ²⁶De sju vackra korna betyder sju år, och de sju vackra axen betyder också sju år. Drömmarna har en och samma betydelse. ²⁷De sju magra och fula korna som kom upp efter dem betyder sju år, likaså de sju tomma axen som var svedda av östanvinden. Det ska komma sju hungerår.

41:14 *raka sig* Egyptier rakade ofta av sig både skägg och hår, medan semiter lät båda växa (3 Mos 19:27). Att raka av allt var en hygienisk åtgärd (3 Mos 14:9).

41:27 *hungerår* Tack vare Nilfloden var Egypten regionens kornbod som sällan drabbades av svält (12:10). Ett exempel på en tid av svält i Egypten nämns i "Nefertis syner", en skrift ca hundra år äldre än Josefs upphöjelse 1885 f Kr.

²⁸Det var det jag menade när jag sade till farao: Gud har låtit farao veta vad han tänker göra. ²⁹Sju år ska komma med stort överflöd över hela Egyptens land. ³⁰Men efter dem ska det komma sju hungerår så att man glömmer allt det överflöd som var i Egypten, och svälten ska ödelägga landet. ³¹Man ska inte minnas överflödet som var i landet på grund av den svält som sedan kommer, för den ska bli mycket svår. ³²Och att farao har haft drömmen två gånger betyder att det är fast bestämt av Gud och att han låter det komma snart.

³³Därför bör farao utse en förständig och vis man och sätta honom över Egyptens land. ³⁴Farao bör också sätta förvaltare över landet och ta upp en femtedel av skörden i Egypten under de sju överflödsåren. ³⁵Under de kommande goda åren ska de samla in allt ätbart och lagra och förvara säd under faraos tillsyn i städerna. ³⁶Det ska finnas förråd av livsmedel för landet under de sju hungerår som ska drabba Egypten. Då behöver inte landet gå under genom svälten."

Josef upphöjs

³⁷Detta tilltalade farao och alla hans tjänare, ³⁸och han sade till dem: "Finns det någon som har Guds ande som denne man?" ³⁹Och farao sade till Josef: "Eftersom Gud har uppenbarat allt detta för dig, så finns det ingen som är så förständig och vis som du. ⁴⁰Du ska styra över mitt hus, och allt mitt folk ska rätta sig efter dina befallningar. Bara när det gäller tronen ska jag vara högre än du." ⁴¹Och farao sade till Jo-

sef: "Se, jag sätter dig över hela Egyptens land." ⁴²Och farao tog av ringen från sin hand och satte den på Josefs hand, och han klädde honom i kläder av fint linne och hängde en kedja av guld runt hans hals. ⁴³Han lät honom åka i vagnen närmast efter sin egen och man ropade "Abrek!" framför honom. Så satte farao honom över hela Egyptens land.

⁴⁴Sedan sade farao till Josef: "Jag är farao. Utan din vilja ska ingen i Egyptens land lyfta hand eller fot." ⁴⁵Farao gav Josef namnet Safenat-Panéa och gav honom till hustru Asenat, dotter till Poti-Fera, prästen i On. Sedan reste Josef omkring i Egyptens land.

⁴⁶Josef var trettio år när han stod inför farao, Egyptens kung. Han lämnade farao och reste omkring i hela Egypten. ⁴⁷Under de sju goda åren gav landet skörd i överflöd, ⁴⁸och under dessa sju år samlade Josef in allt ätbart och lagrade det i städerna. I varje stad lagrade han den föda som kom från fälten runt omkring. ⁴⁹På så sätt samlade Josef så mycket säd som det finns sand i havet. Till sist slutade han att hålla räkning på den, för den kunde inte räknas.

⁵⁰Innan hungeråren kom föddes två söner åt Josef. De föddes av Asenat, dotter till Poti-Fera, prästen i On. ⁵¹Josef gav den förstfödde namnet Manasse, "för", sade han, "Gud har låtit mig glömma all min olycka och hela min fars hus." ⁵²Den andre gav han namnet Efraim, "för", sade han, "Gud har gjort mig fruktsam i mitt lidandes land."

41:40 *styra* Josef är den förste kände semiten som upphöjs till en sådan position i Egypten. Det blev vanligare under hyksostiden (1750-1550 f Kr). Även den monoteistiske farao Akhenaten (ca 1353-1336 f Kr) hade en liknande semitisk minister vid namn Tutu.

41:42 *ringen* Med denna kunde Josef signera i faraos namn (jfr 1 Kung 21:8, Est 3:10, 8:2).

41:43 *Abrek* Betydelsen oviss, kanske "knäböj".

41:45 *Safenat-Panéa* Betydelsen oviss, kanske egyptiska för "Gud har talat, han ska leva" eller "den som känner hemligheter".

41:45 *prästen i On* Den inflytelserike översteprästen för solguden Ra. On låg 1,5 mil norr om Kairo.

41:46 *Josef var trettio år* Ca 1885 f Kr (jfr 45:6, 47:28).

41:51 *Manasse* Anknyter till det hebreiska ordet för "glömma".

41:52 *Efraim* Anknyter till det hebreiska ordet för "göra fruktsam".

⁵³Men de sju överflödsåren i Egypten tog slut. ⁵⁴Och så började de sju hungeråren som Josef hade förutsagt. Det blev svält i alla länder, men i Egypten fanns det bröd överallt. ⁵⁵Och när hela Egyptens land började hungra och folket ropade till farao efter bröd, sade han till alla egyptierna: "Gå till Josef och gör som han säger!" ⁵⁶När svälten hade brett ut sig över hela landet, öppnade Josef alla förrådshus och sålde säd till egyptierna. Men svälten blev allt svårare i Egypten. ⁵⁷Och man kom från hela världen till Josef i Egypten för att köpa säd, för svälten var svår i hela världen.

Josefs bröder i Egypten

42 ¹När Jakob fick veta att det fanns säd i Egypten, sade han till sina söner: "Varför står ni bara och ser på varann?" ²Och han fortsatte: "Jag har hört att det finns säd i Egypten. Res dit och köp säd åt oss, så att vi överlever och inte dör." ³Då reste tio av Josefs bröder ner för att köpa säd i Egypten.

⁴Jakob skickade inte Josefs bror Benjamin med de andra bröderna, för han var rädd att det skulle hända honom någon olycka. ⁵Så var också Israels söner bland dem som kom för att köpa säd, eftersom det rådde svält i Kanaans land.

⁶Josef var nu den som hade makten i landet, och det var han som sålde säd till allt folket. Då kom Josefs bröder dit och bugade sig för honom med ansiktena mot jorden. ⁷När Josef såg sina bröder kände han igen dem. Men han låtsades att han var en främling för dem och tilltalade dem hårt och frågade dem: "Var kommer ni ifrån?" De svarade: "Från Kanaans land för att köpa säd." ⁸Trots att Josef kände igen sina bröder kände de inte igen honom. ⁹Då tänkte Josef på drömmarna som

han hade haft om dem. Han sade till dem: "Ni är spejare. Ni har kommit för att se var landet saknar skydd." ¹⁰De svarade honom: "Nej, herre, dina tjänare har kommit för att köpa mat. ¹¹Vi är alla söner till en och samme man. Vi är hederliga män, dina tjänare är inga spejare."

¹²Men han sade till dem: "Jo, ni har kommit för att ta reda på var landet saknar skydd." ¹³De svarade: "Vi, dina tjänare, är tolv bröder, söner till en och samme man i Kanaans land. Den yngste är hemma hos vår far och en lever inte längre." ¹⁴Josef sade till dem: "Det är som jag har sagt er. Ni är spejare. ¹⁵Så här ska jag pröva er: Så sant farao lever, ni slipper inte härifrån om inte er yngste bror kommer hit. ¹⁶En av er måste gå och hämta hit er bror, medan ni andra stannar som fångar. Så kan jag pröva om ni har talat sanning. Annars är ni spejare, så sant farao lever." ¹⁷Sedan höll han dem i förvar i tre dagar.

¹⁸På tredje dagen sade Josef till dem: "Om ni vill leva så gör så här, för jag fruktar Gud. ¹⁹Om ni är hederliga män, låt då en av era bröder stanna som fånge i huset där ni satt fängslade. Men ni andra får resa i väg och ta hem säden som ni köpt till hjälp mot svälten hos er. ²⁰Ta sedan med er yngste bror hit till mig. Om ni talat sanning ska ni slippa dö." Och de gjorde så.

²¹Men de sade till varandra: "Vi har skuld efter det vi gjorde mot vår bror. Vi såg ångesten i hans själ när han bad om förbarmande, men vi ville inte lyssna på honom. Därför har vi själva kommit i denna ångest." ²²Ruben svarade dem: "Sade jag inte till er att ni inte skulle synda mot pojken? Men ni lyssnade inte på mig. Därför utkrävs nu hans blod." ²³Men de visste inte att Josef förstod, för han talade till dem genom tolk. ²⁴Han vände sig bort från dem och grät. Sedan vände han

41:53 *de sju överflödsåren ... de sju hungeråren* Ca 1885-1878 och 1878-1871 f Kr.

42:9 *spejare* Resande främlingar betraktades ibland med misstanke (jfr Jos 2:1f).

sig till dem igen och talade med dem. Och han tog Simeon från dem och lät fängsla honom inför deras ögon.

Josefs bröder återvänder till Kanaan

²⁵Josef befallde att man skulle fylla deras säckar med säd och lägga tillbaka vars och ens pengar i hans säck och ge dem mat för resan. När man hade gjort så, ²⁶lastade de säden på sina åsnor och reste därifrån. ²⁷Men när en av dem öppnade sin säck vid en rastplats för att ge sin åsna foder, fick han se sina pengar ligga överst i säcken. ²⁸Och han sade till sina bröder: "Jag har fått tillbaka mina pengar. Titta här! De är i min säck!" Då sjönk deras mod, och darrande av skräck sade de till varandra: "Vad har Gud gjort mot oss?"

²⁹När de kom hem till sin far Jakob i Kanaans land, berättade de för honom allt som hade hänt dem och sade: ³⁰"Mannen som var herre där i landet talade hårt till oss och behandlade oss som om vi var spejare i landet. ³¹Men vi sade till honom: Vi är hederliga män, vi är inga spejare. ³²Vi är tolv bröder, söner till en och samme far. En lever inte längre och den yngste är hemma hos vår far i Kanaans land. ³³Men mannen som var herre i landet svarade oss: Så här ska jag ta reda på om ni är hederliga män: Lämna kvar en av era bröder hos mig. Ta det ni köpt mot svälten hemma hos er och res i väg. ³⁴Kom sedan med er yngste bror hit till mig, så att jag kan vara säker på att ni inte är spejare utan hederliga män. Då ska jag ge tillbaka er bror till er och ni ska få röra er fritt i landet."

³⁵När de sedan tömde sina säckar hittade var och en sin pengapåse i sin säck. Både de och deras far blev förskräckta när de fick se pengapåsarna. ³⁶Och deras far Jakob sade till dem: "Ni gör mig barnlös! Josef är borta, Simeon är borta och Benjamin vill ni också ta ifrån mig. Allting är emot mig!" ³⁷Ruben sade då till sin far: "Du får döda båda mina söner om jag inte

för Benjamin tillbaka till dig. Anförtro honom åt mig. Jag ska föra honom tillbaka till dig." ³⁸Men han svarade: "Min son får inte resa dit med er. Hans bror är död och han är ensam kvar. Om någon olycka skulle hända honom på resan ni tänker göra, skulle ni föra mina grå hår med sorg ner i dödsriket."

Josefs bröder återvänder till Egypten

43 ¹Men svälten var svår i landet. ²När de hade ätit upp säden som de hade hämtat från Egypten, sade deras far till dem: "Res tillbaka och köp oss lite säd." ³Men Juda svarade honom: "Mannen sade uttryckligen till oss: Ni får inte komma inför mitt ansikte om inte er bror är med er. ⁴Om du låter vår bror följa med oss, reser vi ner och köper säd åt dig. ⁵Men om du inte låter honom följa med oss reser vi inte, eftersom mannen sade till oss: Ni får inte komma inför mitt ansikte om inte er bror är med er."

⁶Då sade Israel: "Varför gjorde ni så illa mot mig att ni berättade för mannen att ni hade en bror till?" ⁷De svarade: "Mannen frågade noga om oss och vår släkt. Han sade: Lever er far ännu? Har ni någon bror? Då berättade vi för honom hur det var. Kunde vi veta att han skulle säga: Ta med er bror hit ner?"

⁸Juda sade då till sin far Israel: "Låt pojken följa med mig. Vi måste ge oss i väg om vi ska överleva och inte dö, både vi och du och våra barn. ⁹Jag ska ansvara för honom. Du får utkräva honom av min hand. Om jag inte kommer tillbaka med honom till dig och ställer honom här inför dig, ska jag vara en syndare inför dig i alla mina dagar. ¹⁰Och hade vi inte dröjt så länge hade vi redan varit tillbaka för andra gången."

¹¹Då sade deras far Israel till dem: "Om det måste bli så, gör då så här: Ta lite av landets bästa frukt i era säckar och bär ner det till mannen som gåva, lite balsam och

lite honung, dragantgummi och ladanum, pistaschnötter och mandlar. ¹²Ta med er dubbla summan pengar och återlämna pengarna ni fick tillbaka överst i era säckar. Kanske var det ett misstag. ¹³Ta också med er bror och res genast tillbaka till mannen. ¹⁴Må Gud den Allsmäktige låta er finna barmhärtighet hos mannen så att han låter er andre bror och Benjamin följa med er hem igen. Och ska jag bli barnlös, så blir jag det."

¹⁵Då tog männen gåvorna och den dubbla summan pengar. De tog med sig Benjamin, bröt upp och gav sig i väg till Egypten och kom inför Josef. ¹⁶När Josef såg att Benjamin var med, sade han till sin husförvaltare: "Ta dessa män till mitt hus. Slakta något och laga oss en måltid, för männen ska äta middag med mig." ¹⁷Mannen gjorde som Josef hade sagt och tog männen till Josefs hus.

¹⁸Men männen blev förskräckta när de visades in i Josefs hus. De sade: "Det är på grund av pengarna som vi fick tillbaka i våra säckar förra gången som vi förs in här. Nu tänker han kasta sig över oss och övermanna oss och göra oss till slavar och ta våra åsnor." ¹⁹De steg fram till Josefs husförvaltare vid ingången till huset ²⁰och sade till honom: "Hör på oss, herre! När vi var här nere förra gången för att köpa säd ²¹och sedan kom till en rastplats och öppnade våra säckar, hittade alla vi våra pengar till deras fulla vikt överst i sin säck. Nu har vi med dem tillbaka, ²²och vi har med oss andra pengar för att köpa säd. Vi vet inte vem som lagt pengarna i våra säckar." ²³Han svarade: "Oroa er inte, var inte rädda! Det är er Gud och er fars Gud som låtit er hitta en skatt i era säckar. Jag har fått era pengar." Och han förde ut Simeon till dem. ²⁴Mannen förde dem in i Josefs hus. Han gav dem vatten att tvätta fötterna med och gav deras åsnor foder.

²⁵De gjorde i ordning sina gåvor innan Josef kom hem vid middagstiden, eftersom de hade fått höra att de skulle äta där.

²⁶När Josef kom hem gav de honom gåvorna som de hade med sig dit till huset, och de bugade sig till jorden för honom. ²⁷Han hälsade på dem och frågade: "Är det bra med er gamle far som ni talade om? Lever han än?" ²⁸De svarade: "Ja, det är bra med vår far, din tjänare. Han lever än." Och de bugade sig och föll ner för honom.

²⁹När han såg sig omkring och fick se sin bror Benjamin, sin mors son, frågade han: "Är det er yngste bror som ni nämnde för mig?" Sedan sade han: "Gud ska vara nådig mot dig, min son." ³⁰Djupt rörd av kärlek till sin bror skyndade Josef sig ut och letade efter en plats där han kunde gråta. Och han gick in i sin kammare och grät där. ³¹När han hade tvättat ansiktet gick han ut igen, behärskade sig och sade: "Sätt fram maten."

³²Och de satte fram särskilt för honom och särskilt för dem och särskilt för egyptierna som åt tillsammans med honom. Egyptier får nämligen inte äta tillsammans med hebreer, det anses avskyvärt bland egyptierna. ³³De fick sina platser mitt emot Josef, den förstfödde enligt sin förstfödsrätt, sedan de yngre, var och en efter sin ålder. Och männen såg förundrade på varandra. ³⁴Han lät servera dem av rätterna på sitt bord, och Benjamin fick fem gånger så mycket som alla de andra. Och de drack sig glada tillsammans med honom.

Josef prövar sina bröder

44 ¹Därefter befallde Josef sin husförvaltare: "Fyll männens säckar med säd så mycket de rymmer, och lägg vars och ens pengar överst i hans säck. ²Och min bägare, silverbägaren, ska du lägga överst i den yngstes säck tillsammans

43:32 *avskyvärt* Liksom många andra folk betraktade egyptierna utlänningar som barbarer.

med pengarna för hans säd." Han gjorde som Josef hade sagt. ³På morgonen när det blev ljus sändes männen i väg med sina åsnor. ⁴Men de hade inte kommit långt utanför staden när Josef sade till sin husförvaltare: "Sätt efter männen! När du hinner upp dem ska du säga till dem: Varför har ni lönat gott med ont? ⁵Det är ju den här som min herre dricker ur och som han brukar spå med. Det är en ond gärning ni har gjort."

⁶När han kom ifatt dem sade han dessa ord till dem. ⁷Då svarade de honom: "Varför talar min herre så? Dina tjänare skulle aldrig kunna göra något sådant! ⁸Pengarna vi fann överst i våra säckar har vi ju fört tillbaka till dig från Kanaans land. Varför skulle vi då stjäla silver eller guld ur din herres hus? ⁹Den av dina tjänare som har bågaren ska dö, och vi andra ska bli min herres slavar." ¹⁰Han svarade: "Ja, det ska bli som ni har sagt. Den som bågaren finns hos ska bli min slav. Men ni andra är utan skuld."

¹¹Var och en skyndade sig att lyfta ner sin säck på marken och öppnade den. ¹²Han sökte först hos den äldste och slutade hos den yngste. Och bågaren hittades i Benjamins säck. ¹³Då rev de sönder sina kläder, lastade sina åsnor och vände tillbaka till staden.

¹⁴Juda och hans bröder gick in i Josefs hus, där han ännu var kvar, och föll ner till jorden för honom. ¹⁵Då sade Josef till dem: "Vad har ni gjort? Förstod ni inte att en man som jag kan spå?"

¹⁶Juda svarade: "Vad ska vi säga till min herre? Hur ska vi tala och hur ska vi rentvå oss? Gud har funnit dina tjänares missgärning. Vi är nu min herres slavar, både den som bågaren hittades hos och vi andra." ¹⁷Men Josef sade: "Nej, aldrig skulle jag göra så! Den som bågaren hittades hos ska bli min slav. Men ni andra kan resa hem till er far i frid."

Juda vädjar för Benjamin

¹⁸Då steg Juda fram till honom och sade: "Lyssna på mig, herre! Låt din tjänare säga ett ord inför min herre och bli inte arg på din tjänare, för du är som farao. ¹⁹Min herre frågade sina tjänare och sade: Har ni en far eller någon mer bror? ²⁰Vi svarade min herre: Vi har en gammal far och en son till honom, en som är född på hans ålderdom och som fortfarande är ung. Men en bror till honom är död, så han är den ende som är kvar efter sin mor, och hans far älskar honom.

²¹Då sade du till dina tjänare: Ta ner honom hit till mig så att jag får se honom med egna ögon. ²²Och vi svarade min herre: Pojken kan inte lämna sin far, han skulle dö om han lämnade honom. ²³Men du sade till dina tjänare: Om inte er yngste bror följer med er hit så får ni inte komma inför mitt ansikte.

²⁴När vi kommit hem till din tjänare, min far, berättade vi för honom vad min herre hade sagt. ²⁵Och när vår far sade: Res tillbaka och köp oss lite säd, ²⁶svarade vi: Vi kan inte resa dit ner. Bara på det villkoret att vår yngste bror följer med oss kan vi resa. Vi får inte komma inför mannens ansikte om inte vår yngste bror är med. ²⁷Men din tjänare, min far, sade till oss: Ni vet själva att min hustru födde mig två söner. ²⁸En gick bort ifrån mig, och jag sade: Han är säkert ihjälriven. Och jag har inte sett honom sedan dess. ²⁹Om ni tar ifrån mig den här också och det händer honom en olycka, så skickar ni ner mina grå hår med sorg i dödsriket.

³⁰Så om jag kommer hem till din tjänare, min far, utan pojken som vår fars hjärta är så fäst vid, ³¹då blir det hans död när han ser att pojken inte är med. Dina tjänare skulle då skicka ner din tjänare, vår fars, grå hår med sorg i dödsriket. ³²Jag, din tjänare, har lovat min far att ansvara för pojken, och jag har sagt att om jag inte

har med honom hem igen ska jag vara en syndare inför min far i alla mina dagar.

³³Låt därför din tjänare stanna här hos min herre som slav i pojkenes ställe, men låt honom resa hem med sina bröder. ³⁴Hur skulle jag kunna resa hem till min far utan att ha pojken med mig? Jag klarar inte att se den sorg som då skulle drabba min far."

Josef ger sig till känna

45 ¹Då kunde Josef inte behärska sig längre inför alla som stod omkring honom. Han ropade: "Gå ut härifrån allihop!" Ingen fick stanna inne hos Josef när han gav sig till känna för sina bröder. ²Han började gråta så högt att egyptierna hörde det, och faraos husfolk hörde det också.

³Och Josef sade till sina bröder: "Jag är Josef. Lever far än?" Men hans bröder kunde inte svara, så förskräckta blev de för honom. ⁴Då sade Josef till dem: "Kom hit till mig." När de kom fram sade han: "Jag är er bror Josef som ni sålde till Egypten. ⁵Men var inte ledsna och sörj inte över att ni sålde mig hit. Det var för att rädda liv som Gud sände mig hit före er. ⁶I två år har det nu varit svält i landet, och det återstår fem år då man varken ska plöja eller skörda. ⁷Men Gud sände mig hit före er, för att låta er bli kvar på jorden och hålla er vid liv, till räddning för många. ⁸Det är alltså inte ni som sänt mig hit utan Gud. Han har gjort mig till en fader åt farao och till herre över hela hans hus och till härs-kare över hela Egyptens land.

⁹Skynda er hem till far och säg till honom: Så säger din son Josef: Gud har satt mig till herre över hela Egypten. Kom ner till mig. Dröj inte! ¹⁰Du ska få bo i landet Goshen och vara nära mig, du och dina

barn och barnbarn, dina får och kor och allt som tillhör dig. ¹¹Det är fem hungerår kvar, men jag ska sörja för dig så att varken du eller ditt hus eller någon som tillhör dig ska lida nöd. ¹²Ni ser ju med egna ögon, min bror Benjamin ser det också med egna ögon, att det är jag som talar till er med egen mun. ¹³Berätta för far om all min härlighet i Egypten och om allt ni har sett. Och skynda er att föra far hit ner." ¹⁴Han föll sin bror Benjamin om halsen och grät, och Benjamin grät vid hans hals. ¹⁵Han kysste alla sina bröder och grät i deras armar. Därefter samtalade hans bröder med honom.

¹⁶När ryktet spred sig i faraos palats att Josefs bröder hade kommit, gladdes det farao och hans tjänare. ¹⁷Och farao sade till Josef: "Säg till dina bröder att göra så här: Lasta era djur och res hem till Kanaans land. ¹⁸Hämta sedan er far och ert husfolk och kom hit till mig, så ska jag ge er det bästa som finns i Egyptens land och ni ska få äta av landets överflöd. ¹⁹Du ska säga till dem att göra så här: Ta med er vagnar från Egyptens land för era små barn och era hustrur, och hämta er far och kom hit. ²⁰Bekymra er inte om era ägodelar, för det bästa som finns i hela Egyptens land ska vara ert." ²¹Israels söner gjorde så, och Josef gav dem vagnar som farao befallt och gav dem också reskost. ²²Och han gav dem var sin högtidsdräkt, men Benjamin gav han trehundra siklar silver och fem högtidsdräkter. ²³Till sin far skickade han också gåvor, tio åsnor lastade med det bästa Egypten hade och tio åsleston lastade med säd och bröd och andra livsmedel åt hans far för resan. ²⁴Sedan lät han sina bröder resa, och de gav sig i väg. Och han sade till dem: "Gräla inte på vägen hem!"

45:8 *fader åt farao* Troligen andlig rådgivare (jfr Dom 17:10, 1 Kung 6:21). Möjligen en referens till den egyptiska ministertiteln *it-ntr* ("gudafader").

45:10 *landet Goshen* Det östra Nildeltat, ett område med goda betesmarker som vette mot Kanaans land. Under hyksostiden (ca 1750-1550 f Kr) bodde här många semiter.

45:19 *vagnar* Egypten var berömt för sina snabba vagnar (jfr 1 Kung 10:28f), något som var ovanligt bland Kanaans enklare befolkning vid denna tid.

45:22 *trehundra siklar silver* Drygt 3 kg, motsvarande trettio årslöner (Dom 17:10).

²⁵De drog upp från Egypten och kom till sin far Jakob i Kanaans land. ²⁶De berättade för honom: "Josef lever än, och han är härskare över hela Egyptens land!" Då blev han alldeles lamslagen, han kunde inte tro dem. ²⁷Men när de talade om för honom allt vad Josef hade sagt till dem och när han såg vagnarna som Josef hade skickat för att hämta honom, då fick deras far Jakob nytt liv. ²⁸Och Israel sade: "Det räcker. Min son Josef lever än. Jag vill ge mig av så att jag får se honom innan jag dör."

Jakob flyttar till Egypten

46 ¹Israel bröt upp med allt han ägde. När han kom till Beer-Sheba offrade han slaktoffer åt sin far Isaks Gud. ²Och Gud talade till Israel i en syn om natten och sade: "Jakob! Jakob!" Han svarade: "Här är jag." ³Då sade han: "Jag är Gud, din fars Gud. Var inte rädd för att resa till Egypten, för jag ska där göra dig till ett stort folk. ⁴Jag ska själv följa med dig till Egypten och jag ska också föra dig tillbaka därifrån. Och Josefs hand ska sluta dina ögon."

⁵Jakob bröt upp från Beer-Sheba. Och Israels söner satte sin far Jakob, sina små barn och sina hustrur på vagnarna som farao hade skickat för att hämta honom. ⁶De tog sin boskap och de ägodelar som de skaffat sig i Kanaans land och kom till Egypten, Jakob och alla hans ättlingar med honom. ⁷Sina söner och sonsöner, sina döttrar och sondöttrar, alla sina ättlingar förde han med sig till Egypten.

Jakobs släkt

⁸Detta är namnen på Israels barn, Jakob och hans söner, som kom till Egypten:

Jakobs förstfödde var Ruben, ⁹och Rubens söner var Henok, Pallu, Hesron och Karmi.

¹⁰Simeons söner var Jemuel, Jamin, Ohad, Jakin, Sohar och Saul, den kana-neiska kvinnans son.

¹¹Levis söner var Gershon, Kehat och Merari.

¹²Judas söner var Er, Onan, Shela, Peres och Sera, men Er och Onan dog i Kanaans land, och Peres söner var Hesron och Hamul.

¹³Isaskars söner var Tola, Puva, Job och Shimron.

¹⁴Sebulons söner var Sered, Elon och Jaleel.

¹⁵Detta var Leas söner som hon födde åt Jakob i Paddan-Aram. Dessutom födde hon åt honom dottern Dina. Sönerna och döttrarna var sammanlagt trettio tre personer.

¹⁶Gads söner var Sifjon och Haggi, Shuni och Esbon, Eri och Arodi och Areli.

¹⁷Ashers söner var Jimna, Jishva, Jishvi och Beria, och deras syster var Sera. Berias söner var Heber och Malkiel.

¹⁸Dessa var söner till Silpa, som Laban hade gett åt sin dotter Lea. Hon födde dem åt Jakob, sexton personer.

¹⁹Rakels, Jakobs hustrus, söner var Josef och Benjamin.

²⁰De söner som föddes åt Josef i Egyptens land var Manasse och Efraim. De föddes åt honom av Asenat, som var dotter till Poti-Fera, prästen i On.

²¹Benjamins söner var Bela, Beker och Ashbel, Gera och Naaman, Ehi och Rosh, Muppim och Huppim och Ard.

²²Dessa var Rakels söner som föddes åt Jakob, sammanlagt fjorton personer.

²³Dans son var Hushim.

46:1 *Beer-Sheba* Platsen där Jakob växte upp med sin far Isak (26:23f, 28:10).

46:6 *kom till Egypten* Troligen ca 1876 f Kr (men se 2 Mos 12:40 med not).

46:13 *Job* Annan stavning än huvudpersonen i Jobs bok. Andra handskrifter (så Septuaginta): "Jashub" (jfr 4 Mos 26:24, 1 Krön 7:1).

²⁴Naftalis söner var Jaseel, Guni, Jeser och Shillem.

²⁵Dessa var söner till Bilha, som Laban hade gett åt sin dotter Rakel, och hon födde dem åt Jakob, sammanlagt sju personer.

²⁶De som kom med Jakob till Egypten, hans ättlingar, var sammanlagt sextiosex personer förutom Jakobs sonhustrur. ²⁷Och Josefs söner, som föddes åt honom i Egypten, var två. De personer av Jakobs hus som kom till Egypten var sammanlagt sjuttio.

Mötet med Josef

²⁸Jakob skickade Juda i förväg till Josef för att han skulle visa honom vägen till Goshen. Och de kom till landet Goshen.

²⁹Josef lät spänna för sin vagn och for till Goshen för att möta sin far Israel. När han kom fram till honom föll han honom om halsen och grät länge vid hans hals. ³⁰Och Israel sade till Josef: "Nu kan jag dö, när jag fått se ditt ansikte och vet att du fortfarande lever."

³¹Josef sade till sina bröder och sin fars husfolk: "Jag ska gå upp och tala med farao och säga till honom: Mina bröder och min fars husfolk, som har bott i Kanaans land, har kommit till mig. ³²De här männen är herdar och har ägnat sig åt boskapskötsel. De har med sig sina får och kor och allt de äger. ³³När sedan farao kallar er till sig och frågar vilket yrke ni har, ³⁴ska ni svara: Vi, dina tjänare, har sysslat med boskapsskötsel från vår ungdom och fram till nu, vi liksom våra fäder. Då kommer ni att få bo i landet Goshen, för egyptierna avskyr allt vad fåraherdar heter."

Jakob inför farao

47 ¹Och Josef kom och berättade för farao: "Min far och mina bröder har kommit från Kanaans land med sina får och kor och allt de äger. De är nu i

landet Goshen." ²Han hade valt ut fem av sina bröder och förde fram dem inför farao.

³Då frågade farao hans bröder: "Vad har ni för yrke?" De svarade farao: "Dina tjänare är fåraherdar, vi liksom våra fäder." ⁴De sade också till farao: "Vi har kommit för att bo här i landet en tid, för dina tjänare har inget bete för sina får eftersom svälten är svår i Kanaans land. Så låt dina tjänare bo i landet Goshen." ⁵Då sade farao till Josef: "Din far och dina bröder har alltså kommit till dig. ⁶Egyptens land ligger öppet för dig. Låt din far och dina bröder bo i den bästa delen av landet, låt dem bo i landet Goshen. Och om du vet att några bland dem är dugliga män, så sätt dem till uppsyningsmän över min boskap."

⁷Sedan hämtade Josef sin far Jakob och förde honom fram inför farao, och Jakob hälsade farao. ⁸Och farao frågade Jakob: "Hur många år har du levt?" ⁹Jakob svarade farao: "Min vandringstid har varat i hundratrettio år. Få och svåra har mina levnadsår varit. De når inte upp till mina förfäders levnadsår under deras vandringstid." ¹⁰Och Jakob välsignade farao och gick ut ifrån honom.

¹¹Josef lät sin far och sina bröder bo i Egyptens land och gav dem egendom i den bästa delen av landet, i Raamses område som farao befallt. ¹²Josef försörjde sin far och sina bröder och hela sin fars hus och gav var och en underhåll efter antalet barn.

Svälten följer för egyptierna

¹³Men det fanns inget bröd någonstans i landet eftersom svälten var mycket svår, och både Egypten och Kanaans land var svaga av hunger. ¹⁴För den säd som folket köpte samlade Josef alla pengar som fanns i Egypten och Kanaan och förde dem in i faraos palats.

46:34 *avskyr ... fåraherdar* En misstänksamhet mot de semitiska herdefolket (jfr 43:32).

47:7 *hälsade* Ordagrant: "välsignade" (jfr vers 10, Rut 2:4 och Luk 10:5f).

47:11 *Raamses område* Längre fram byggdes här en förrådsstad med detta namn (2 Mos 1:11).

¹⁵Men när pengarna tog slut i Egypten och Kanaan, kom alla egyptier till Josef och sade: "Ge oss bröd! Varför skulle vi dö här framför ögonen på dig? Vi har inga pengar kvar." ¹⁶Josef svarade: "För hit er boskap, så ska jag ge er bröd för boskapen om era pengar är slut." ¹⁷Då kom de med sin boskap till Josef, och han gav dem bröd i utbyte mot deras hästar, får, kor och åsnor. På så sätt underhöll han dem det året och gav dem bröd i utbyte mot all deras boskap.

¹⁸Så tog det året slut. Men året därpå kom de tillbaka till honom och sade: "Vi kan inte dölja det för min herre. Pengarna är slut och boskapen vi ägde tillhör min herre. Vi har inget annat kvar än våra kroppar och vår jord. ¹⁹Varför skulle vi dö här framför dig, vi och vår åkerjord? Köp oss och vår jord för bröd, så ska vi med vår jord bli faraos slavar. Ge oss bara utsäde, så att vi får leva och inte dör och åkerjorden inte läggs öde."

²⁰Då köpte Josef all jord i Egypten åt farao. Alla egyptierna sålde sina åkrar eftersom svälten var så svår, och åkerjorden blev faraos egendom. ²¹Folket flyttade han till städerna, från ena änden av Egypten till den andra. ²²Men prästernas jord köpte han inte, eftersom prästerna hade sitt bestämda underhåll av farao och levde av det som farao gav dem. Därför behövde de inte sälja sin jord.

²³Och Josef sade till folket: "Nu har jag köpt er och er jord åt farao. Här har ni utsäde så att ni kan beså jorden. ²⁴När skörden kommer in ska ni ge en femtedel åt farao. Men fyra femtedelar ska ni själva ha till utsäde och till mat åt er och ert husfolk och era små barn." ²⁵De svarade: "Du har räddat våra liv. Herre, låt oss finna nåd för

dina ögon, så ska vi vara faraos slavar." ²⁶Josef gjorde det till en lag som gäller än i dag för Egyptens jord, att femtedelen av skörden ska ges åt farao. Det var bara prästernas jord som inte blev faraos egendom.

²⁷Så bodde Israel i landet Goshen i Egypten. De skaffade sig ägodelar och var fruktsamma och förökade sig mycket.

Jakobs sista önskan

²⁸Jakob levde sjutton år i Egypten, och han blev hundrafyrtiosju år gammal.

²⁹När tiden närmade sig att Israel skulle dö, kallade han till sig sin son Josef och sade till honom: "Om jag har funnit nåd för dina ögon, så lägg din hand under min höft och lova att visa mig kärlek och trofasthet så att du inte begraver mig i Egypten. ³⁰När jag gått till vila hos mina fäder, för mig då ut ur Egypten och begrav mig i deras grav." Han svarade: "Jag ska göra som du säger." ³¹Men Jakob sade: "Ge mig din ed!" Och han gav honom sin ed, och Israel tillbad böjd mot bäddens huvudände.

Jakob välsignar Josef och hans söner

48 ¹Efter en tid sade man till Josef: "Din far är sjuk." Då tog han med sig sina båda söner Manasse och Efraim. ²Och man sade till Jakob: "Din son Josef har kommit till dig."

Israel samlade då sina krafter och satte sig upp i sängen. ³Han sade till Josef: "Gud den Allsmäktige uppenbarade sig för mig i Luz i Kanaans land. Han välsignade mig ⁴och sade till mig: Jag ska göra dig frukt-sam och föröka dig och låta många folk komma från dig, och jag ska ge detta land åt dina efterkommande till egendom för evigt.

47:24 *en femtedel* En inte ovanlig skattesats under antiken. Längre fram betalade israeliterna en tiondel till kungen (1 Sam 8:15) och en tiondel till tempeltjänarna (4 Mos 18:21f).

47:28 *sjutton år* Ca 1876-1859 f Kr (jfr 2 Mos 12:40, 1 Kung 6:1).

47:31 *bäddens huvudände* Annan översättning (så Septuaginta): "ändan på sin stav". Citeras i Hebr 11:21.

⁵Dina båda söner, som föddes åt dig i Egyptens land innan jag kom hit till dig i Egypten, ska nu vara mina. Efraim och Manasse ska vara mina liksom Ruben och Simeon. ⁶Men de barn som du får efter dem ska vara dina. De ska bära sina bröders namn i deras arvedel. ⁷När jag kom från Paddan dog Rakel i Kanaans land under resan, när det ännu var ett stycke kvar till Efrata, och jag begravde henne där vid vägen till Efrata." – Platsen heter nu Betlehem.

⁸När Israel fick se Josefs söner frågade han: "Vilka är dessa?" ⁹Josef svarade sin far: "Det är mina söner som Gud har gett mig här." Då sade han: "Ta hit dem till mig så att jag får välsigna dem." ¹⁰Israels ögon var svaga av ålder så att han inte kunde se. Josef förde fram dem till honom, och han kysste dem och tog dem i sin famn. ¹¹Och Israel sade till Josef: "Jag trodde inte att jag skulle få se ditt ansikte, men nu har Gud till och med låtit mig se dina barn!"

¹²Och Josef tog dem från hans knä och bugade sig till jorden. ¹³Sedan tog Josef dem båda i handen, Efraim i sin högra hand till vänster framför Israel, och Manasse i sin vänstra hand till höger framför Israel, och förde fram dem till honom. ¹⁴Men Israel räckte ut sin högra hand och lade den på Efraims huvud trots att han var den yngre, och sin vänstra hand på Manasses huvud trots att Manasse var den förstfödde. Han lade händerna i kors. ¹⁵Och han välsignade Josef och sade:

"Den Gud som mina fäder Abraham och Isak har vandrat inför, den Gud som har varit min herde från min födelse ända till i dag, ¹⁶den ängel som har förlössat mig från allt ont, han ska välsigna pojkarna. De ska uppkallas efter mitt namn och mina fäder

Abrahams och Isaks namn, och de ska föröka sig och bli många på jorden."

¹⁷Men när Josef såg att hans far lade sin högra hand på Efraims huvud, tyckte han inte om det. Han tog sin fars hand och ville flytta den från Efraims till Manasses huvud. ¹⁸Och Josef sade till sin far: "Gör inte så, far. Det här är den förstfödde. Lägg din högra hand på hans huvud." ¹⁹Men hans far ville inte det. Han sade: "Jag vet, min son, jag vet. Också från honom ska det komma ett folk, också han ska bli stor. Men hans yngre bror ska ändå bli större än han, och flera folk ska härstamma från honom." ²⁰Och han välsignade dem på den dagen och sade:

"I dig ska Israel välsigna och säga: Må Gud göra dig som Efraim och Manasse."

Och han satte Efraim före Manasse.

²¹Därefter sade Israel till Josef: "Se, jag dör. Men Gud ska vara med er och föra er tillbaka till era fäders land. ²²Och utöver det jag ger dina bröder, ger jag dig en bergsrygg som jag tog från amoreerna med mitt svärd och min båge."

Jakob välsignar sina söner

49 ¹Och Jakob kallade sina söner till sig och sade: "Kom hit till mig, så ska jag tala om vad som ska hända er i kommande dagar. ²Samla er och lyssna, ni Jakobs söner, hör på Israel, er far!

³Ruben, du är min förstfödde, min kraft och min styrkas förstling, främst i myndighet och främst i makt. ⁴Du sjuder över som vatten, du ska inte bli den främste, för du besteg din fars bädd, då vanhelgade du den. Han besteg min säng!

⁵Simeon och Levi är bröder, våldet är deras vapen. ⁶Min själ ska inte ta del i deras råd, min själ ska inte umgås med dem, för

48:5 *ska vara mina* Adoption av barnbarn är känt även från ugaritiska texter. På så sätt upphöjdes Josefs gren och fick fler andelar vid arvsskiftet (Efraim och Manasse blev stammar i Israel).

48:22 *en bergsrygg* Hebr. *Shekém* (jfr kap 34), den ort där Josef senare begravdes (Jos 24:32).

48:5 1 Mos 41:50f, 46:20, Jos 16:1f, 1 Krön 5:1f. **48:7** 1 Mos 33:18, 35:19f. **48:15** 1 Mos 49:24, Ps 23:1, 80:2, Joh 10:11, Hebr 11:21, 1 Petr 2:25. **48:16** 2 Mos 1:7. **48:19** 4 Mos 1:32f. **48:22** 1 Mos 34:26, Joh 4:5. **49:1** 5 Mos 33:1f. **49:3** 1 Mos 29:32, 5 Mos 21:17. **49:4** 1 Mos 35:22, 5 Mos 27:20, 1 Krön 5:1. **49:5** 1 Mos 34:25f. **49:6** 1 Mos 34:26f, Ps 1:1.

de dödade män i sin vrede och stympade oxar i sitt övermod. ⁷Förbannad är deras vrede som är så våldsam och deras grymhet som är så stor! Jag ska dela upp dem i Jakob och skingra dem i Israel.

⁸Juda, dig ska dina bröder prisa. Din hand ska gripa dina fienders nacke, din fars söner ska buga sig för dig. ⁹Ett ungt lejon är Juda. Du reser dig från rivet byte, min son. Han böjer sig, han lägger sig som ett lejon, som en lejonhona – vem vågar väcka honom? ¹⁰Spiran ska inte vika från Juda, inte härskarstaven från hans fötter, förrän han som den tillhör kommer och folken lyder honom. ¹¹Han binder sin ung-åsna vid vinstocken, sitt åsneföl vid den ädla rankan. Han tvättar sina kläder i vin, sin mantel i druvors blod. ¹²Hans ögon är dunkla av vin, hans tänder vita av mjölk.

¹³Sebulon ska bo vid havets strand och bli en hamn för skepp. Sin sida ska han vända mot Sidon.

¹⁴Isaskar är en stark åsna som ligger i ro i sitt hägn. ¹⁵Han såg att viloplatsen var god och landet ljuvligt. Då böjde han sin rygg under bördor och blev en arbetspliktig slav.

¹⁶Dan ska skaffa rätt åt sitt folk som en av Israels stammar. ¹⁷Dan ska vara en orm på vägen, en huggorm på stigen som biter hästen i foten så att ryttaren faller baklänges. ¹⁸HERRE, jag väntar på din frälsning!

¹⁹Gad ska trängas av skaror och själv tränga dem in på hämlarna.

²⁰Från Asher kommer utsökta rätter, han ska bjuda på kungliga läckerheter.

²¹Naftali är en frisläppt hind som talar vackra ord.

²²Josef är ett ungt fruktträd, ett ungt fruktträd vid källan. Grenarna når upp över muren. ²³Bågskyttar oroar honom, de skjuter mot honom och ansätter honom. ²⁴Men hans båge förblir fast och hans händer och armar spänstiga genom Jakobs Mäktige, genom Herden, Israels Klippa, ²⁵genom din fars Gud som ska hjälpa dig, genom den Allsmäktige som ska välsigna dig med välsignelser från himlen därovan, välsignelser från djupet som ruvar där nere, välsignelser från bröst och moderliv. ²⁶Din fars välsignelser når högt, högre än mina fäders välsignelser, till de eviga höjdernas härlighet. De ska vara över Josefs huvud, över hjässan på fursten bland sina bröder.

²⁷Benjamin är en glupsk varg. På morgonen äter han sitt rov, på kvällen fördelar han bytet."

²⁸Alla dessa är Israels tolv stammar, och detta är vad deras far sade till dem. Han välsignade dem och gav åt var och en sin särskilda välsignelse.

Jakob dör

²⁹Sedan befallde han dem och sade: "Jag ska nu samlas till mitt folk. Begrav mig hos mina fäder i grottan på hetiten Efrons mark, ³⁰i grottan vid fältet i Makpela mitt emot Mamre i Kanaans land, den som Abraham köpte till gravplats av hetiten Efron. ³¹Där begravdes Abraham och hans hustru Sara, där begravdes Isak och hans

49:8 *Juda ... prisa* På hebreiska *Jehudá ... jodúcha* (jfr 29:35 med not).

49:10 *han som den tillhör* Dvs Messias, den rätte härskaren av Juda stam (Heb 7:14, Upp 5:5). Jfr Hes 21:27. Annan översättning: "Shilo" (där tabernaklet senare stod, se Jos 18:1, 1 Sam 1-4).

49:13 *hamn för skepp* Israels bästa naturligt skyddade hamn vid Medelhavet finns i nordväst på Sebulons område, vid berget Karmel och nutidens Haifa.

49:16 *Dan ... skaffa rätt* Hebr. *dan* betyder "skaffa rätt, döma" (jfr 30:6).

49:19 *Gad ... skaror* På hebreiska *gad ... gedud*. Gad kan också översättas "tränga/anfalla".

49:21 *talar vackra ord* Annan översättning: "föder vackra kalvar".

49:7 Jos 19:1, 21:2f. 49:8 1 Mos 29:35. 49:9 4 Mos 23:24, 24:9, 5 Mos 33:7, 1 Krön 5:2, Upp 5:5. 49:10 Ps 2:9, Jes 2:4, 9:6f, Matt 2:6. 49:13 5 Mos 33:18f, Jos 19:10f, Jes 9:1, Matt 4:15. 49:16 5 Mos 33:22, Dom 13:2, 24f, 16:31. 49:18 Ps 119:166, 174, Jes 25:9, Mika 7:7. 49:20 1 Mos 30:13, 5 Mos 33:24. 49:21 5 Mos 33:23, Dom 4:6, 5:1. 49:25 5 Mos 33:13f. 49:27 Dom 20:25, 1 Sam 9:1f, 14:47. 49:30 1 Mos 23:16f, 50:13. 49:31 1 Mos 23:19, 25:9, 35:29, Apg 7:15f.

hustru Rebecka, och där har jag själv begravt Lea, ³²i grottan på marken som köptes av hetiterna.”

³³När Jakob hade gett sina söner dessa befallningar drog han upp fötterna i sängen. Och han gav upp andan och samlades till sitt folk.

Jakob blir begravd

50 ¹Då böjde Josef sig ner över sin fars ansikte och grät över honom och kysste honom. ²Josef befallde läkarna han hade i sin tjänst att balsamera hans far. Och läkarna balsamerade Israel. ³Det tog fyrtio dagar, så lång tid tar en balsamering. Och egyptierna sörjde honom i sjuttio dagar.

⁴När sorgedagarna efter honom var över sade Josef till faraos husfolk: ”Om jag har funnit nåd för era ögon, ber jag er säga dessa ord till farao: ⁵Min far har tagit ed av mig och sagt: När jag är död, så begrav mig i den grav som jag grävt åt mig i Kanaans land. Låt mig därför resa och begrava min far och sedan komma tillbaka.” ⁶Farao svarade: ”Res dit och begrav din far enligt den ed som han tog av dig.”

⁷Då reste Josef för att begrava sin far. Och faraos alla tjänare reste med honom, de äldste vid hans hov och alla de äldste i Egyptens land, ⁸dessutom allt Josefs husfolk och hans bröder och hans fars husfolk. Bara sina små barn, sina får och sina kor lämnade de kvar i landet Goshen. ⁹Både vagnar och ryttare reste tillsammans med honom, och det var en mycket stor skara.

¹⁰När de kom till Goren-Haatad på andra sidan Jordan höll de där en mycket stor och högtidlig dödsklagan, och han ordnade en sorgenhögtid efter sin far i sju dagar. ¹¹När landets invånare kananeerna

såg sorgenhögtiden i Goren-Haatad sade de: ”Här har egyptierna en stor sorgenhögtid.” Därför kallades platsen Abel-Misrajim. Den ligger på andra sidan Jordan.

¹²Jakobs söner gjorde med honom som han hade befallt dem. ¹³De förde honom till Kanaans land och begravde honom i grottan vid fältet i Makpela, den mark som Abraham hade köpt till gravplats av hetiten Efron mitt emot Mamre.

¹⁴När Josef hade begravt sin far, vände han tillbaka till Egypten med sina bröder och alla som följt med honom för att begrava hans far.

Bröderna ber Josef om förlåtelse

¹⁵När Josefs bröder såg att deras far var död, sade de: ”Tänk om Josef hyser agg mot oss och ger igen för allt det onda som vi gjort mot honom.” ¹⁶Därför sände de bud till Josef och lät säga: ”Din far sade så här före sin död: ¹⁷Så ska ni säga till Josef: Vi ber dig, förlåt dina bröder deras brott och synd, att de gjort så illa mot dig. Så förlåt nu den synd som din fars Guds tjänare har begått.” Josef grät när han fick deras hälsning.

¹⁸Sedan kom också hans bröder och föll ner för honom och sade: ”Vi är dina slavar.” ¹⁹Men Josef sade till dem: ”Var inte rädda. Skulle jag ta Guds plats? ²⁰Ni menade ont mot mig, men Gud har menat något gott genom det, för att bevara många människor vid liv. ²¹Så var inte rädda. Jag ska sörja för er och era små barn.” Och han tröstade dem och talade vänligt till dem.

Josef dör

²²Josef bodde kvar i Egypten med sin fars husfolk, och han blev hundraio år. ²³Josef

50:2 *balsamera* Normal egyptisk gravsed. På så sätt bevarades Jakobs och Josefs (vers 26) kroppar för transport till Kanaans land.

50:3 *sjuttio dagar* Fyrtio dagars balsameringstid och en sedvanlig sorgemånad (jfr 5 Mos 20:29, 34:8).

50:10 *Goren-Haatad* Betyder ”törnbuskens tröskplats”. Tröskplatsen var en viktig mötesplats (jfr Rut 3, 1 Kung 22:10).

50:11 *Abel-Misrajim* Betyder ”Egyptens sorgenhögtid” eller ”Egyptens bäck”.

fick se Efraims barn till tredje led. Även Manasses son Makirs barn lades i Josefs knä när de föddes.

²⁴Och Josef sade till sina bröder: "Jag dör, men Gud ska se till er och föra er från detta land till det land som han lovat med

ed åt Abraham, Isak och Jakob." ²⁵Och Josef tog ed av Israels söner och sade: "När Gud ser till er, för då mina ben härifrån."

²⁶Josef dog när han var hundratio år. Och man balsamerade honom och lade honom i en kista i Egypten.

50:23 *lades i Josefs knä när de föddes* Dvs räknades som hans (jfr 48:5).

50:25 *för då mina ben härifrån* Detta uppfylldes vid uttåget (se 2 Mos 13:19).

50:26 *när han var hundratio år* Ca 1798 f Kr. I egyptisk tanke en idealisk livslängd (medellivslängden var ca 50 år).